

Практическо
ръководство
на EASO за оценка
на възрастта
Второ издание

*Поредица практически
ръководства на EASO*

2018

Нито EASO, нито което и да е лице, действащо от името на службата, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2018 г.

© Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, 2018 г.

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочи източникът.

За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, за които Европейският съюз не е носител на авторското право, трябва да се иска разрешение направо от носителите на това право.

Print	ISBN 978-92-9476-975-6	doi:10.2847/317108	BZ-02-18-896-BG-C
PDF	ISBN 978-92-9476-973-2	doi:10.2847/502979	BZ-02-18-896-BG-N

Практическо
ръководство
на EASO за оценка
на възрастта
Второ издание

*Поредица практически
ръководства на EASO*

2018

Публикуваното „*Практическо ръководство на EASO за оценка на възрастта*“ надгражда информацията и насоките относно процеса на оценяване на възрастта и прегледа на методите за оценяване на възрастта, анализирани в изданието на EASO „*Европейската практика за оценка на възрастта*“ (2013 г.). В него се предлагат практически насоки, основни препоръки и инструменти за прилагането на принципа на висшите интереси на детето при оценяване на възрастта на дадено лице въз основа на мултидисциплинарен и цялостен подход. В него също така е предоставена актуална информация за методите, прилагани от държавите от ЕС+, както и за нови, все още неизползвани методи като възможна или бъдеща алтернатива.

Съдържание

Съкращения	6
Кратко изложение	9
Въведение	11
Глава 1 Обстоятелства при оценката на възрастта	15
Оценка на възрастта от гледната точка на основните права	17
Глава 2 Висшите интереси на детето и процедурни гаранции	20
Висши интереси на детето	20
Оценяване на висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта	21
Прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства	23
Настойник/представител	27
Право на информация	28
Право на изразяване на мнение и изслушване	29
Информирано съгласие и право на отказ	30
Принцип на поверителност и защита на данните от съображения за безопасност	32
Квалифицирани специалисти с опит в работата с деца	32
Най-малко инвазивен метод	33
Точност и допустима грешка	36
Съчетаване на инвазивност и точност	38
Право на ефективна съдебна защита	39
Глава 3 Процесът за оценка на възрастта — прилагане на мултидисциплинарен и цялостен подход	40
Прилагане на цялостен и мултидисциплинарен подход към процеса за оценка на възрастта	40
Схема на процеса за оценка на възрастта	42
Насоки за процеса за оценка на възрастта	43
Когато се разглежда необходимостта от оценка на възрастта	43
При извършване на оценка на възрастта	45
Глава 4 Преглед на методите за оценяване на възрастта	47
Схема на методите	47
Насоки относно постепенното прилагане на методи	48
A. Немедицински методи	51
B. Медицински методи (без лъчение)	56
B. Медицински методи (с използване на лъчение)	61
Глава 5 Заключителни препоръки	65
Приложение 1 Терминологичен речник	69
Приложение 2 Практически инструменти за оценка на висшите интереси на детето и възрастта	77
A. Формуляр за оценка на висшите интереси на детето	79
B. Контролен списък за висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта	81
Приложение 3 Правна уредба и рамка на политиката	85
Приложение 4 Обзор на методите и процедурните гаранции, използвани в процесите за оценка на възрастта	117
Приложение 5 Библиография	127

Съкращения

ADCS	Сдружението на директорите на службите за закрила на детето е национална асоциация в Англия на упълномощените директори на службите за деца и техните висши ръководни екипи.
AGFAD	Германска асоциация по съдебна медицина
ALARA	„принцип за най-ниското разумно постижимо ниво“ — използва се в областта на радиационната безопасност
AMIF	Фонд „Убежище, миграция и интеграция“
ДПУ (преработен текст)	Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила. Среща се също като „Директива за процедурите за убежище“ (преработен текст).
РПУ	Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за установяване на обща процедура за международна закрила в Съюза и за отмяна на Директива 2013/32/ЕС
АТ	Австрия
ДБТХ	Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета. Среща се също като „Директива за борба с трафика с хора“
BE	Белгия
BG	България
ОцВИД	Оценка на висшите интереси на детето
ВИД	Висши интереси на детето
ОпВИД	Определяне на висшите интереси на детето
ОЕСУ	Обща европейска система за убежище
ХОП	Харта на основните права на Европейския съюз
ИДП	Информация за държавата на произход
КПД	Конвенция за правата на детето
СТ/САТ	Компютърна томография/компютърна аксиална томография
СУ	Кипър
DE	Германия
DK	Дания
Регламент „Дъблин III“	Регламент (ЕС) № 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст)
EASO	Европейска служба за подкрепа в областта на убежището
EE	Естония

EMM	Европейска мрежа за миграция
ES	Испания
Държавите от ЕС+	Държавите — членки на ЕС, плюс Норвегия и Швейцария
ЕС	Европейски съюз
Евродак	Европейска база данни с дактилоскопични отпечатъци на лица, търсеци убежище
Регламент „Евродак“ преработен текст	Регламент (ЕС) № 603/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за създаване на система Евродак за сравняване на дактилоскопични отпечатъци с оглед ефективното прилагане на Регламент (ЕС) № 604/2013 за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство и за искане на сравнения с данните в Евродак от правоприлагащите органи на държавите членки и Европол за целите на правоприлагането и за изменение на Регламент (ЕС) № 1077/2011 за създаване на Европейска агенция за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в областта на свободата, сигурността и правосъдието (преработен текст).
FRA	Агенция на Европейския съюз за основните права
FI	Финландия
FR	Франция
Женевска конвенция от 1951 г.	Конвенция на Организацията на обединените нации за статута на бежанците от 1951 г. (и Протокола относно статута на бежанците от 1967 г.)
HU	Унгария
МКЧК	Международен комитет на Червения кръст
IE	Ирландия
Регламент за изпълнение № 118/2014	Регламент за изпълнение (ЕС) № 118/2014 на Комисията от 30 януари 2014 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1560/2003 за определяне условията за прилагане на Регламент (ЕО) № 343/2003 на Съвета за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, която е компетентна за разглеждането на молба за убежище, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета страна
МОМ	Международна организация по миграция (Агенция на ООН за миграцията)
МЗ	Международна закрила
IT	Италия
JRC	Съвместен изследователски център, Служба на Европейската комисия за наука и знания, в която работят учени за извършване на научни изследвания с цел предоставяне на независими научни консултации и подкрепа на политиката на Европейския съюз
LT	Литва
LU	Люксембург
LV	Латвия

ЯМР	Формиране на изображения с помощта на магнитен резонанс
ДЧ	Държава — членка(и) на ЕС
МТ	Малта
НПО	Неправителствена организация
NIDOS	Фондация NIDOS (Институт по настойничество за непридружени ненавършили пълнолетие кандидати за международна закрила в Нидерландия)
NL	Нидерландия
NO	Норвегия
ОНСНР	Служба на върховния комисар по правата на човека
PL	Полша
ДП (преработен текст)	Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (преработен текст). Среща се също като „Директива относно определянето“ (преработен текст)
ДУП (преработен текст)	Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила (преработен текст). Среща се също като „Директива за условията на приемане“ (преработен текст).
RO	Румъния
SCEP	Програма „Разделени от семействата си деца в Европа“
SE	Швеция
ШИС	Широкомасщабна информационна система, която подпомага контрола на външните граници и сътрудничеството в областта на правоприлагането в Шенгенското пространство
SI	Словения
SK	Словакия
SLTD	База данни, съдържаща записи за откраднати, изгубени или отнети документи за пътуване като паспорти, лични карти, пасавани на ООН или печати за визи
ТХ	Трафик на хора
ННЛ	Непридружено непълнолетно лице
UK	Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия
ВКБООН	Върховен комисариат за бежанците на ООН
УНИЦЕФ	Детски фонд на Организацията на обединените нации
ВИС	Визова информационна система

Кратко изложение

Оценката на възрастта остава сложен процес с възможни сериозни последици за кандидатите, които се подлагат на такава оценка. Методите и процесите за оценка на възрастта се различават в различните държави членки и невинаги са гарантирани надеждността, зачитането на правата и мултидисциплинарният характер на процесите за оценка. С оглед на тези предизвикателства, в съобщението на Комисията до Европейския парламент и Съвета, озаглавено „Закрилата на децата мигранти“, (COM (2017) 211 от 12 април 2017 г.) се призовава Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (EASO) да актуализира през 2017 г. насоките си за оценка на възрастта.

Настоящата публикация е съсредоточена върху предоставянето на насоки относно вземането предвид на висшите интереси на детето (ВИД) при оценяване на необходимостта от изследване на възрастта, но също и при разработването и предприемането на оценка на възрастта посредством цялостен и мултидисциплинарен подход, като се обръща особено внимание на потребностите на лицето и обстоятелствата.

В подкрепа на съответните органи, при прилагането на принципа на ВИД, в настоящата публикация се съдържат следните елементи:

- анализира се въздействието от оценката на възрастта върху другите права на кандидата и мотивите за оценката;
- предоставят се насоки относно прилагането на необходимите принципи и гаранции в процеса на оценка;
- описва се как да се извърши оценката, като се използва цялостен и мултидисциплинарен подход;
- предоставя се визуален модел на такъв процес, като се подчертава необходимостта от постепенно използване на методи с цел предотвратяване на ненужни проверки;
- изследват се нови методи, използвани за оценяване на възрастта на кандидата, най-новото развитие в областта на използваните понастоящем методи и въздействието на всеки метод върху гаранциите и правата на кандидата;
- дават се основни препоръки за решения на предизвикателствата, които могат да възникнат в практиката преди, след и на различни етапи от процеса;
- предоставен е набор от инструменти и документи за справка с цел допълване на информацията, предоставена в настоящото практическо ръководство:
  - речник на основните понятия,
  - международна, европейска и национална правна уредба и документи с насоки относно политиките, които имат отношение към темата,
  - практически инструменти за гарантиране спазването на принципа за ВИД (формуляр и контролен списък), и
  - актуален обзор на методите и процедурните гаранции, използвани на територията на ЕС+.

В настоящата публикация са установени и разгледани редица предизвикателства, които възникват в процеса на оценяване на възрастта, например (не)достатъчни мотиви за оценка на възрастта, ограничения на използваните методи по отношение на неприкосновеността на личността и точността, фрагментарни прогнозни оценки, основаващи се само на външния вид, използване предимно на медицински методи (в някои случаи само йонизация), извършване на повторни прегледи на един и същи кандидат в различни държави членки или недостатъчно въведени основни гаранции в процеса (т.е. липсват настойник/представител или ефективни правни средства за защита).

В отговор на тези предизвикателства EASO разработи основни препоръки, които ще бъдат подробно разгледани в настоящата публикация. Те могат да бъдат обобщени, както следва.

- Принципът за ВИД следва да се спазва не само когато детето е определено като такова, но също и когато има съмнения дали кандидатът е дете.
- Оценката на възрастта не трябва да бъде редовна практика. Необходимостта от такава оценка следва да бъде надлежно аргументирана въз основа на обосновани съмнения относно посочената възраст.
- При прилагането на принципа на ВИД е необходимо оценката на възрастта да е специално съобразена с децата, като детето се поставя в центъра на вниманието, и да бъде адаптирана според специфичните потребности на кандидата (пол, диапазон на спорната възраст, културна среда и т.н.).
- При възникване на съмнения относно посочената възраст, както и по време на оценката на възрастта и до достигането до окончателни резултати, трябва да се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. Кандидатът следва да се счита за дете и да бъде третиран като дете, докато бъде установено, че е навършил пълнолетие.
- Трябва да бъде определен настойник/представител на детето или предполагаемото дете, който да осигури участието на детето в оценката на възрастта, да го уведоми за процеса за оценка на възрастта по начин, съобразен с него, пола и възрастта му, на език, който то разбира, както и, че то разбира в пълна степен процеса на оценка. Тази информация е от съществено значение, за да може детето да изрази възгледите, желанията и мнението си и да вземе информирано решение да участва в процеса.
- Оценката на възрастта трябва да се извършва, като се прилага цялостен и мултидисциплинарен подход, който да гарантира, че са налице всички необходими гаранции, че са спазени всички принципи и че са защитени правата на кандидата.
- Тъй като понастоящем няма единствен метод, чрез който може да се определи точната възраст на дадено лице, диапазонът на спорната възраст може да се намали чрез съчетаването на методи за оценка не само на физическото развитие, но и на зрелостта и психологическото развитие на кандидата.
- За целите на оценяването на възрастта следва да не се използват методи, които се прилагат върху голо тяло или включват преглед, оглед или измерване на полови органи или интимни части на тялото.

Въведение

Защо е разработено това второ издание?

Съгласно посоченото в плана за действие на ЕС относно непридружените непълнолетни лица (2010—2014 г.), както и поради загриженост относно надеждността и неприкосновеността на личността, свързани с прилаганите методологии за оценка на възрастта на кандидатите, на EASO беше възложено да изготви публикация, в която да се съберат най-добрите практики за оценка на възрастта. Първото издание беше публикувано през декември 2013 г. Подобни опасения относно предизвикателствата в процеса на оценяване на възрастта бяха изразени също и от националните органи по време на третата годишна конференция на EASO по въпросите на децата, проведена през декември 2015 г. в Малта. На практика оценката на възрастта, и по-специално някои от методите, претърпя бързо развитие от 2013 г. Поради това се счита, че е подходящ моментът за допълнително обсъждане и анализ на най-новото развитие. В съответствие със заключенията от конференцията и съобщението на Комисията относно закрилата на децата мигранти ⁽¹⁾, EASO разработи това ново издание, като включи актуална информация и разширени препоръки относно процеса за оценка на възрастта. Освен това за тази цел EASO направи сравнителен анализ на методологиите за оценка на възрастта и процедурните гаранции, използвани на територията на ЕС + през 2016 г. Основните заключения от това изследване се съдържат в публикацията в карета, озаглавени „Основни заключения от практиката на държавите от ЕС+“, а където е уместно и в приложение 4 са включени примери от практиката.

Каква е връзката между настоящото второ издание и други инструменти на EASO за подкрепа?

Мисията на EASO е да подкрепя държавите — членки на ЕС, и асоциираните държави (Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария) в прилагането на общата европейска система за убежище (ОЕСУ). Тази подкрепа се предоставя отчасти посредством общо обучение, общо ниво на качеството и обща информация за държавата на произход (ИДП). Както всички инструменти на EASO за подкрепа, настоящото ръководство се основава на общите стандарти на ОЕСУ. Освен това настоящата публикация следва да се разглежда като допълнение към другите инструменти на EASO, насочени към специално ориентирани към децата процедури за предоставяне на убежище, по-специално *Практическото ръководство относно издирването на семейства* ⁽²⁾ и модула за обучение *„Интервюване на деца“* ⁽³⁾.

Какво се съдържа в тази публикация?

В настоящото второ издание се съдържа набор от справочни материали и насоки за оценка на възрастта, както и сравнителен анализ на текущото положение в държавите от ЕС+.

Накратко, изданието е структурирано около пет взаимосвързани основни теми.

- Първата глава, **Обстоятелства при оценката на възрастта**, представлява въведение към темата, като разглежда предварителните условия, мотивацията и целите на процеса на оценяване на възрастта.
- Във втората глава, **Висшите интереси на детето и процедурни гаранции**, се разглежда как в процеса за оценка на възрастта може да бъде приложен на практика принципът за ВИД,

⁽¹⁾ обещание на Комисията до Европейския парламент и до Съвета „Закрилата на децата мигранти“, COM (2017) 211, 12 април 2017 г., на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0211&from=EN>.

⁽²⁾ На уебсайта на EASO.

⁽³⁾ Допълнителна информация на уебсайта на EASO.

установен в Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД) и в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището, и как могат да се въведат процедурни гаранции за това.

- Третата глава, **Процесът за оценка на възрастта — прилагане на мултидисциплинарен и цялостен подход**, предлага анализ на начина, по който следва да се управлява процеса, като се използва мултидисциплинарен и цялостен подход и в съответствие с насоките, съдържащи се в настоящата публикация. В нея е включена и схема за визуализиране на основните стъпки, които трябва да се следват, когато трябва да се извърши оценка на възрастта.
- Четвъртата глава, **Преглед на методите за оценяване на възрастта**, обхваща най-новото в развитието на методите, разгледани в първото издание, както и нови методи и тяхното потенциално (положително и отрицателно) въздействие върху гаранциите. Особено внимание се отделя на методите, които не са били използвани през 2013 г. или са се развили значително оттогава.
- В петата глава, **Заклучителни препоръки**, са събрани основните препоръки, формулирани с цел подобряване на ефикасността на процеса на оценяване на възрастта, като същевременно се гарантират правата на децата.

Настоящата публикация се допълва от поредица **приложения**.

- Приложение 1: Речник
Целта на това приложение е да улесни оценката и/или да изгради общо разбиране за най-приложимите понятия, използвани в процеса за оценка на възрастта.
- Приложение 2: Практически инструменти за оценка на висшите интереси на детето и възрастта
Това приложение се състои от формуляр за оценка на висшите интереси на детето (ОцВИД) и контролен списък за ВИД, чрез които може да се прецени дали конкретният процес за оценяване на възрастта гарантира, че са налице необходимите процедурни гаранции, които осигуряват подходяща защита на правата на отделното дете.
- Приложение 3: Правна уредба и насоки в областта на политиката
Това приложение е предназначено да служи като отправна точка за идентифициране на съответните инструменти и разпоредби на международно, европейско и национално равнище. Освен това то включва инструменти с незадължителна юридическа сила и съответна съдебна практика. Също така са обхванати и съответни насоки от областта на политиките в тази област.
- Приложение 4: Преглед на практиките на държавите от ЕС+ в областта на оценката на възрастта
Това приложение включва методиката и процедурните гаранции, прилагани от държавите от ЕС+ при извършване на процеса.
- Приложение 5: Библиография
Обобщение на източниците, които са използвани за справка с цел да бъде развито или вдъхновено съдържанието на настоящата публикация.

Какво е приложното поле на това второ издание?

Настоящата публикация предоставя допълнителни насоки относно основните аспекти на процеса за оценка на възрастта, например цялостния и мултидисциплинарен подход, прилагането на принципа на ВИД и актуализирането на събраната информация при първото издание на публикацията. Въпреки че е насочена към оценката на възрастта конкретно за целите на процедурите за международна закрила, настоящата публикация може също така да послужи като полезна отправна точка и в друг контекст, когато е необходима оценка на възрастта (деца мигранти, минимална възраст за носене на наказателна отговорност и др.).

Поради бързото развитие на някои важни аспекти, например приложимите методологии, настоящото ръководство няма за цел да изчерпи темата за оценяването на възрастта. Поради това може да са необходими допълнителни издания на настоящото ръководство, в зависимост от нуждите на целевата група.

Как е създадено това второ издание?

Настоящата публикация беше разработена от EASO и проверена от Европейската комисия, агенциите на ЕС, експерти от държавите от ЕС+ и международни и неправителствени организации (НПО). По време на две заседания на специалната временна работна група, проведени през септември 2016 г., беше предоставен допълнителен ценен принос. Разнообразният състав на работните групи осигури всеобхватен и мултидисциплинарен принос от страна на експертите. Сред тях са социални работници, съдебни антрополози и изследователи в областта на радиологията, както и служители, отговарящи за политиките, и служители, отговарящи за приема. Имаше и служители, отговарящи за молбите за убежище, с експертен опит по отношение на децата — представители на държавите от ЕС+ (BE, IE, NL, LT, NO), на Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и на Върховния комисариат за бежанците на ООН (ВКБООН), както и от съответни международни организации и НПО с експертен опит в тази област, например Международната организация по миграция (МОМ), Фондация Nidos (NIDOS), Червеният кръст на Обединеното кралство и програма „Разделени от семействата си деца в Европа“ (SCEP) в рамките на международната организация за закрила на децата „Defence for Children International“. Настоящата публикация е резултатът от съчетаването на експертен опит, като са отразени общите изисквания и общата цел за постигане на безопасни и ефикасни процеси за оценка на възрастта в рамките на висококачествени процедури за международна закрила.

Как следва да се използва настоящото ръководство?

С оглед на по-ясното разбиране на смисъла на настоящото ръководство, по-долу са определени специфичните значения на някои от понятията, които често са използвани в съдържанието на настоящата публикация (оценка на възрастта, биологична възраст, хронологична възраст, дете, настойник, държави от ЕС+). В речника (приложение 1 към публикацията) се съдържа допълнителна информация за тези понятия и допълнителна терминология, определена като полезна за лицата и организациите, участващи в оценката на възрастта.

Оценката на възрастта е процесът, посредством който органите се стремят да прогнозируют хронологичната възраст или възрастовия диапазон на дадено лице с цел да определят дали лицето е дете или пълнолетен.

Биологичната възраст се определя от настоящото положение на лицето по отношение на потенциалната продължителност на неговия/нейния живот, което означава, че дадено лице може да е по-младо или по-възрастно, отколкото показва неговата или нейната хронологична възраст.

Хронологичната възраст се измерва в години, месеци и дни от момента, в който лицето е родено.

Дете и **непълнолетно лице** се считат за синоними (всяко лице на възраст под 18 години), като в настоящата публикация са използвани и двете понятия. EASO отдава предпочитание на понятието „дете“, но когато е изрично посочено в правна разпоредба, се използва и понятието „малолетно или непълнолетно лице“. За целите на настоящата публикация, която е насочена към деца, търсеци убежище, използваното понятие за обозначаване на лице, чиято възраст не е установена, е „кандидат“.

Както е посочено по-горе, изразът „непридружено дете“ се използва като синоним на „непридружено малолетно или непълнолетно лице“ и се определя като дете/непълнолетно лице, което пристига на територията на държавите от ЕС+ и което не е придружено от пълнолетен, който носи отговорност за него, независимо дали по силата на закон или според практиката в съответната държава, и за времето докато грижата за него не бъде реално поета от такова лице/пълнолетен.

Това включва дете/непълнолетно лице, което е оставено непридружено след влизането му на територията на държавите от ЕС+.

Няма пълен консенсус относно определението за „**настойник**“ и на практика настойникът често се приравнява с функцията на **представителя** на детето или социалния работник. За целите на настоящото ръководство обаче **настойникът** се счита за независимо лице, определено от национален орган, което защитава висшите интереси на детето и общото му благосъстояние. В контекста на реформата на ОЕСУ ⁽⁴⁾, Европейската комисия предложи да се замени позоваването на „представител“ в действащите правни инструменти на ЕС в областта на убежището с „настойник“. Тъй като реформата на ОЕСУ все още беше в процес на обсъждане към момента на публикуване на настоящото ръководство, в целия текст е използвано понятието **настойник/представител**.

Достиженията на правото на ЕС в областта на убежището включват следния набор от правни инструменти на ЕС: Директивата за условията на приемане (преработен текст), Директивата за процедурите за убежище (ДПУ) (преработен текст), Директивата за признаването на статут на бежанец (преработен текст), Директивата относно временната закрила, Регламент „Дъблин III“ и Регламент „Евродак“ (преработен текст) ⁽⁵⁾. Списък с международни, европейски и национални разпоредби и правни инструменти във връзка с оценката на възрастта може да бъде намерен в приложение 3 „Правна уредба и насоки в областта на политиката“ на настоящата публикация.

За целите на настоящото ръководство държавите — членки на ЕС, плюс Норвегия и Швейцария, са посочени като държавите от ЕС+.

⁽⁴⁾ Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за установяване на обща процедура за международна закрила в Съюза и за отмяна на Директива 2013/32/ЕС (COM(2016) 467 final, 2016/0224 (COD)), на адрес: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_11317_2016_INIT&qid=1550216626455&from=EN. В момента на изготвянето на настоящата публикация не е ясно дали предложението на Комисията ще доведе до нов регламент и какви ще бъдат точните му условия. Поради това читателят трябва да има предвид, че в бъдеще е възможно ДПУ (преработен текст) да бъде отменена и заменена с регламент с някои изменени разпоредби.

⁽⁵⁾ Юридическите текстове и техните преводи могат да се намерят на:
 Директивата за условията на приемане (преработен текст).
 Директивата за процедурите за убежище (ДПУ) (преработен текст).
 Директивата за признаването на статут на бежанец (преработен текст).
 Регламент „Дъблин III“.
 Регламент „Евродак“.

Глава 1 Обстоятелства при оценката на възрастта

Възрастта е съществен елемент от идентичността на детето. Достиженията на правото на ЕС в областта на убежището ⁽⁶⁾, както и КПД (член 1), съдържат определение на детството чрез позоваване на възрастта:

Дете/ненавършило пълнолетие лице е всяко лице на възраст под 18 години.

От това определение произтичат две основни последици. Първата е, че конвенцията се прилага за всяко лице на възраст под 18 години. На второ място, както е установено в достиженията на правото на ЕС, всеки кандидат за международна закрила под 18-годишна възраст има право на процедурни гаранции за защита на децата и специални условия на прием.

Въпреки че непрекъснато се променя, възрастта е естествена характеристика на идентичността на човека. Като част от личния статус на лицето, тя определя връзката между него и държавата. Поради това от промените във възрастта могат да произтичат конкретни права и задължения, например това, че даде лице да се счита за пълнолетно, когато навърши 18 години. Въпреки това навършването на 18 години невинаги е определящият фактор за придобиване на нови права и задължения или за правосубектност в някои аспекти, например военната служба, независимост и минималната възраст за носене на наказателна отговорност, възраст за съгласие за брак или възраст за наемане на работа или за сексуални отношения. В зависимост от националното законодателство, за тези прагове може да е определена по-ранна хронологична възраст.

Когато е известна, възрастта на лицето урежда отношенията му с държавата и следователно определя членове 7 и 8 от КПД, като се установяват следните основни задължения на двете страни във връзка с възрастта:

- регистрация на детето след раждането;
- зачитане правото на детето да запази своята самоличност; следователно
- възстановяване по бърз начин на неговата самоличност.

В съответствие с тези разпоредби всички деца следва да бъдат регистрирани при раждането си и да получат документално доказателство за своята самоличност. Въпреки това по статистически данни на Организацията на обединените нации ⁽⁷⁾ за периода 2003—2007 г. по-малко от 10 % от африканските държави ⁽⁸⁾ са отчетли общия брой на живородените деца, за разлика от дела на европейските държави (90 %). Ниският дял на регистрираните раждания в държавите на произход е една от причините, поради които кандидатите за международна закрила понякога пристигат в ЕС **без документи** или с документи, които се считат за ненадеждни. Делът на регистрираните раждания в основните държави на произход на кандидатите за международна закрила не е еднакъв; например в Сомалия едва 3 % от децата на възраст под 5 години са регистрирани при раждането, докато в Афганистан този дял стига до 37 % ⁽⁹⁾ (тези процентни стойности се отнасят за настоящата раждаемост). Според статистическия отдел на ООН този дял намалява до 6—10 % при децата, родени преди 14—18 години (възрастта на непридружените деца, пристигащи в Европа). Освен това достъпът до регистрация при раждането може да бъде възпрепятстван от други фактори, например селски произход или принадлежност към малцинство или определена социална група (каста, племе и др.). Липсата на осведоменост за значението на регистрацията или липсата на познания за това как да се регистрира раждането също задълбочават различията при регистрираните раждания

⁽⁶⁾ Вж. член 2, буква г) от ДУП, член 2, буква л) от ДПУ, член 2, буква к) от ДП, член 2, буква и) от Регламента „Дъблин III“ и член 2, параграф 6 от ДБТХ.

⁽⁷⁾ http://unstats.un.org/unsd/demographic/CRVVS/VS_availability.htm

⁽⁸⁾ Пак там, въз основа на пълни системи за регистрация.

⁽⁹⁾ http://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/Birth_registration_May-2016.xlsx

в рамките на една и съща държава. Поради ниския дял на регистрираните раждания, децата срещат трудности при доказването на своята самоличност и възраст посредством документни доказателства, вследствие на което може да се окажат незащитени и лишени от правата, които им се полагат. В допълнение към липсата на регистрация понякога не е възможно издаването на актове за раждане в държави, в които се водят войни или въоръжени конфликти, или когато органите не са склонни да ги предоставят. Липсата на документи, доказващи, че детето е на възраст под 18 години, може да има пряко въздействие върху признаването му за носител на права на детето. Вследствие на това е възможно децата да бъдат третирани като пълнолетни по въпроси като, наред с другото, военна служба, брак, достъп до пазара на труда и до правосъдие.

Тъй като хронологичната възраст не играе важна роля за придобиването на статут на пълнолетно лице във всички култури, е важно да се вземе предвид културният фактор. В някои култури децата се третират като възрастни, веднага щом са налице определени физически промени или, когато станат част от отделно семейство (напр. чрез практиката на сключване на брак в детска възраст). Поради тези причини е често срещано явление те да не знаят своята хронологична възраст и да срещат трудности при разбиране на значението ѝ в западните култури. Тъй като е възможно хронологичната възраст да не е определяща характеристика за положението им в тяхната общност или във връзките им с други лица (в някои региони децата винаги се регистрират като родени на първи януари в годината, в която са родени, независимо дали са родени през друг месец), тази **културна разлика** може да доведе до донякъде неясни твърдения относно датите на раждане или възрастта.

В контекста на международната закрила възрастта на кандидата е ключов показател за **потребностите** от специална **закрила** ⁽¹⁰⁾ (деца, възрастни хора). Принадлежността към определени възрастови групи е предпоставка за прилагането на специални/допълнителни процедурни гаранции по време на процедурите за международна закрила, както и на специални условия за приемане (напр. правото на подходящи и безопасни места за настаняване, правото на образование и на специфични здравни грижи, ограничаване на административното задържане за целите на миграцията в извънредни случаи и задължението най-напред да се потърсят осъществими алтернативи на задържането). Когато се касае за деца или докато съществуват съмнения относно възрастта на кандидата, ВИД трябва да е от първостепенно значение по време на цялата процедура. Освен това възрастта е от съществено значение също така и за видовете искове, специфични за децата (принудителни/ранни бракове, принудително наемане на работа на деца, генитално осакатяване на жени, трафик на деца, семейно и домашно насилие, принудителен труд, проституция и детска порнография) ⁽¹¹⁾.

Освен в контекста на международната закрила, възрастта на едно лице има значение за включването на компетентните органи в други процедури, например даване на съгласие за сключване на брак, докладване на сексуални отношения с малолетни, приемане или отказ от лечение и здравни грижи, достъп до пазара на труда, осигуряване на достъп до права (право на образование и др.), и има значение за наказателната отговорност (минимална възраст за носене на наказателна отговорност и др.).

Следователно, когато възрастта е неизвестна и са налице **основателни съмнения** по отношение на нея, може да е необходимо органите да направят оценка на възрастта на лицето, за да се определи дали то е пълнолетно или дете. В случаите, когато кандидатът очевидно е дете или, когато външният вид, поведението и психологическата зрелост без съмнение показват, че кандидатът е на много повече от 18 години и липсват опровергаващи доказателства, може да не е необходима оценка на възрастта. Ако обаче има опровергаващи доказателства извън външния вид, например ако лицето изглежда значително над 18 години, но разполага с документи, в които се посочва, че е дете, все пак може да е необходима оценка на възрастта. Всъщност необходимостта от оценка на възрастта предполага наличието на съмнение относно възрастта и следователно вероятност кандидатът да е дете.

⁽¹⁰⁾ Вж. например неизчерпателния списък на кандидати в уязвимо положение, предоставен в член 21 от ДУП (переработен текст).

⁽¹¹⁾ УНХСР, *Насоки относно международната закрила: молби за предоставяне на убежище на дете съгласно член 1(A), параграф 2 и член 1(E) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола от 1967 г. относно статута на бежанците*, 22 декември 2009 г. HCR/GIP/09/08, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>.

Съмнения могат да възникнат не само когато кандидатът твърди, че е дете, но и когато твърди, че е пълнолетен. Възможно е при преместване децата да се преструват, че са пълнолетни, за да **избегнат защитните мерки** на органите. Това може да се дължи на различни причини: например те може да желаят да продължат с миграцията си до планираната крайна дестинация и по този начин да избегнат настаняване под надзор, в някои случаи с ограничена свобода на придвижване, или когато има вероятност да бъдат разделени от придружаващите ги пълнолетни лица. Често децата може да се представят за пълнолетни, за да получат разрешение да работят, да сключат брак или защото се считат за възрастни, които са отговорни за благосъстоянието на семейството, което е останало в държавата им на произход. В други случаи обаче децата може само да следват указанията, дадени им от извършващите незаконно превеждане през граница или трафиканти. В такива случаи извършващите незаконно превеждане през граница или трафикантите се опитват да държат децата далече от обзора на органите, така че да останат незащитени, което ги прави лесна плячка за експлоатация по-късно. Познаването на това явление може да улесни ранното идентифициране ⁽¹²⁾ на жертва или потенциална жертва на трафик на хора (ТХ) и прекъсване на веригата на експлоатация.

В заключение, **оценката на възрастта** е процесът, посредством който органите се стремят да прогнозира хронологичната възраст или възрастовия диапазон на дадено лице с цел да определят дали лицето е дете или пълнолетен.

Правилното определяне на дадено лице като дете или пълнолетен е от решаващо значение, за да се гарантира, че правата на децата са защитени и гарантирани, както и за да се попречи на пълнолетни да попаднат в групата на децата, с цел да се възползват от допълнителни права или гаранции (напр. достъп до образование, назначаване на настойник/представител), на които нямат право.

Оценка на възрастта от гледната точка на основните права

Редица основни права, установени с КПД и Хартата на основните права на Европейския съюз (ХОП) ⁽¹³⁾ са от особено значение в процеса за оценка на възрастта.

Висшите интереси на детето (член 3 от КПД и член 24 от ХОП)

ВИД трябва да бъде първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата. Следователно трябва да се прилага от момента, в който бъде счетено, че кандидатът може да е на възраст под 18 години, и по време на целия процес за оценка на възрастта, ако такава оценка е необходима, докато окончателните резултати от нея не покажат, че кандидатът е пълнолетен.

Право на недискриминация (член 2 от КПД и член 21 от ХОП)

Всяко лице следва да бъде третирано по обективен начин и да се разглежда отделно. От решаващо значение е да се избягват предубеждения към определени националности, етноси и т.н., когато се оценява възрастта.

Право на самоличност (членове 1, 7 и 8 от КПД)

Възрастта е също част от самоличността на дадено лице, както и неговото име, националност, гражданство и семейно положение. Тя определя правата и задълженията на лицето, както и задълженията на държавата по отношение на лицето (напр. за предоставяне на закрила, образование, здравеопазване). Едно от тези задължения е да се възстанови самоличността на лице, което неправомерно е било лишено от нея, което на практика задължава държавата да предостави

⁽¹²⁾ В EASO е разработен онлайн инструмент в подкрепа на националните органи във връзка с навременното идентифициране на лица със специални потребности по отношение на процедурите и/или приемането. (IPSN).

⁽¹³⁾ ХОП може да се намери на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT>.

доказателство за това и да гарантира признаването и зачитането на тези права от други лица. Неправилната оценка на възрастта може да причини трайни вреди, ако възпрепятства достъпа до права и възможността за упражняването им от лицето, както и признаването на тези права от други лица. Неправилно извършена оценка на възрастта може да доведе до поставянето на деца в уязвимо положение. Това би могло да означава децата в крайна сметка да взаимодействат с пълнолетни или да бъдат поставени сред пълнолетни, или пълнолетни да се озоват неправилно поставени заедно с деца — сценарий, който поражда особена загриженост.

Право на свободно изразяване на мнение и право на изслушване (членове 12 и 14 от КПД и членове 24 и 41 от ХОП)

Това е основно право с широкообхватни последици. То включва правото на детето свободно да изразява собствените си възгледи и правото възгледите му да бъдат вземани предвид и да получат дължимата тежест в зависимост от възрастта и зрелостта му. В случаите, когато възрастта на кандидата е под съмнение, трябва особено да се внимава да се избегнат субективни или произволни съображения (напр. относно възрастта, когато детето може да формира собствени възгледи), когато се вземат предвид възгледите на детето в зависимост от тяхната степен на зрелост. Специално внимание следва да се обърне и при работа с лица с увреждания и други специални потребности (напр. неграмотни).

Тясно свързано с правото на изразяване на мнение и правото на ефективни правни средства за защита е правото на изслушване преди в рамките на административно или съдебно производство да бъде предприета всяка индивидуална мярка, която би засегнала неблагоприятно детето.

Право на информация

Информацията е от ключово значение, за да може да бъде разбран процесът за оценка на възрастта, както и правата и задълженията, произтичащи от процеса. Освен това, когато се изисква съгласие, лицето следва да го предостави въз основа на точна и изчерпателна информация и да е в състояние да го предоставя свободно, без какъвто и да било натиск или условия.

Уважение на достойнството и право на неприкосновеност (членове 3 и 37 от КПД и членове 3 и 5 от ХОП)

Процесът за оценка на възрастта трябва да зачита достойнството на кандидата, както и неговата физическа неприкосновеност. Тъй като прегледите за оценка на възрастта, които налагат показването на интимни или голи части от тялото, засягат личната неприкосновеност във висока степен и нямат медицинско предназначение, те трябва да се избягват. Показването на части от тялото е особено травмиращо и трудно разбираемо за децата, юношите и кандидати с различен културен произход. Тези прегледи са особено обезпокояващи и евентуално повторно травмиращи за деца, които може да са били подложени на малтретиране или други рискови ситуации по време на своя миграционен опит или са преживели преследване или тежки посегателства.

Зачитане на личния живот и защита на личните данни (член 16 от КПД и членове 7 и 8 от ХОП)

Това право защитава личния живот на децата срещу произволна намеса от страна на публични органи и частни организации, например медии. Тази защита обхваща четири различни сфери: личния живот, семейния живот, дома и кореспонденцията. Намесата на органите в личния живот трябва да бъде обоснована, ограничена в максимална степен и ръководена от точен набор от норми. Съгласно правото на ЕС лични данни могат да бъдат събирани правомерно само при строги условия, с легитимна цел, когато са получени със съгласието на лицето или на негов представител, или с правно основание. В противен случай това вмешателство става произволно или незаконно.

Лицата или организациите, които събират и управляват лични данни, трябва да гарантират защитата им срещу злоупотреба и да зачитат правата на собствениците на данните, гарантирани от правото на ЕС. Децата и техните настойници/представители следва да бъдат информирани за данните, които ще бъдат събирани съгласно съответната национална правна уредба. В контекста на международната закрила трябва да се внимава, когато се събират данни, за да се предотврати всяко нарушение във връзка с информацията, което би могло да представлява заплаха за кандидата или неговото семейство.

Право на ефективни правни средства за защита (членове 12 и 47 от ХОП)

Това право предполага резултатите от процеса да могат да бъдат оспорени и децата да разполагат с информацията и помощта, които са им необходими за упражняването на това право. Финансовите разходи по оспорване на решението за оценката на възрастта не следва да се поемат от кандидата; в противен случай правото на ефективна правна защита няма да бъде ефективно упражнено.

Повечето от тези основни права намират отражение като принципи (ВИД) и процедурни гаранции в международното и европейското законодателство, по-специално в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището, както е разгледано в следващата глава.

Глава 2 Висшите интереси на детето и процедурни гаранции

Висши интереси на детето

Принципът на ВИД е залегнал дълбоко в европейското законодателство в областта на правата на човека и убежището и в международната правна уредба ⁽¹⁴⁾.

„При всички действия, които се предприемат от публичните власти или частни институции по отношение на децата, висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение.“
(член 24 от ХОП)

Като общ принцип, ВИД изисква той да бъде вземан предвид непрекъснато от момента, в който детето бъде намерено, до избирането на трайно решение за него.

В контекста на международната закрила всеки признак, че има вероятност кандидатът да е дете, следва незабавно да задейства зачитането на ВИД във всички действия, които касаят детето, и следователно по време на цялата процедура за предоставяне на убежище. В това отношение приемащите държави от ЕС+ са отговорни за спазването на ВИД не само в процедурите за предоставяне на убежище, но и във всички други процеси и решения, засягащи децата, например в процеса за оценяване на възрастта.

Както е посочено от Комитета на ООН по правата на детето ⁽¹⁵⁾, ВИД е тризначна концепция.

а) Материално субективно право: правото на детето неговите висши интереси да бъдат оценени и взети предвид като първостепенно съображение, когато се разглеждат различни интереси с цел да се достигне до решение по съответния въпрос, както и гаранции, че това право ще бъде прилагано, когато се взема решение относно дете, група деца, чиято самоличност е установена или не е установена, или децата като цяло.

б) Основен тълкувателен правен принцип: ако дадена нормативна разпоредба подлежи на различни тълкувания, следва да се избере това, което в най-голяма степен служи на висшите интереси на детето.

в) Процедурно правило: когато трябва да се вземе решение, което засяга конкретно дете, определена група деца или децата като цяло, процесът на вземане на решение трябва да включва оценка на възможното въздействие (положително или отрицателно) на решението върху съответното дете или деца.

Оценяването и определянето на ВИД изисква процедурни гаранции. Освен това обосновката на дадено решение трябва да доказва, че ВИД е изрично взет под внимание. В тази връзка органите следва да обяснят как правото е било спазено в решението, т.е. какво се счита за висши интереси на детето; на какви критерии се основава; и как е определена тежестта на интересите на детето спрямо други съображения, независимо дали се касае за широкообхватни въпроси от областта на политиката или отделни случаи.

⁽¹⁴⁾ Член 3 от КПД, член 24 от ХОП; достиженията на правото на ЕС в областта на убежището Член 23 и член 11 от ДУП (преработен текст), член 25, параграф 6 от ДПУ (преработен текст), член 20, параграф 5 от ДП и член 6 от Регламента „Дъблин III“ (преработен текст).

⁽¹⁵⁾ Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговите висши интереси да бъдат разглеждани като първостепенно съображение (член 3, параграф 1), на адрес: https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

Следователно и в съответствие с общия коментар на Комитета на ООН по правата на детето, решението за извършване на оценка на възрастта и избраните методи за тази цел също следва да зачитат ВИД като първостепенно съображение.

Оценяване на висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта

ОцВИД е проверка за това дали процесът за оценяване на възрастта служи на висшите интереси на детето, дали са налице необходимите процедурни гаранции, дали са защитени правата на конкретното дете и дали може да се очаква резултатите да разсеят съмненията относно възрастта на кандидата. При ОцВИД следва да се вземат предвид специфичните обстоятелства на детето, както и да се гарантира, че ВИД е зачетен като първостепенно съображение при вземането на решение дали да бъде извършена оценка на възрастта на детето и по какъв начин. Поради тази причина процесът за оценяване на възрастта трябва да бъде ориентиран към детето, като се вземат предвид конкретните обстоятелства и потребностите на кандидата.

В този контекст ОцВИД следва да се извършва преди вземането на всяко решение, което касае детето, следователно и преди да се вземе решение за извършване на процеса за оценяване на възрастта.

В случай че са необходими допълнителни действия, ОцВИД ще изисква последващи действия, които да гарантират, че са взети предвид висшите интереси на детето. В решението за извършване на оценка на възрастта следва да бъде взет предвид резултатът от интервюто за ОцВИД и цялата информация в досието на детето. Ако оценката на възрастта не бъде счтена за необходима и полезна, предвид очакваните резултати, тогава **тя не следва да се предприема**.

Освен това от особено значение при разглеждането на ВИД за конкретната цел на оценяването на възрастта в контекста на международната закрила са следните фактори.

- **Съображения за сигурност и безопасност** ⁽¹⁶⁾: понякога при пристигането си или на по-късен етап децата твърдят, че са пълнолетни, за да избегнат настаняването за деца. Това настаняване е с повече защитни мерки, например ограничаване на свободата на придвижване и определяне на служители, които да се грижат за децата. Това може да се дължи на редица различни причини, например желанието да останат незабелязани, за да продължат да се придвижват към планираната крайна дестинация. В други случаи това твърдение, че са пълнолетни, може да е част от основната история, която са били инструктирани да разказват на органите или други участници, когато ги попитат за възрастта им. Източниците на тези основни истории могат да бъдат най-различни. Те може да са били инструктирани от роднини или пълнолетни придружители, които искат да избегнат разделянето на детето от семейството, или от извършващите незаконно превеждане през граница; все пак обаче това може да е направено и от член на мрежа за трафик, който желае да упражнява контрол върху детето и да има лесен достъп до него по време на престоя му на съответната територия. Поради това е много важно да се има предвид, че едно съмнително твърдение за пълнолетие може да е показател, че кандидатът е потенциална жертва на ТХ и органите следва да предприемат съответни действия (сигнализиране и насочване към съответните национални служби, включително евентуална оценка като жертва на ТХ).
- **Благосъстояние на детето** ⁽¹⁷⁾: ако оценката на възрастта бъде обоснована, използваните методи трябва да бъдат възможно най-неинвазивни за детето, най-точните за оценяване на възрастовия диапазон, прозрачни и определени в съответствие с утвърдени изисквания, както и да подлежат на проверка и преразглеждане. С цел да се гарантира, че очакваните резултати от методите са реалистични, трябва да се определи и документира допустимата грешка. Трябва да се вземат под внимание съмненията и опасенията на детето и да се проучат евентуалните причини за отказ

⁽¹⁶⁾ Член 23, параграф 2 от ДУП, член 6 и съображение 13 от Регламента „Дъблин III“ и съображение 18 от ДП.

⁽¹⁷⁾ Както е посочено в член 23, параграф 2 от ДУП, член 6 от Регламента „Дъблин III“ и съображения 18 от ДП, 33 от ДПУ, 13 от Регламента „Дъблин III“ и 20 от РПУ.

да се подложи на оценка, както и да се предоставят алтернативи, ако има такива. Исканията на детето или на неговия настойник/представител трябва да бъдат удовлетворени във възможно най-голяма степен, за да се гарантира благосъстоянието на детето и да се намали стресът от прегледите (ограничаване на броя на лицата в помещението за преглед или интервюиране, присъствието на настойник/представител, ако детето го изисква, и т.н.).

- **Произход на детето** ⁽¹⁸⁾: важно е процесът да се съобрази с културната среда на детето (предпочитания за пола на проверяващия и устния преводач), както и към негови преживявания (бягството и миграцията към Европа, които детето е преживяло, биха могли да са причина за уязвимост или за изострянето ѝ).
- **Специфични обстоятелства**: органите претеглят специфичните обстоятелства на кандидата (диапазон на оспорваната възраст, пол на кандидата и др.) и потребностите, потенциалните положителни и отрицателни последици, мнението на кандидата и дали конкретните методи, които се използват, са подходящи за случая.

В контекста на горепосоченото, в международните и в европейските правни уредби са определени следните стандарти и предпазни мерки, необходими за оценката на възрастта.

Принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства се прилага във възможно най-голяма степен в случай на непридружени деца, за които има по-малка вероятност да имат документни доказателства.

Незабавен достъп до квалифициран, независим **представител и/или настойник**, който действа във висшите интереси на детето, защитава общото му благосъстояние и упражнява неговата правосубектност.

Правото да получи съобразена с възрастта **информация** на език, който разбира.

Правото на участие и на **изслушване на възгледите** му, както и вземането им предвид според възрастта и степента му на зрелост.

Информирано съгласие и право на отказ от медицински преглед.

Поверителност, защита на данните и съображения за безопасност.

Съобразени с детето процедури, провеждани от **квалифицирани специалисти**, които са запознати с културните и етническите особености.

Най-малко инвазивен метод и процес с най-ниска степен на засягане на личната неприкосновеност (постепенно изпълнение), съобразен с пола и културната среда.

Точност и допустима грешка, които трябва да се прилагат в полза на кандидата.

Право на **ефективни правни средства за защита**, когато това е приложимо.

Когато процесът и наличните ресурси не осигуряват посочените гаранции, което може да се случи в случаи на навлизане или слизане от борда на голямо количество хора, оценката на възрастта може да се извърши на по-късен етап или на два етапа (с предварителна проверка при пристигането и цялостна оценка на възрастта, когато условията позволяват). В този случай се прилага в пълна степен принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства и посочваната

⁽¹⁸⁾ Член 23, параграф 2 от ДУП и съображение 33 от ДПУ, съображение 13 от Регламента „Дъблин III“ и съображение 18 от ДП.

възраст трябва да бъде приета, докато се осигурят условията да може да се извърши безопасна и ефикасна оценка на възрастта ⁽¹⁹⁾

Следва да се отбележи, че докато насоките и инструментите, предоставени в настоящата публикация, се съсредоточават единствено върху процеса за оценка на възрастта, ОцВИД трябва да продължава до намирането на трайно решение за детето. Освен това ОцВИД не е предназначена да замени определянето на висшите интереси на детето (ВИД), което е необходимо, когато се обмислят трайни решения за детето.

Прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства

Принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства е ключов принцип и защитна мярка при оценяване на възрастта, тъй като нито един от настоящите методи за такава оценка не е в състояние да определи със сигурност конкретна възраст.

Поради важността на този принцип, гласуването на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства често се явява като ключова процедурна защитна мярка по въпроси във връзка с деца, както и в процеса за оценка на възрастта в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището (член 25, параграф 5 от ДПУ). Освен това в Директивата за борба с трафика на хора (ДБТХ) ⁽²⁰⁾ ясно е посочено, че принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства следва да се прилага, когато възрастта е неустановена, както следва.

„Държавите членки гарантират, че когато възрастта на лице, което е обект на трафик на хора, е неустановена и има основания да се счита, че лицето е дете, това лице се смята за дете, за да му бъде предоставен незабавен достъп до помощ, подкрепа и защита в съответствие с членове 14 и 15.“ (Член 13, параграф 2 от ДБТХ)

Въпросът се усложнява, тъй като съмненията относно възрастта на кандидата често са следствие от липсата на документни доказателства. Това е особено често срещано при децата. Процесът за оценка на възрастта обаче не може да разсее всички съмнения (резултатите често са около 1 или 2 години под или над 18 години), поради ограниченията на съществуващите методи.

Оценката на възрастта не трябва да бъде редовна практика. Необходимостта от оценка на възрастта следва да бъде **надлежно обоснована** въз основа на **основателни съмнения** относно посочената възраст и до нея трябва да се прибегва само в случаи, когато липсват доказателства и/или в случаите, когато няколко елемента на събраните доказателства опровергават заявената от кандидата възраст. Ако наличните доказателства не опровергават заявената възраст или я потвърждават, тя следва да се приеме.

В случаите, когато липсват документни доказателства (напр. паспорти, документи за самоличност, карти за пребиваване или документи за пътуване, например издадени от ВКБООН, удостоверения за самоличност, издадени от други държави, или религиозни или граждански удостоверения за гражданско състояние — брак, раждане, семейна книжка на кандидата или на член на семейството — в които е посочена възрастта на кандидата), за органите възрастта на лицето може да бъде неустановена или да имат **обикновени съмнения** относно нея.

⁽¹⁹⁾ Допълнителни насоки и практически препоръки могат да бъдат намерени в глава 4 и в приложение 2 (инструменти във връзка с ВИД).

⁽²⁰⁾ Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета, на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:BG:PDF>.

Обикновени съмнения

В случай на липса на валидни документи, ако заявената възраст (по твърдения на кандидата) е подкрепена или потвърдена от поне един от следните елементи на събраните от органите доказателства, тогава заявената възраст може да бъде приета без да е необходима оценка на възрастта.

- Информация от други бази данни;
- Изявления на други членове на семейството, роднини или настойника;
- Първоначална преценка на външния вид.

Тежестта на елементите може да е различна, в зависимост от надеждността на конкретния елемент спрямо останалите.

В други случаи, когато липсват документи и заявената възраст не е подкрепена или е опровергана от няколко елемента на доказателствата, събрани от органите, съмненията се смятат за **основателни**. Когато могат да възникнат неблагоприятни последици поради неправилно разглеждане на лицето като пълнолетен или дете, предприемането на оценка на възрастта следва да се счита за необходимо, при условие че е във ВИД.

Основателни съмнения

В случай на липса на валидни документи, когато заявената възраст (по твърдения на кандидата) не е подкрепена или се опровергава от няколко от елементите на събраните от органите доказателства, заявената възраст не може да бъде приета и е необходима оценка на възрастта.

- Информация от други бази данни;
- Изявления на други членове на семейството, роднини или настойника;
- Първоначална преценка на външния вид (да се взема предвид само заедно с предходните елементи, не само самостоятелно).

Тежестта на елементите може да е различна, в зависимост от надеждността на конкретния елемент спрямо останалите.

След като направят анализ на предходните елементи, органите може да имат основателни съмнения относно заявената възраст и следователно е необходимо да се извърши процес за оценка на възрастта, за да се прецени възрастта на кандидата.

Възрастта на кандидата като материален факт

В някои конкретни случаи, например в случая на специфични за децата основания за международна закрила (принудителен брак, деца войници и др.), възрастта на кандидата представлява материален факт⁽²¹⁾ и следователно е от значение за разглеждането на молбата за международна закрила. В тези случаи, дори ако заявената от кандидата възраст не е подкрепена с документни или други доказателства, тя се счита за достоверна и се приема, без да е необходима допълнителна оценка (на възрастта), ако са изпълнени следните условия (определени в член 4, параграф 5 от ДП).

⁽²¹⁾ Както е определено в практическото ръководство на EASO: модул за оценка на доказателства, материалните факти са (заявени) факти, които са свързани с едно или повече от изискванията, съдържащи се в определението за бежанец или за лице, отговарящо на условията за субсидиарна закрила.

Необходими условия, за да бъде заявеното от кандидата счетено за достоверно, дори ако не е подкрепено с доказателства

 <p>Действителни усилия за обосноваване на молбата</p>	 <p>Представени са относими и налични елементи и е дадено задоволително обяснение по отношение на липсващите елементи</p>	 <p>Последователни и правдоподобни твърдения</p> <p>Напр. външният вид и психологическата зрелост съответстват на заявената възраст, информацията отговаря на ИДП и др.</p>	 <p>Кандидатът е подал молба за международна закрила във възможно най-кратък срок</p> <p>или са представени достатъчни основания, ако това не е направено</p>	 <p>Като цяло достоверни</p>
--	---	---	--	--

вероятно Това е особено важна разпоредба по отношение на непридружените деца, за които е по-малко да имат документни доказателства, особено в случаи на кандидати за международна закрила.

Информацията следва да бъде оценявана от служители, работещи в областта на убежището или миграцията, и следва да бъде взето предвид индивидуалното положение на кандидата и контекста. В случай на деца или лица, за които се предполага че са деца, и особено когато са непридружени, нивото на очакванията по отношение на наличните доказателства и последователността в обясненията следва да бъде занижено.

Гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства в процеса за оценка на възрастта

Поради неточността и вероятността да бъде засегната личната неприкосновеност при използваните понастоящем методологии, от решаващо значение е систематичното прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства по време на целия процес за оценка на възрастта. Необходимо е да се признае и определи допустимата грешка при настоящите методи в рамките на процеса и нейното влияние върху резултатите. Тези недостатъци не трябва да са в ущърб на правата или твърденията на кандидата; напротив, правилното прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства следва да накара органите да тълкуват неокончателните резултати в полза на кандидата, *in dubio pro refugio* или *in dubio pro minore*.

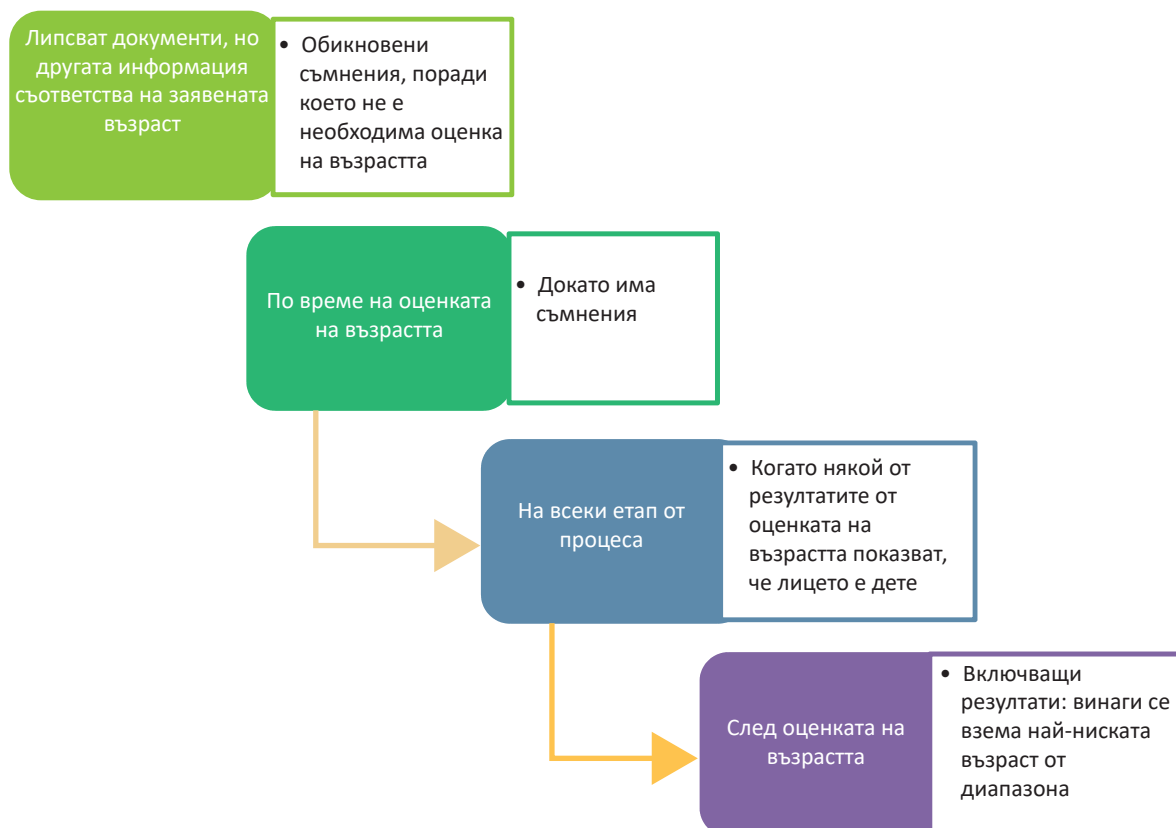
Крайната полза от прилагането на този принцип на етапа на установяване на самоличността за деца е, че той осигурява незабавен отговор на всякакви съмнения и не налага скъпо струващи или продължителни процедури за достигане до него. Освен това той може и следва да се прилага преди и на всеки етап от оценката, когато бъдат изразени съмнения от страна на експерти, участващи в процеса (експертите, които извършват оценка на възрастта или тълкуване на резултатите). Това е особено важно в ситуации на голям приток на хора, когато органите трябва да вземат бързи решения и ресурсите са претоварени. От друга страна, въпреки че са изправени пред вероятността да работят като с дете, органите не трябва да считат лицето за пълнолетно и следователно то не трябва да се настанява в места за настаняване на възрастни или в центрове за задържане, преди или по време на оценяването на възрастта.

„Държавите членки могат да извършват медицински прегледи за установяване на възрастта на непридружаван непълнолетен в рамките на разглеждането на молбата за международна закрила,

когато, вследствие на общи твърдения или други съответни признаци, държавите членки имат съмнения относно възрастта на кандидата. Ако след това държавите членки все още имат съмнения относно възрастта на кандидата, те приемат, че кандидатът е непълнолетен.“ (Член 25, параграф 5 от ДПУ)

По време на тези стъпки **кандидатът се счита за дете и се третира като дете:**

Прилагане на практика на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства

Следователно **принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства** се прилага в следните случаи:

Когато заявената възраст (по твърдения на кандидата) не е подкрепена с документи, но съответства на други елементи на доказателствата, събрани от органите, директно се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, което означава, че няма да е необходимо да се извършва оценка на възрастта.

- В случаите, когато бъде предприета оценка на възрастта, спрямо лицето следва да се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства и то трябва да бъде третирано като дете **по време на процеса и докато има някакви съмнения.**
- Ако при някой от методите, прилагани **по време на оценката на възрастта**, се получи резултат, показващ, че лицето е дете, оценката се преустановява, като за валидна се взема **най-ниската възраст от диапазона.**
- Накрая, ако **след приключване на процеса** резултатите все още **не позволяват да се направи заключение, за валидна** в оценката на възрастта се счита **най-ниската възраст в диапазона** ⁽²²⁾.

⁽²²⁾ Вж. член 25, параграф 5 от ДПУ (преработен текст) и Общ коментар № 6 на Комитета на ООН.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

Кандидатът се счита за дете по време на оценката на възрастта в 17 държави от ЕС+.

Една държава членка прилага допустима грешка от 2 години в полза на кандидата след получаване на резултатите.

Две държави от ЕС+ не прилагат принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.

Допълнителна информация може да се намери в приложение 4 от настоящата публикация.

Настойник/представител

Като основна защитна мярка за непридружени деца **следва да бъде определен възможно най-бързо независим и квалифициран настойник/представител** на лицето, за което се предполага че е дете (вж. член 25, параграф 1 от ДПУ).

Представител е лице или организация, определени от компетентните органи да подпомагат и представляват непридружено дете в процедури. Представителят гарантира за ВИД и упражнява правосубектността на детето, когато е необходимо ⁽²³⁾. Представителят следва да бъде определен възможно най-скоро и преди започване на всеки преглед за оценка на възрастта. Освен това представителят трябва да е **независим**, за да се избегне конфликт на интереси, като по този начин се гарантира, че действия във ВИД, както е определено в член 24, параграф 1 и член 25, параграф 1, буква а) от ДПУ (преработен текст), както и в член 24 от ДУП (преработен текст). Когато от практически съображения не може бързо да бъде определен постоянен настойник на детето, следва да се предвидят възможности за назначаване на лице, което временно да изпълнява задачите на настойника. В такива случаи за временните настойници трябва да се прилагат същите условия (квалификации и независимост), както за постоянните. Представителят следва да бъде **уведомяван и с него трябва да се консултират** по всички аспекти на процеса за оценка на възрастта, и той следва да може да придружава детето по време на прегледите, ако то желае това. Когато се счита, че оценката на възрастта е във висш интерес на детето, но детето не е съгласно с него, е възможно настойникът/представителят все пак да **даде съгласието** си за извършването ѝ. Това обаче трябва да бъде добре обсъдено между детето и неговия представител, за да не бъдат застрашени отношенията на доверие помежду им.

Ако е възможно, настойникът/представителят следва също така да присъства на интервюто за ОцВИД. Също така следва да се осъществи връзка с правния съветник на детето, ако има такъв, и да му бъде предоставена възможност да присъства на интервюто за ОцВИД ⁽²⁴⁾

Процесът следва да продължи в присъствието на настойника/представителя, освен ако детето не поиска друго. При всички случаи настойникът/представителят следва да следи отблизо процеса, за да може да дава съвети на кандидата, когато е необходимо.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

Присъствието на независимо лице в подкрепа на кандидата по време на прегледите е разрешено в 23 държави от ЕС+. В 12 от тях тази функция се изпълнява от настойника или представителя.

Само една държава от ЕС+ позволява на това независимо лице да работи по случаи съгласно регламента „Дъблин“.

Една държава от ЕС+ позволява присъствието на подкрепящо лице по време на съдебно-медицинския преглед.

Една държава от ЕС+ не позволява това.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

⁽²³⁾ Член 2, буква н) от ДПУ.

⁽²⁴⁾ За тази цел от полза може да бъде контролният списък за ОцВИД, включен в приложение 2.

Допълнителни насоки относно ролята на настойника в процеса за оценка на възрастта може да бъде намерена в наръчника на FRA „Настойничеството над деца, лишени от родителски грижи“⁽²⁵⁾, който съдържа следното.

Възможни действия от страна на настойника във връзка с оценката на възрастта:

- да провери дали е налице **основателна причина** за оценка на възрастта и да изисква децата, които очевидно са непълнолетни, да не бъдат подлагани на такава оценка;
- да гарантира, че детето получава цялата **съответна информация** относно процедурата за оценяване на възрастта, включително ясна информация относно нейната цел и процеса, както и възможните последици — информацията следва да се предоставя по подходящ за деца начин и на език, който детето разбира;
- да гарантира, че оценката на възрастта се извършва с **информираното съгласие** на детето и на неговия настойник;
- да проверява дали оценката на възрастта се извършва от независими специалисти с **подходящ опит**, които са запознати с етническия и културен произход на детето, и дали това се извършва по безопасен, съобразен с детето и пола начин, при надлежно зачитане на достойнството на детето;
- ако продължават да съществуват съмнения относно възрастта на детето след завършване на оценката на възрастта, да настоява даденото лице да се счита за **дете**;
- да се увери, че **резултатът** от процедурата е обяснен на детето по подходящ за него начин и на език, който то разбира;
- да изиска **резултатите** от процедурата за оценка да бъдат споделени с настойника и да бъдат включени в досието на детето;
- да разгледа заедно с детето **възможността за обжалване** на решението за оценка на възрастта, в съответствие с националното законодателство;
- **да присъства**, със съгласието на детето, по време на процедурата за оценяване на възрастта.

Примери от практиката

DK — В случаи на непридружени деца, забавянето при определянето на настойник може да се дължи на спорове относно възрастта. Това може да се случи, когато е необходимо да се завършат процедурите за оценяване на възрастта, преди да бъде определен настойник. За да се преодолее това забавяне, датският Червен кръст е компетентната организация да определи наблюдател, наречен „bisidder“.

UK — Шотландската служба за настойничество (създадена на ненормативна основа) работи с деца и младежи, които пристигат в Шотландия без придружител и са разделени от семействата си. Тя подкрепя и работи с младежи на възраст под 18 години, които търсят убежище или са обект на трафик от държави извън ЕС. Организацията работи също така с всеки, който се третира като дете на възраст под 18 години, но чиято възраст се оспорва и е в процес на оценка. На децата и младежите се определя настойник, който да им помага да разберат, да участват и да се ориентират в сложните имиграционни и правни процеси и процесите за социални грижи.

Право на информация

Преди разглеждането на молбата за международна закрила, детето трябва да получи цялата **съответна информация по подходящ за него начин** и на език, който то разбира. Преди да се пристъпи към оценката на възрастта, трябва да се провери дали детето разбира информацията. Тази информация следва да се предоставя безплатно и да дава отговор на въпросите на кандидата или на настойника/представителя. От решаващо значение е да се провери дали кандидатът разбира процеса, целта и последиците (напр. той трябва да може да ги обясни със свои думи). Някои кандидати не се осмеляват да задават въпроси поради възрастта си, културната среда или

⁽²⁵⁾ Наръчникът може да бъде намерен на адрес: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-guardianship-children_en_0.pdf.

психологическото си състояние. Използването на подходящи за деца материали или материали, съобразени с конкретните потребности на лицето, може да бъде в помощ на кандидата да разбере процеса; на практика обаче уменията и отношението на съпричастност и подкрепа от страна на лицето, което предоставя информацията, са от най-голямо значение за успешния резултат. Информацията трябва да се предоставя систематично по време на процеса и следва да се документират сведения за това предоставяне на информация (кога е предоставена, от кого и т.н.). Информацията следва да обхваща най-малко следното съдържание:

- съществуват съмнения относно възрастта и причините за тези съмнения;
- възможността възрастта да бъде определена чрез оценка на възрастта, която може да включва медицински преглед, ако кандидатът даде съгласие;
- информация за метода и процеса (какви са използваните методи, защо се предпочитат тези конкретни методи, точността и отражението на метода върху личната неприкосновеност, въздействието, което конкретният метод може да има, и др.);
- трябва да се разсеят съмненията и опасенията, като от съществено значение за улесняване даването на съгласие са системното предоставяне на информация и доброто разбиране на процеса и неговото предназначение;
- правата и задълженията, свързани с процеса (последствията не трябва да бъдат твърде неблагоприятни, в противен случай те биха оказали влияние върху съгласието на кандидата);
- правото на отказ за подлагане на медицински преглед и последиците от него;
- възможността за оспорване на резултатите от оценката на възрастта;
- следващите стъпки, които да бъдат предприети.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

По-голямата част от респондентите (15 държави от ЕС+) предоставят информация относно всички използвани методи в процеса за оценка на възрастта, а девет държави от ЕС+ предоставят информация само при прилагането на медицински методи.

22 държави от ЕС+ предоставят информацията на кандидата на език, който той разбира или който се предполага, че разбира.

Една държава от ЕС+ информира само за резултати, при които оценката е показала, че кандидатът е по-възрастен от заявеното.

Една държава от ЕС+ осигурява официалното решение да бъде разяснено от социални работници.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

Право на изразяване на мнение и изслушване

Както е посочено в КПД (член 12) и анализирано в Общ коментар № 12 на Комитета на ООН, правото на изслушване се прилага за всяко дете, което е в състояние да формира свои собствени възгледи. Предоставянето на информация и подкрепа е от решаващо значение, за да се способства детето да развие способности да формира собствени възгледи.

След като информацията е била предоставена и разбрана от кандидата, неговите възгледи следва да бъдат изслушани и взети под внимание по всички въпроси, които го касаят, в зависимост от степента му на зрелост. Необходимо е това право да бъде систематично прилагано по време на цялата процедура и най-малкото в следните моменти.

- Мнението следва да бъде взето винаги, когато органите имат **съмнения** по отношение на твърденията или доказателствата, представени от кандидата. Един обикновен опит за

размяна на мнения и разясняване по конструктивен начин на причините, поради които заявената възраст не се приема, или защо информацията не е достатъчна, може да помогне на кандидата да разбере процеса и да увеличи желанието му да сътрудничи.

- В случаите, когато са налице евентуални **несъответствия** във възрастта на кандидата, трябва да му/й се даде възможност и време да ги обясни устно или писмено.
- Понякога кандидатът може да **се аргументира за заявената възраст** чрез предоставяне на допълнителни документи, доказателства или достоверни обяснения. В такива случаи тези обяснения и условия ще направят оценката на възрастта излишно.
- В случаите, когато кандидатът **отказва да се подложи** на медицински преглед, трябва да бъдат проучени причините за това и следователно той следва също и да бъде изслушан. Понякога това нежелание може да бъде преодоляно с повече информация или адаптиране на процеса спрямо потребностите на кандидата, например чрез избор на алтернативен метод.
- Тъй като последиците от определянето му за пълнолетно лице или дете са широкообхватни, на кандидата следва да се даде възможност да **оспори резултатите** по бърз и достъпен начин, ако след като бъде окончателно определена, възрастта съгласно оценката се различава от заявената възраст.
- Постоянното ангажиране и участие в процеса спомагат за намаляване на усещането за несигурност и дистрес и за изграждане на доверие между кандидата и органите на приемащите държави от ЕС+. Децата, които биват интервюирани, често са обезпокоени от вероятността да бъдат възприемани като „лъжци“. Освен това е възможно те да се намират в пост-травматично състояние. Присъствието на представителя е от ключово значение, за да се гарантира, че възгледите на кандидата **се изслушват и вземат под внимание**, в зависимост от степента на неговата зрелост, и следователно по този начин се съдейства на детето да вземе информирано решение да се подложи на прегледите посредством конкретния метод, който се използва.

Тъй като насърчаването на детето да съдейства с разкриването на информация относно своята възраст е от определящо значение при вземане на решение за необходимостта от извършване на оценка на възрастта, служителите, които взаимодействат пряко с детето, следва да бъдат обучени да използват **подходящи за деца техники на интервюиране**. По същия начин те следва да разполагат с необходимата контекстуална информация и експертен опит (включително относно конкретния за детето контекст) по отношение на държавата на произход на детето ⁽²⁶⁾, които са необходими за правилното оценяване на информацията за възрастта, предоставена от него. Когато е възможно, устният преводач също следва да е запознат с начините на интервюиране на деца.

Информирано съгласие и право на отказ

Информираното съгласие се отнася до свободно, доброволно и информирано решение. Съгласно член 25, параграф 5 от ДПУ кандидатите и/или техните представители трябва да дадат съгласието си за медицинския преглед. Въпреки че съгласието не е правно изискване, вземането на съгласие за оценката на възрастта винаги се насърчава, когато се използват немедицински методи. То може да бъде получено посредством систематично и ефективно предоставяне на информация и правилно разбиране на процеса и неговите цели.

Информираното съгласие следва да се получи от кандидата и/или от неговия представител, преди да се извърши оценката на възрастта и след като е била предоставена цялата съответна информация, която да позволи на кандидата да вземе **информирано решение**. По-специално следва да бъдат обяснени и добре разбрани потенциалното въздействие на медицинския преглед, правото на отказ и последиците от отказа от страна на кандидата да се подложи на медицински преглед.

⁽²⁶⁾ EASO събира и разработва информация за държавите на произход

Както беше посочено по-горе, кандидатът има право да откаже да се подложи на медицински прегледи. В някои случаи това нежелание може да бъде преодоляно чрез предоставяне на повече информация или чрез приспособяване на процеса към потребностите му, понякога чрез избор на алтернативен метод. Фактът, че кандидатът е отказал да премине такъв медицински преглед, не е пречка за решаващия орган да се произнесе по молбата за международна закрила (член 25, параграф 5 от ДПУ). Освен това молбата за международна закрила не следва да се отхвърля единствено въз основа на отказа за подлагане на медицински прегледи. Такъв отказ не следва да води до никакви автоматични предположения или последствия. Освен това в случай на отказ кандидатът не следва автоматично да се счита за пълнолетно лице, а следва да бъдат проучени причините за това, неговото положение следва да се преценява индивидуално за всеки отделен случай и последиците от отказа не следва да бъдат несъразмерно неблагоприятни в степен, която да склонява кандидата към съгласие. Ако кандидатът реши да не се подлага на оценка на възрастта, без да обоснове отказа си, оценката трябва да продължи, ако е възможно, с елементите, които са на разположение на органите.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

- В 11 държави от ЕС+ се получава информираното съгласие на кандидата, независимо от метода за оценяване на възрастта.
- В 12 държави от ЕС+ се иска съгласието на кандидата само ако се използват медицински методи.
- Четири държави от ЕС+ не искат съгласие за никой метод (две от тях — тъй като не използват медицински методи).
- От друга страна, шест държави от ЕС+ искат съгласието на представителя във всички случаи.
- Седем държави от ЕС+ искат съгласието на представителя само ако трябва да се използват медицински прегледи.
- Една държава от ЕС+ иска съгласието на представителя, ако кандидатът изглежда на видима възраст под 14 години.
- Пет държави от ЕС+ не изискват съгласието на представителя изобщо.
- 15 държави от ЕС+ дават на кандидата възможност да откаже оценката на възрастта, независимо от метода.
- Седем държави от ЕС+ дават тази възможност, но с ограничение само за медицинските прегледи.
- Три държави от ЕС+ не предоставят тази възможност.
- Относно последиците от отказ от подлагане на медицинска оценка на възрастта:
  - 15 държави от ЕС+ не считат автоматично кандидата за пълнолетен;
  - шест държави от ЕС+ считат кандидата за пълнолетен, ако няма основание за отказа или допълнителни признаци, че кандидатът е дете;
  - шест държави от ЕС+ автоматично считат кандидата за пълнолетно лице, ако откаже да се подложи на оценка на възрастта.
- Когато се взема решение по молбата за международна закрила, седем държави от ЕС+ не вземат предвид отказа, докато 14 държави от ЕС+ го вземат предвид.
- Една държава от ЕС+ поясни, че взема предвид такъв отказ, само ако непълнолетността има отношение по същество на молбата (специфични за децата основания за преследване или тежки посегателства).

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

Принцип на поверителност и защита на данните от съображения за безопасност

Понятието „поверителност“ се отнася до работата с информация. Когато информацията е предоставена в условията на поверителност и следователно е поверителна, тя може да се споделя само със съгласието на субекта на информацията или с оправомощени страни, ако това е разрешено съгласно националното законодателство. Информацията, която може да се предоставя, се ограничава по обхват само до необходимата на тези страни с оглед изпълнението на техните функции. Ако не е предвидено в правото, разполагащият с информацията трябва да има съгласието на собственика ѝ, за да я предостави на друга страна. Преди да бъде разкрита чувствителна информация, трябва да се иска по подходящ за възрастта начин съгласието на детето за споделянето ѝ. Всички участници в процеса за оценка на възрастта следва да разбират и да са задължени да спазват изискванията за защита на данните. Освен това следва да се получи информирано съгласие от лицето, преди негова информация да бъде споделена с други страни. Също така информацията трябва да се събира и използва само за целите на оценката на възрастта.

Принципът на поверителност е неразривно свързан със съображенията за безопасност. Гаранциите за безопасност и поверителност трябва да бъдат въведени като важни предпазни мерки в процеса за оценка на възрастта. Това се отнася особено за непридружените деца, които може да се нуждаят от международна закрила.

Това съображение придобива допълнителната тежест, когато информацията се търси в държавата на произход на дете, което е кандидат за международна закрила.

Ако кандидатът не разполага с документи, за да докаже възрастта си, и твърденията му не се считат за достатъчно доказателство, органите следва да се опитат да проявят активност в търсенето на тази информация чрез други средства. Разнообразието от средства, които могат да се използват, е голямо, например всички национални бази данни или бази данни на държавите от ЕС+, членове на семейството, които могат да имат допълнителни документи, или посолства на други държави.

Въпреки това, както се подчертава в Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето ⁽²⁷⁾, при извършването на оценката на възрастта не следва да се споменава статусът на детето като търсещо убежище лице или като бежанец (точка 80). Ако не е спазен принципът на поверителност, може да бъде застрашена безопасността на членовете на семейството на детето, които са останали в държавата на произход: детето може да стане бежанец на място (точка 23), което означава, че ако детето иска международна закрила, разкриването на тази информация на органите на държавата на произход може да означава, че е възможно кандидатът да бъде преследван или да понесе сериозни вреди при завръщането си.

Неблагоприятните последици от нарушаването на принципа на поверителност по отношение на информацията, събрана в рамките на процедурата за международна закрила, включително информацията, събрана за целите на оценката на възрастта, могат да засегнат сериозно не само конкретното дете и неговото семейство, но също така и надеждността на системата за предоставяне на убежище.

Квалифицирани специалисти с опит в работата с деца

Всички, които работят със и за децата, следва да получат подходящо първоначално и продължаващо обучение относно правата и потребностите на децата. В рамките на своята област на компетентност те следва да докажат високи професионални умения, когато ги прилагат с конкретната цел за оценка на възрастта, или да са обучени за това.

⁽²⁷⁾ Комитет на ООН по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005 г.) относно третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход.

Най-малко инвазивен метод

Както се посочва в преработения текст на ДПУ, оценката на възрастта следва да се извършва чрез най-малко инвазивен преглед по отношение на изискваното ниво на надеждност на резултата. Тя следва да се извършва при пълно зачитане на човешкото достойнство.

Понятието „**инвазивен**“ обикновено се използва във връзка с медицински процедури и означава въвеждането на инструменти или други предмети в тялото или телесните кухини. Това включва също и рязане на тъкани. Този термин може да се използва като синоним на „намеса“, но и двете понятия могат да се разглеждат като взаимозаменяеми в настоящия контекст. Отрицателното въздействие на методите за оценяване на възрастта невинаги предполагат гореспоменатите физически въздействия, а намеса в неприкосновеността на личния живот, поради което предпочитаното понятие е „**инвазивност**“, поради неговия по-широк **спектр**.

Може да се счита, че степента на намеса зависи от въздействието на метода върху неприкосновеността на личния живот (щателно интервю), което е различно от въздействието върху физическото здраве (напр. йонизация) или върху психичното здраве (напр. когато се припомнят травмиращи събития). Поради тези индивидуални съображения е много трудно да се постигне консенсус относно това кои методи са по-инвазивни от други, и следователно да бъдат обективно оценени като такива. Поради тази причина намесата следва да се преценява индивидуално за всеки отделен случай, в зависимост от обстоятелствата за конкретния кандидат. Например за някои кандидати с минали травматични преживявания една рентгенова снимка на китката може да не бъде възприета като намеса от психологическа гледна точка, докато интервю със силен психологически елемент, например припомняне на минали събития, би могло да им причини страдание. В други случаи използването на конкретна бобина за извършване на магнитно-резонансна образна диагностика (ЯМР) може да предизвика клаустрофобия и следователно да е неподходящо за някои кандидати.

Поради тази причина изборът на най-малко инвазивен метод и процес за оценяване на възрастта, съобразен с потребностите на конкретния кандидат, остава едно предизвикателство за органите. Въпреки това член 25, параграф 5 от ДПУ (преработен текст) дава полезни насоки по този конкретен въпрос.

„Държавите членки могат да извършват медицински прегледи за установяване на възрастта на непридружаван непълнолетен [...], когато, вследствие на общи твърдения или други съответни признаци, държавите членки имат съмнения относно възрастта на кандидата.“ (Член 25, параграф 5 от ДПУ (преработен текст))

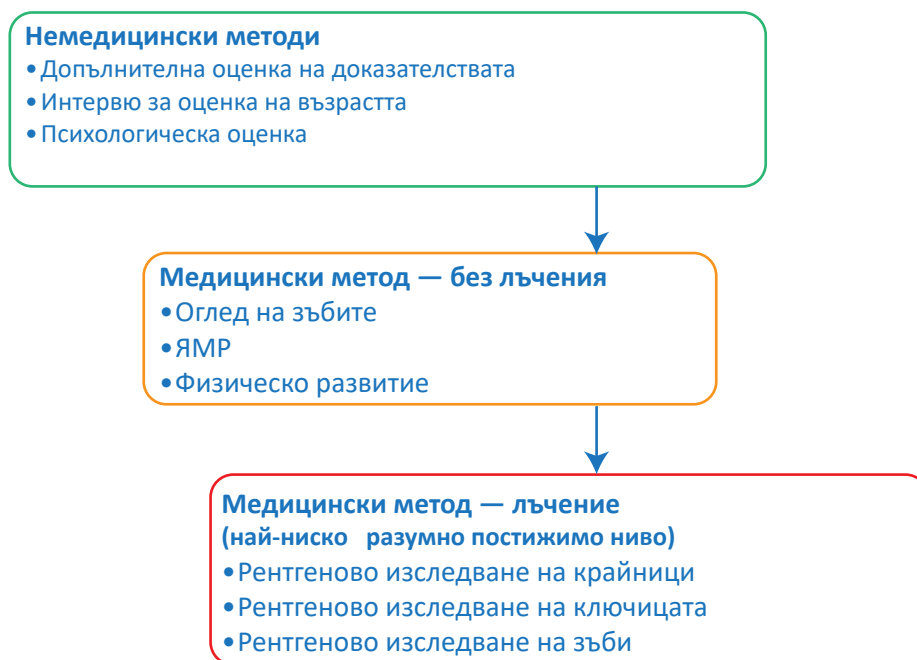
В резултат на това органите трябва първо да проучат всички съществуващи доказателства, включително твърдения и съответни признаци, преди да решат дали е необходимо да се направи допълнителна оценка.

Поради това органите са задължени да подхождат активно към **събирането и анализирането на всички съществуващи доказателства**, с които разполагат. Това включва не само документите на лицето, но и информация от други членове на семейството, които могат да имат информация и доказателство за възрастта на лицето (напр. по-големи сестри и братя с документи, които доказват възрастта му), други бази данни и т.н. Тази информация следва да се събира, при условие че кандидатът или неговото семейство не са изложени на риск. Когато събират този вид информация, органите не извършват оценка на възрастта; по-скоро това се счита за редовен анализ на доказателствата от страна на органите в областта на убежището или миграцията, като част от тяхната работа.

Когато наличните документи или доказателства не предоставят пряко информация за възрастта, се налага по-задълбочен анализ или разследване, след което е необходим **допълнителен анализ на доказателствата**. Тази дейност се счита за метод за оценяване на възрастта и е различна от редовното събиране на информация, посочено в предходния абзац. Този метод, заедно с други, е разгледан по-подробно в глава 4, където са анализирани предимствата и ограниченията на всеки отделен метод.

Някои от медицинските методи, използвани за целите на оценката на възрастта, включват използването на лъчение (рентгеново изследване на крайници, ключицата, тазобедрена става или зъби). Използването на тези методи носи риск от потенциално вредно въздействие, което лъчението може да има върху здравето на кандидата. Поради тази причина първо следва да се използват методи с по-ниска степен на инвазивност (немедицински) и ако е необходимо да се прибегне до медицински методи, трябва да се отдава предпочитание на методите, в които не се използва лъчение, пред тези, които включват използването на такова. Следващото изображение представлява визуален ориентир за начина, по който следва да се дава приоритет на методите.

Приоритизация на методите за оценяване на възрастта

Използването на методи, в които се използва лъчение, следва да се счита за необходимо само в краен случай. Ако трябва да се използват такива методи, трябва да се предприемат всички предпазни действия и мерки, необходими за предотвратяване на риска от понасяне на евентуални отрицателни въздействия. Дозата на облъчване на кандидата варира на практика в зависимост от облъчваната

площ, оборудването и националното законодателство. В това отношение е от решаващо значение прилагането на „принципа за най-ниското разумно постижимо ниво“ (ALARA). ALARA е принцип на радиационната безопасност, основан на свеждането до минимум на дозите на облъчване и ограничаването на изпускането на радиоактивни материали в околната среда чрез използване на всички „разумни методи“. ALARA е не само основен принцип на радиационната безопасност, но и регулаторно изискване за всички програми за радиационна защита. Времето, разстоянието и защитата са трите основни фактора, които се използват за спазване на радиационните дози ALARA:

1. **Време:** ограничаването на времето на излагане на лъчението намалява дозата на облъчване.
2. **Разстояние:** увеличаването на разстоянието между изследваното лице и източника на лъчение намалява облъчването с квадратната стойност на разстоянието. Удвояването на разстоянието между тялото и източника на лъчение ще доведе до четирикратно намаляване на радиационното облъчване.
3. **Защита:** съществуват различни видове защита, използвани за намаляване на облъчването, включително оловни престилки, подвижни оловни предпазни стени, оловни стъкла и оловни прегради; когато се работи в зони с висока радиация, е важно да се използва защита, когато е възможно.

Друго важно съображение, което трябва да бъде взето под внимание по въпроса за инвазивността, е свързано не само с избрания метод, но и с начина на провеждане на прегледите.

- Прегледите никога не трябва да бъдат принудителни или несъобразени с културния произход; специалистите трябва да бъдат квалифицирани и обучени по чувствителни въпроси, свързани с пола и културната среда.
- Вътрешните насоки за начина на провеждане на прегледите следва да отразяват необходимите мерки за гарантиране на предпочитанията за пол на изследвания и устния преводач, ако е необходимо, или за намаляване на броя на изследваните, които присъстват, на двама, за да бъде тази дейност по-малко смущаваща за кандидата.
- Помещенията, в които се прилага методът/практиките, трябва да имат подходящи условия за гарантиране на максимална лична неприкосновеност във връзка с принципа на поверителност и правата на детето, включително защитни мерки за детето.
- Прегледите, включващи голи части на тялото, оглед или антропометрични измервания на половите органи или интимни части на тялото, следва да бъдат изключени, тъй като са силно инвазивни; това важи особено за лица с различен произход и лица, които може да са преживели случаи на малтретиране.

Поради тази причина, за целите на оценката на възрастта следва да не се прилага метод, който изисква откриването на голи части на тялото, оглед или преглед на половите органи, например изследване за половата зрялост.

Примери от практиката

FR — Съгласно закона от 14 март 2016 г. относно закрилата на детето, използването на рентгенови лъчи вече е ограничено, а изследването на половата зрялост е изрично забранено като метод за оценяване на възрастта на лицата, които заявяват, че са под 18 години.

UK — На имиграционните служители на границата се разрешава да правят първоначална оценка при първа среща с непридружен младеж, въз основа на собствените твърдения на лицето, всички налични документи и личната преценка на имиграционния служител за външния вид и поведението на лицето. Тази оценка не е обвързваща, тъй като може да бъде оспорена или обжалвана от лицето. Освен това имиграционният служител може да поиска допълнително изясняване на формираното мнение за възрастта на лицето. И в двата случая, ако лицето оспори или имиграционният служител изрази опасения, че лицето е на възраст под 18 години, се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства и лицето се

третира като дете. Това означава, че то ще бъде прехвърлено в отдела на службите за деца на местен орган, от който впоследствие ще бъде изискано да извърши оценка на възрастта. Начините, чрез които местният орган прави това, не са определени в законодателството, но се е установила практиката оценяването на лицето да се извършва от двама социални работници и въз основа на тази оценка да се вземе окончателно решение. Те прилагат своите познания и опит за работа с младежи, за да стигнат до заключение.

СУ — В съответната процедура се прилага цялостен подход и се включват медицински прегледи и немедицински проверки.

Немедицински проверки:

1. документи, представени от кандидата;
2. бележка от областната служба по социални услуги;
3. интервюта за оценка на възрастта, проведени от службата за убежище.

Ако службата за убежище, след като е изчерпала всички немедицински проверки (1–3), все още се съмнява относно възрастта на кандидата, тя може да използва медицински прегледи за определяне на възрастта му, както е предвидено в член 10, параграф 1, буква ж) от националното законодателство по въпросите на бежанците.

Всички медицински прегледи се провеждат в присъствието на устен преводач и на настойника на непълнолетното лице.

Точност и допустима грешка

Понятието за точност се определя като „**качество или състояние на правилност или прецизност**“. Това е основен въпрос, свързан с процеса за оценка на възрастта. Все още няма метод за оценяване на възрастта, който да гарантира точни резултати за хронологичната възраст на лицето. Настоящите методи предлагат само приблизителна оценка, поради което изразите „оценка на възрастта“ или „приблизителна оценка на възрастта“ следва да се предпочитат пред „определяне на възрастта“. Тъй като всички методи имат допустима грешка, този аспект следва винаги да бъде документиран, особено в случай на неокончателни резултати. Тъй като не с всички методи може да се извършва оценка на всички възрастови диапазони, изборът на метод следва да зависи от съответния възрастов диапазон (някои са по-точни в определени възрастови диапазони, в сравнение с други). Социално обусловеният пол (gender) на кандидата, обект на оценката, е друг фактор, който следва да бъде взет предвид, тъй като методът може да има различна допустима грешка в зависимост от пола на оценявания ⁽²⁸⁾.

В съответствие с насоките, предложени от Ritz-Timme и кол. ⁽²⁹⁾, за да бъде един метод за оценяване на възрастта счетен за приемлив, той трябва да отговаря на следните изисквания:

1. методът трябва да бъде прозрачен и доказуем, и представен на научната общност като правило чрез публикуване в специализирани научни издания;
2. следва да е налице ясна информация относно точността на метода за оценяване на възрастта;
3. методът трябва да бъде достатъчно точен, за да разрешава всички основни въпроси и да отговаря на специфичните изисквания по конкретния случай;
4. в случаите на оценка на възрастта на живи хора, трябва да се вземат предвид принципите на медицинската етика и правната уредба, особено когато се касае за медицинска интервенция.

⁽²⁸⁾ Tscholl, P.M, Junge, A., Dvorak, J. и Zubler, V., „MPI на китката не се препоръчва за определяне на възрастта при футболисти жени, състезаващи се в групите U-16/U-17“, Scand J Med Sci Sports, 2015 г., doi:10.1111/sms.12461.

⁽²⁹⁾ Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M.J. и кол., „определяне на възрастта: актуално състояние във връзка с конкретните изисквания на съдебната практика“, Int J Legal Med, 2000 г., 113(3), стр. 129–136.

Според Schmeling и кол. 2011 г. ⁽³⁰⁾, за да се счита за **точен**, всеки използван референтен материал трябва да отговаря на определени изисквания (Solari, A. C. и Ambromovitch, K., „Точността и прецизността на развитие на третия молар като показател за хронологичната възраст сред испанците“, *Journal of Forensic Sciences*, (2002 г.), Vol. 47, No 3, стр. 531—535):

- подходящ размер на извадката,
- проверена възраст на изследваните лица,
- равномерно разпределение на възрастта,
- разделяне по пол,
- данни за датата на прегледа,
- ясно определяне на изследваните характеристики,
- точно описание на методологията,
- подробни данни за референтното население спрямо генетично-географския произход,
- социално-икономически статус,
- здравословно състояние,
- подробности за размера на групата, средната или медианната стойност и мярка за изменението на всяка изследвана характеристика.

Допустимата грешка за оценката следва да бъде документирана и включена в доклада по удобен за четене начин. Целта е да се осигури правилно тълкуване на резултатите и разбирането им от други специалисти, които нямат медицински опит, например служители на правоприлагащите органи, съдии, прокурори, настойници/представители или служители в областта на убежището и миграцията.

DE — Ако след първото изследване не бъдат постигнати крайни резултати, следва да се приложи принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства и постепенно да се приложат други методи за оценяване на възрастта като част от процеса. По този начин решението ще се основава на по-широк набор от доказателства, което му осигурява надеждност. Федералните провинции (*Länder*) са отговорни за определянето на възрастта на непридружените деца, което се провежда в момента на тяхното „поемане за полагане на грижи“ (*Inobhutnahme*), веднага щом влязат в контакт с германски орган. Тяхното съответно решение е в основата също и на процедурата за предоставяне на убежище.

В преамбюла на закона, с който се промени социалният кодекс през 2015 г., се прави позоваване на препоръките на работната група на Федералната служба за закрила на младежта (*Bundesarbeitsgemeinschaft landesjugendämter*).

Следователно раздел 42 от социалния кодекс осигурява основата за процеса на определяне на възрастта, с който се въвежда постепенна процедура. Работната група на Федералната служба за закрила на младежите съветва да се прави справка с препоръките на групата за съдебно-медицинска възрастова диагностика (*Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik*, AGFAD; http://campus.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlungen_ausserhalb_strafverfahren.pdf).

NO — В катедрата по съдебна медицина на Университетската болница в Осло беше разработен нов метод за разчитане на резултатите за етапите на развитие от рентгенови снимки на ръце и мъдречи. Той се състои от статистически модел, съчетаващ данни от два радиологични метода: етапите на развитие на третия молар по метода на Demirjian и атласа на ръката и китката на Greulich и Pyle. Това включва общо над 14 000 души (от двата пола). Статистическият модел се основава на въвеждането на преходен модел за няколко набора от данни в комбинация/обединени (за всеки пол) и използване на теоремата на Bayes, за да се получи разпределението на хронологичната възраст според етапите на развитие. Резултатите са представени като 95 % и 75 % прогнозни интервали и като процентен

⁽³⁰⁾ Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. и Landa, M. I. „Съдебно-медицинско определяне на възрастта на непридружени непълнолетни лица и млади живи пълнолетни“, *Forensic medicine* — От стари проблеми към нови предизвикателства, Vieira, D. N. (ed.), InTech, (2001 г.), на разположение на адрес: <https://www.intechopen.com/books/forensic-medicine-from-old-problems-to-new-challenges/forensic-age-estimation-in-unaccompanied-minors-and-young-living-adults>.

дъл на случаите на възраст под 18 години и под 16 години. Поради големите биологични различия, които надхвърлят съдържанието в референтния материал, резултатите не могат да бъдат напълно окончателни. Въпреки това, в цялостната оценка би могло да се отдаде относително голяма тежест на категоричните резултати. Университетската болница в Осло наскоро публикува подробно ръководство за този метод за оценяване на възрастта (наричан BioAlder).

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

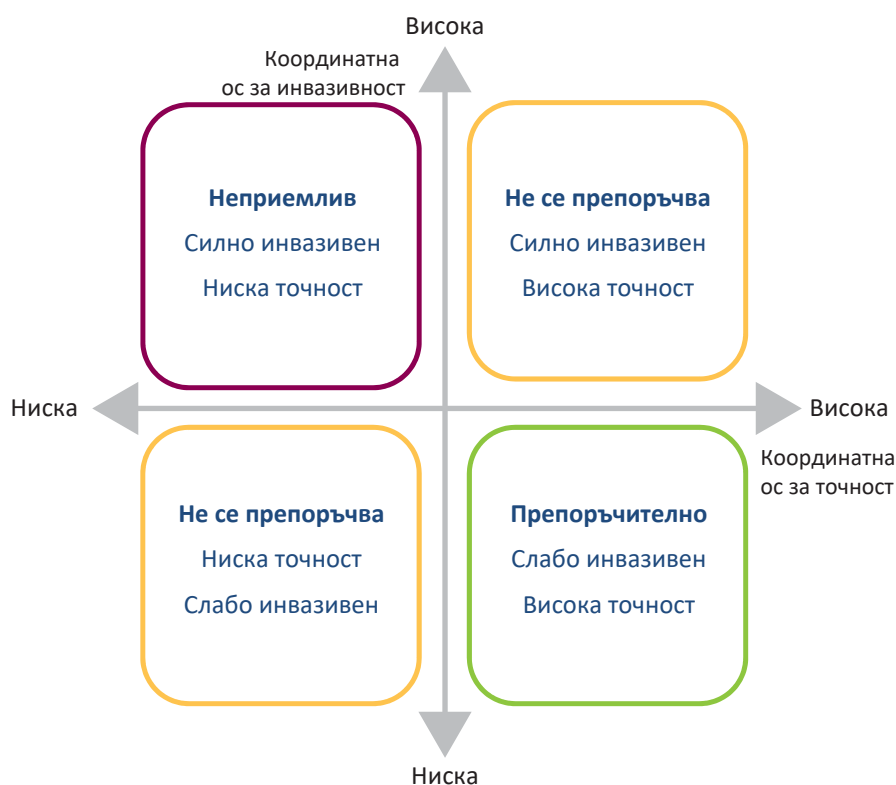
В случай на неокончателни резултати от процеса за оценка на възрастта, 16 държави от ЕС+ прилагат принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, докато шест държави от ЕС+ не го прилагат и вземат предвид само наличните доказателства или информация.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 в настоящата публикация.

Съчетаване на инвазивност и точност

Методите следва да бъдат избрани, след като се вземе предвид тяхната степен на инвазивност и точност. На първо място следва да се отдава предпочитание на методи, които са с по-малка инвазивност и по-точни, а методите, които са по-малко инвазивни, но и с по-малка точност, трябва да се избират като последна възможност. Оценката следва да бъде прекратена в момента, в който даден метод се окаже силно инвазивен, независимо от потенциалната му точност. Докато показването на голи части на тялото или на половите органи е изключително обезпокоително за всички хора, това е още по-травмиращо за деца, които може да са били подложени на малтретиране като част от преследване в своята държава на произход или по време на миграцията си. Високата степен на инвазивност и повишеният риск от травматизиране в резултат на използването на тези методи правят тези прегледи неприемливи за целите на оценката на възрастта.

Отчитане на инвазивността и точността

Право на ефективна съдебна защита

В случай на отрицателно решение (несъответствие със заявената възраст) органите следва да обяснят причините за решението и да уведомят кандидата за начина, по който то може да бъде оспорено. Тъй като непълнолетието/пълнолетието на кандидата може да повлияе на начина на провеждане на процедурата за международна закрила (приоритетно разглеждане, гаранции и т.н.), решението за оценката на възрастта следва да бъде издадено отделно и преди решението за международна закрила. Ако не съществува отделно право на обжалване на резултата от самото решение от оценката на възрастта, следва да бъде предоставена възможност за обжалване на резултата по съдебен ред или като част от разглеждането на молбата за закрила като цяло. Лицето следва да има достъп до представител или до правна помощ, които да му съдействат в процеса. Когато бъде издадено отделно решение, информацията за това как то може да бъде оспорено следва да се предостави безплатно и в съответствие с нивото на разбиране на кандидата. На този етап кандидатът следва да има възможност да изрази мнението си.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

По отношение на правните средства за защита, с които разполага кандидатът срещу решение за оценка на възрастта:

- осем държави от ЕС+ предлагат възможността за отделно оспорване на решението за оценка на възрастта;
- девет държави от ЕС+ предлагат възможност за оспорване на решението за оценка на възрастта като част от решението относно международната закрила или едновременно с това;
- две държави от ЕС+ не предлагат на кандидата правни средства за защита срещу резултатите от оценката на възрастта.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

Глава 3 Процесът за оценка на възрастта — прилагане на мултидисциплинарен и цялостен подход

Прилагане на цялостен и мултидисциплинарен подход към процеса за оценка на възрастта

Цялостният подход взема под внимание дадено цяло или цялата система, а не само нейните елементи. За разлика от обикновената оценка на възрастта, при което основната цел е приблизителното определяне на хронологичната възраст, процесът за оценка на възрастта, основаващо се на „цялостен“ подход, не се съсредоточава единствено върху възрастта, а взема предвид по-широк спектър от фактори. При прилагането на този подход при оценяване на хронологичната възраст се вземат предвид също и потребностите на децата и младежите в контекста на миграцията. Поради това една цялостна оценка на възрастта дава възможност за гъвкавост и индивидуализиране на процеса, вследствие на което този процес се основава на конкретните обстоятелства и потребностите на кандидата (напр. дали да се извърши оценка на възрастта, влияе върху избора на методите, изследващите и др.).

В резултат на това цялостният подход при оценяването на възрастта затвърждава приверждането в изпълнение на ВИД по време на целия процес. Систематичното и непрекъснато съблюдаване на ВИД следва да намери отражение във всички действия, които касаят детето. Поради това всеки процес за оценка на възрастта следва да разглежда на първо място начина за прилагане на принципа за правилното и приоритетно установяване на самоличността на детето (по-специално в случаите на непридружени деца). Необходимо е да се приемат някои мерки, за да се придобие пълна представа за потребностите на детето, например:

- лицата, които са в контакт с детето (включително учители, лица, полагащи грижи, настойници/представители, здравни специалисти, органи, отговарящи за приема, органи в областта на убежището и миграцията, както и правоприлагащите органи) следва да възприемат подход за активно събиране на цялата необходима информация за идентифициране на аспекти на загриженост или интерес (като малтретиране или травматични преживявания в миналото) — по време на процеса децата следва да бъдат изслушвани не само по въпроса за тяхната възраст, но и за техните потребности и опасения;
- с цел да се сведе до минимум броят на интервютата и да се избегнат повтарящи се въпроси, тази информация следва да се предоставя на други съответни участници (настойници/представители, здравни специалисти, органи, отговарящи за приема, органи в областта на убежището и миграцията и правоприлагащи органи) по време на целия процес, когато това е възможно и при спазване на правилата за защита на данните;
- освен това тези специалисти следва да имат възможност, когато е необходимо, да изразят своето становище въз основа на експертните си познания и опита си и да обменят мнения;
- процесът, който трябва да бъде въведен, следва да бъде разработен след консултации с всички съответни заинтересовани страни — по този въпрос цялостният подход ще се свърже с мултидисциплинарния подход по следния начин.

Мултидисциплинарният подход съчетава или обединява няколко академични дисциплини или области на професионална специализация в един подход към дадена тема или проблем.

Мултидисциплинарният подход за целите на оценката на възрастта предполага проучване на различни аспекти или фактори, например физически, психологически, свързани с развитието или с околната среда и културни фактори ⁽³¹⁾. По аналогия, процес за оценка на възрастта, основаващ

⁽³¹⁾ Вж. например програмата за разделни от семействата си деца в Европа, [Декларация за добри практики](#) (2009 г.).

се единствено на медицински методи, не може да се счита за мултидисциплинарен. Тъй като няма единствен метод, с който да може да се определи възрастта на дадено лице със сигурност, трябва да бъдат оценени множество фактори посредством използването на различни методи. Това гарантира, че решението се основава на по-широк набор от доказателства, като по този начин оценката става по-надеждна. В тази връзка в една мултидисциплинарна оценка се изисква по време на целия процес, по време на прегледите и при вземането на решението, след като са излезли резултатите от различните изследвания, да участват специалисти, които са подходящо квалифицирани в областта на оценката на възрастта в съответните им области на компетентност. В зависимост от метода, могат да бъдат включени социални работници, лекари, рентгенолози, (детски) психолози, педиатри или други подходящо квалифицирани лица с експертни знания и опит в областта на детското развитие и оценката на възрастта. За да се координира приносът на различните експерти, по време на практическото прилагане на мултидисциплинарен подход следва да се създаде механизъм за координация.

Както и по всички въпроси, свързани с разглеждането на молбата за международна закрила, и в съответствие с член 4 от ДП (преработен текст), следва да бъдат взети предвид всички налични доказателства. Решението кои специалисти да вземат участие в оценката следва да се вземе с цел да се повиши цялостната точност на оценката във възможно най-голяма степен, при същевременно запазване на най-слабата степен на инвазивност върху кандидата.

При вземането на решение кои методи да бъдат избрани при извършване на оценка на възрастта, ВИД следва да бъде фактор от първостепенно значение. В ДПУ (преработен текст) се посочва, че ако вследствие на общи твърдения или други съответни признаци, държавите членки имат съмнения относно възрастта на кандидата, те могат да извършват медицински прегледи за установяване на възрастта на непридружените деца в рамките на разглеждането на молбата за международна закрила. Тъй като психологическото развитие и зрелостта на кандидата са съществени аспекти, които трябва да бъдат изследвани по време на процеса, преди други методи следва да се избере извършването на психосоциална оценка.

Ако след мултидисциплинарна оценка, дадена държава членка все още има съмнения относно възрастта на кандидата, тя приема, че кандидатът е дете.

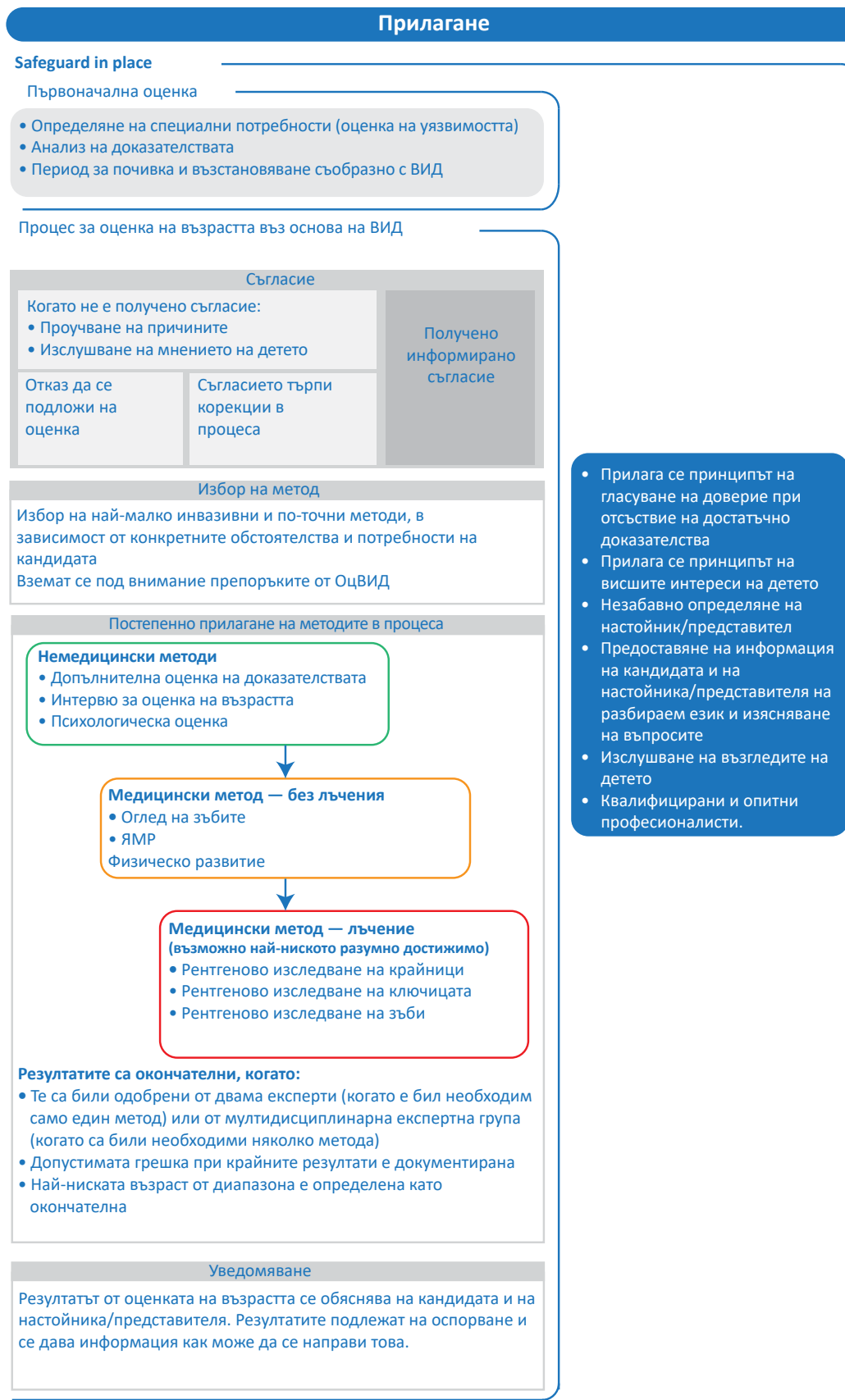
Според MOM⁽³²⁾ за оценяване на възрастта понастоящем съществуват три основни подхода:

- първият, който най-добре може да се определи като **немедицински**, включва оценка на съществуващите документи, визуална оценка, базирана на външния вид, и интервюта, от които се съставя разказ за живота и положението на лицето;
- вторият по същество е **медицински** и включва физическо изследване и образна диагностика на кости и/или зъби чрез рентгенография;
- третият се изразява в интегриране на данните както от немедицинския, така и от медицинския подход, като се приема, че **мултидисциплинарното сътрудничество** е предпоставка за осигуряване на добри резултати за уязвимите деца и младежи.

(32) Работна група на EASO за оценка на възрастта, септември 2016 г.

Схема на процеса за оценка на възрастта

Процесът, описан в предишния раздел, заедно с необходимите стъпки и предпазни мерки, необходими за осигуряване на ефективна и безопасна оценка на възрастта, са визуално представени чрез следващата схема.

Насоки за процеса за оценка на възрастта

Когато се разглежда необходимостта от оценка на възрастта

Преди да се вземе решение за процеса или преди да се извърши изобщо оценка на възрастта, следва да са налице някои предварителни условия и гаранции.

- Кандидатът е подал молба за **международна закрила** и са регистрирани личните му данни, напр. самоличност, възраст и семейни връзки.
- Заявената възраст от кандидата (като пълнолетен или дете) **не е подкрепена** с документи и не е предоставена каквато и да било друга информация в доказателство.
- **Има съмнения** по отношение на заявената възраст на кандидата
- Могат да бъдат **взети временно дактилоскопични отпечатаци** на кандидата и да бъдат включени в дактилоскопичната база данни (Евродак), ако е очевидно, че въпросният възрастов диапазон е над определената за тази цел възраст в законодателството на ЕС и/или в националното право ⁽³³⁾.
- При **прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства** се счита, че кандидатът е на възраст под 18 години и ако е непридружен, незабавно се определя **настоятник/представител**.
- От тази точка нататък се спазва принципът на **ВИД**, докато крайните резултати не покажат, че кандидатът е пълнолетен.

Възрастта на лицето е фактор, който може да го направи уязвимо (дете, възрастен), или може допълнително да подчертае други съществуващи слаби места (произтичащи от пол, семейни обстоятелства, сексуална ориентация, полова идентичност, увреждане, тежко заболяване или подлагане на мъчения или други тежки форми на насилие). Като се има предвид, че тези слаби места могат да повлияят неблагоприятно способността на кандидата да представи и обоснове своята молба за международна закрила, в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището са определени допълнителните гаранции за осигуряване на справедливи процедури за предоставяне на убежище на кандидати със специални потребности. За да се осигури кандидатите със специални потребности да могат да представят и обосноват в пълнота своите молби, трябва да бъде въведен **механизъм за ранно идентифициране** и при необходимост, последваща оценка на уязвимостта. Органите обаче трябва да останат бдителни, за да могат бързо да идентифицират признаци на уязвимост, които могат да се появят на по-късни етапи от процедурата, и да реагират по съответен начин. Този механизъм трябва да бъде на разположение по време на цялата процедура, за да се осигури възможността по-късно да се извършва последващо идентифициране и съответно да се предоставя адекватна подкрепа без ненужно забавяне.

Специфичните потребности на уязвимия кандидат следва да имат ключова роля, когато се взема решение какви методи да бъдат използвани, как следва да се извършва оценката и дали това би имало отрицателни последици за този конкретен кандидат. Част от информацията, събрана при оценяването на специалните потребности, може да се използва в оценката на възрастта. По този начин се избягват закъсненията и дублирането на процедури за едно и също лице. Когато се провежда, следвайки цялостен и мултидисциплинарен подход, оценката на възрастта може също така да спомогне за установяването на други потребности и уязвими места, които не са били открити при предишни оценки на уязвимостта.

На този етап, ако предполагаемата възраст не може да бъде проверена, и след като се гарантира, че дадено разследване няма да застраши кандидата или неговото семейство, длъжностните лица следва активно да търсят информация от други източници. По време на тази предварителна стъпка, наричана **анализ на доказателства**, се вземат предвид всички доказателства, с които разполагат органите

⁽³³⁾ Настоящият регламентът „Евродак“ предвижда вземане на дактилоскопични отпечатаци от всички лица на възраст над 14 години, като в предложението за преработка предложената възраст е намалена на 6 години.

(документи, твърдения на кандидата и на членовете на неговото семейство относно неговата възраст и самоличност, твърдения на настойника, информация, налична в други бази данни, и първоначални оценки, основани на външния вид). При работата си с деца, търсещи убежище, особено непридружени деца, от служителите се очаква да имат особено активно и съпричастно отношение.

Въз основа на резултатите от горепосочения анализ компетентните органи ще могат да правят разграничение между случаите, при които заявената възраст е под съмнение, и случаите, в които това не е така.

Прилагането на **принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства** следва да започне веднага щом възникнат някакви съмнения относно заявената възраст. Следователно кандидатът следва да се счита за дете до получаването на крайни резултати чрез допълнителни прегледи.

Тъй като кандидатът се счита за дете, незабавно следва да бъде определен **настойник/представител**, за да се гарантира спазването на принципа на ВИД във всички решения, които касаят детето. Това включва вземане на решение за необходимостта от оценка на възрастта.

Въпреки че основната цел на оценката на възрастта е да се оцени степента на зрялост на кандидата и трябва да бъдат взети предвид всички относими към оценката фактори, благосъстоянието на детето също трябва да бъде взето под внимание. По тази причина е важно да се осигури период на **почивка и възстановяване** между първоначалния анализ на доказателствата, който може да се извърши при пристигането, и цялостна оценка на възрастта. За най-подходящ начин за провеждане на ефикасна и безопасна оценка на възрастта се счита процес, който протича на два етапа. Това е особено важно в контекста на голям приток на хора, когато е от първостепенно значение необходимостта от ефективен процес на установяване на самоличността и регистрация.

Периодът на почивка и възстановяване може да улесни изграждането на доверие между детето и неговия настойник/представител. Такъв период също така ще помогне на детето да започне да се чувства в безопасност и да споделя информацията, необходима за оценяването на потребностите му. През този период следва да се извърши **ОцВИД** ⁽³⁴⁾, за да се гарантира, че конкретният избран процес за оценяване на възрастта е съвместим с индивидуалното положение на кандидата и че очакваният резултат ще е от полза за процеса и не вреди на детето.

Процесът следва да гарантира, че **възгледите на детето систематично се изслушват**, директно от него или се предават чрез неговия настойник/представител. Това право изисква систематично прилагане не само по време на процедурата, но и на най-ранен етап, преди вземането на решение за извършване на оценка.

- Мнението следва да бъде взето винаги, когато органите имат **съмнения** по отношение на твърденията или други доказателствата, представени от кандидата. Един обикновен опит за размяна на мнения и разясняване по конструктивен начин на причините, поради които заявената възраст не се приема, или защо информацията не е достатъчна да бъдат потвърдени твърденията, може да помогне на кандидата да разбере процеса и да прояви желание да сътрудничи.
- В случай че са налице евентуални **несъответствия** относно възрастта му/й, на кандидата трябва да се даде възможност и време да ги обясни устно или писмено.
- Понякога кандидатът представя допълнителни документи или други доказателства, или достоверни обяснения и е в състояние да обоснове заявената възраст. Следователно тези **обяснения и допълнителни елементи** биха направили ненужна оценката на възрастта.

⁽³⁴⁾ Вж. например програмата за разделените от семействата си деца в Европа, [Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe](#).

След като се направи оценка на всички доказателства, стигне се до заключение, че съмненията относно възрастта на кандидата са основателни, изслуша се становището на кандидата и се попълни формуляра за ОцВИД, може да бъде взето решение дали да започне процесът за оценка на възрастта.

При извършване на оценка на възрастта

Ако **оценката на възрастта бъде счетена за необходима и е препоръчана от ОцВИД**, процесът следва да започне без излишно забавяне. Органите трябва да гарантират, че на кандидата и на настойника/представителя е предоставена съответната **информация**, изразена на разбираем език, и че тя е била разбрана. Трябва да се отговори на всички въпроси, които кандидатът и/или неговият настойник/представител може да имат, и да се предоставят всички необходими пояснения.

След това кандидатът и/или неговият настойник/представител ще бъдат по-добре подготвени да дадат **информираното си съгласие** за процеса. В случаите, когато кандидатът е основателно възпрепятстван да даде съгласието си, достатъчно е информираното съгласие на настойника/представителя. Ако има резерви по отношение на процеса, те трябва да бъдат изяснени на който и да е от етапите. **Отказът на кандидата да се подложи на оценка не следва да предполага** автоматично вземане предвид на възрастта на пълнолетие. В такива случаи кандидатът следва да бъде **изслушан** отново и да бъдат проучени в пълна степен причините за това. Нежеланието може да бъде преодоляно чрез предоставяне на кандидата и/или на неговия настойник/представител на повече информация или чрез приспособяване на процеса към неговите/нейните потребности, например чрез избор на алтернативен метод.

При всички случаи отказът за подлагане на оценка на възрастта не може да бъде единствената причина за отхвърляне на молба (член 25, параграф 5 от ДПУ).

След като бъде получено **информирано съгласие**, процесът следва да бъде предоставен на разположение с всички необходими предпазни мерки и ако е необходимо, да бъде допълнително адаптиран към специалните потребности или положението на детето, в съответствие с националната практика и достиженията на правото на ЕС.

Изборът на методи следва да бъде възможно най-индивидуализиран и следва да се отдава предпочитание на най-малко инвазивния и на най-точния метод. Когато се решава кой метод е **най-малко инвазивен**, следва да се обърне внимание не само на физическото въздействие върху кандидата, но и на психологическото въздействие върху него (вж. член 25, параграф 5, втора алинея от ДПУ). Трябва да бъдат взети под внимание също и факторите на околната и културната среда.

Изследванията следва да се прилагат постепенно и на първо място да се отдава предпочитание на немедицински методи. Ако те не дават убедителни резултати, могат да се приложат медицински методи, в които не се използва йонизиращо лъчение. Използването на медицински методи, при които се използва лъчение, следва да бъде последната възможност, и както е описано по-горе, следва да бъде такъв метод, при който се прилага възможно най-ниска доза облъчване. Резултатите от изследванията, чрез които се оценява психологическата зрелост, следва да получат най-малко същата тежест като резултатите от изследванията, с които се оценява физическото развитие. Този подход гарантира, че след като бъдат получени крайните резултати от един метод, ще бъдат избегнати всякакви допълнителни ненужни изследвания.

Изследванията никога не трябва да бъдат принудителни или несъобразени с културния произход и специалистите следва да бъдат **квалифицирани**, обучени в областта на чувствителни към аспектите на пола и на културния произход въпроси, и да са запознати с протоколите и/или насоките, предоставени в това отношение ⁽³⁵⁾. Не се допуска да се използват изследвания, които се прилагат върху голо тяло или включват преглед, оглед или измервания на полови органи или интимни части на тялото, тъй като те са силно инвазивни.

⁽³⁵⁾ Вж. например програмата за разделените от семействата си деца в Европа, [Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe](#) (2012 г.).

Ако някой от методите, прилагани по време на оценката на възрастта, води до резултат, който показва, че дадено лице е на по-малко от 18 години, оценката следва да бъде преустановена. В такива случаи, ако заявената възраст е в рамките на установения диапазон, тя следва да бъде счтена за валидна; ако обаче не е, вместо това следва да се приеме за валидна **най-ниската възраст в диапазона**.

- Когато са необходими няколко изследвания поради последващи и неопределени резултати, окончателните резултати следва да бъдат анализирани от **експертна група**. Тези експерти следва да имат експертни знания и опит в различни области и общи познания или опит в работата с деца. Експертната работна група с мултидисциплинарен характер следва да обединява социални работници, лица, работещи в областта на съдебно-медицинската практика, специалисти по закрила на детето и служители, работещи по случаи, с експертен опит конкретно по въпросите на децата.
- Когато това не е възможно или в случаите, когато се използва само един метод, оценката се извършва от най-малко **двама експерти**. Следва да се гарантира, че са представени становищата и на двамата квалифицирани експерти и че и двамата са съгласни с взетото решение. Ако двамата експерти не могат да постигнат съгласие по окончателно решение, би могло да се препоръча случаят да бъде отнесен на по-високо ниво и решението да се вземе от опитен и квалифициран надзорен орган.

Ако не може да бъде постигнато съгласие, следва да се счита, че оценката на възрастта не позволява да се даде заключение, и да се приложи принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. В такива случаи кандидатът следва да се счита за дете.

Решението следва да бъде мотивирано, издадено в писмена форма и пояснено в устно изложение. В него следва да бъдат посочени професионалната квалификация, опитът и съответното обучение на експертите, както и допустимата грешка при използваните методи. Кандидатът следва да бъде информиран за възможността да оспори решението и ако е приложимо, да му бъде предоставена правна помощ да направи това.

Тъй като последиците от определянето му за пълнолетно лице или дете са широкообхватни, на кандидата следва да се даде възможност да **оспори резултатите** по бърз и достъпен начин. Възможностите, чрез които кандидатът може да оспори резултатите от оценката, са чрез обжалване или разглеждане по съдебен ред.

Освен това процесът следва да отчита възможността за предоставяне на нова информация, след като оценката е приключила; следователно трябва да бъде възможно по-късно **преразглеждане** на възрастта съгласно оценката.

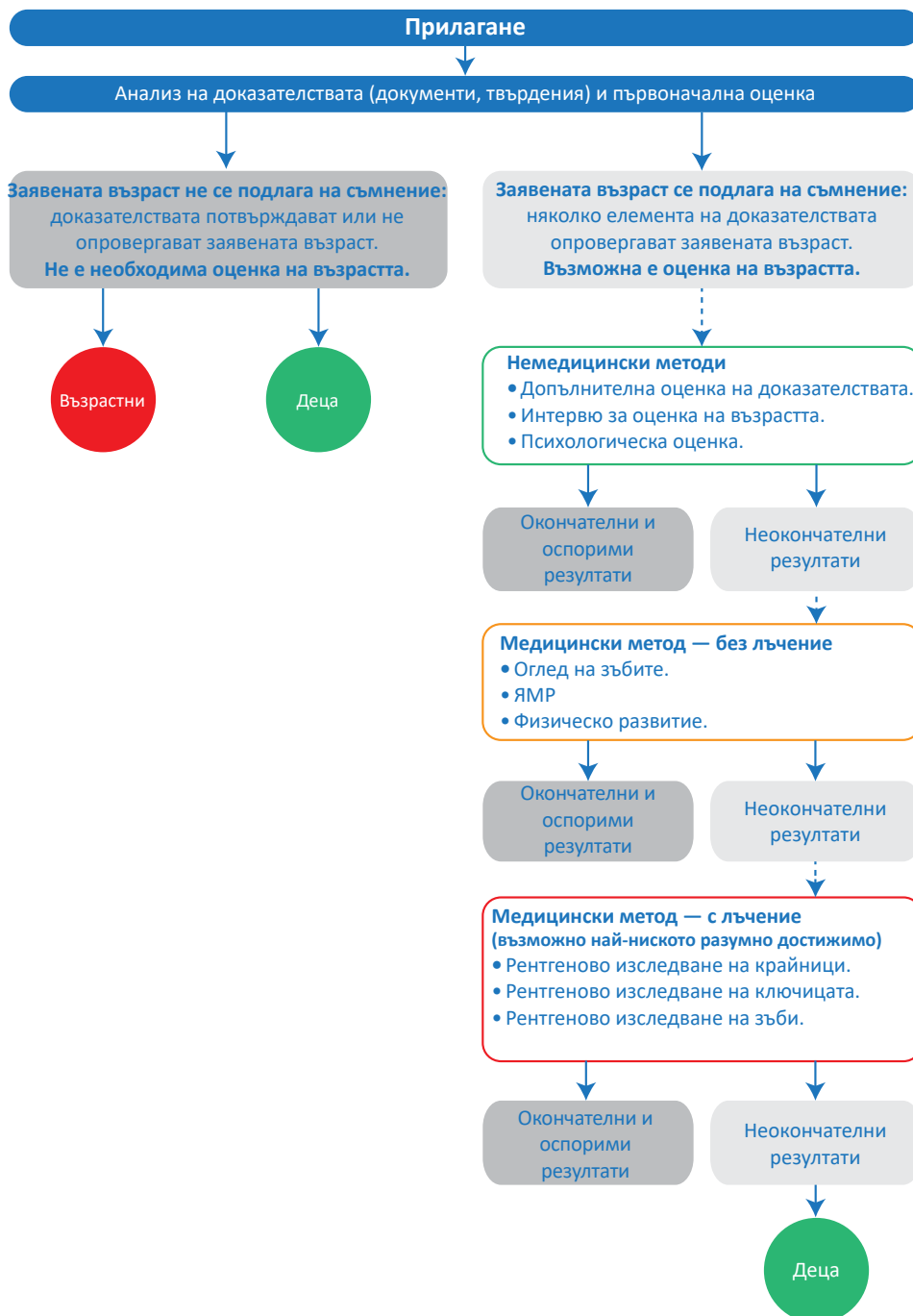
В случай на неправилна оценка на възрастта следва да се предприемат незабавни действия за поправка на информацията по оптимизиран и ефективен начин, като всички изменения следва да бъдат нанесени в необходимите бази данни.

Глава 4 Преглед на методите за оценяване на възрастта

Използваните понастоящем методи се класифицират като медицински и немедицински, в зависимост от това дали се изисква участието на лекар. При медицинските методи е направено разграничение между методи без лъчение и методи с използване на лъчение.

Тази класификация и постепенното прилагане на методите с цел да бъдат избегнати ненужни изследвания са отразени в следващата схема. Не се споменават гаранциите и правата в рамките на процеса, тъй като те са анализирани както в предишната глава, така и в схемата на процеса за оценка на възрастта.

Схема на методите

Насоки относно постепенното прилагане на методи

Веднага щом кандидатите изразят желание да кандидатстват за международна закрила, те придобиват определени права (да останат на територията, право на основни материални условия на приемане и правото да бъдат идентифицирани или оценени специалните им потребности). В случай че е възможно да се касае за дете, от приоритетно значение е оценяването на специалните процедурни потребности и осигуряването на специални условия на приемане, поради присъщата за децата уязвимост. В съответствие с член 25, параграф 5 от ДПУ (преработен текст), всички получени доказателства могат да спомогнат за оценка на възрастта на детето и/или за отпадане или облекчаване на необходимостта от приемане на допълнителни оценки на възрастта; следователно те трябва да бъдат отправната точка, преди да се реши дали е необходима оценка на възрастта.

Анализ на наличните доказателства и първоначални догадки

Както е посочено в член 24 от Международния пакт за граждански и политически права и в член 7 от Конвенцията за правата на детето:

„Всяко дете следва да бъде регистрирано незабавно след раждането му и има правото да придобие гражданство.“

Актът за раждане е документът, който е свидетелство за раждането, датата, мястото, пола и родителите на дадено лице. Основната цел на гражданската регистрация е да се създаде правен документ, който може да се използва за установяване и защита на правата на лицето.

Както беше посочено по-горе, някои държави не регистрират системно основните събития на своите граждани или жители (раждания, бракове и смърт), а някои го правят много рядко или късно. Поради това тази регистрация може да не отговаря на стандартите за публичните регистри на органите на държавите от ЕС+ (предотвратяване на двойна регистрация на едно и също събитие, пропуски или несъответствия в регистрите и др.). Освен това, поради събития, настъпили в държавата им на произход или обстоятелствата около тяхното бягство (въоръжени конфликти или преследване и/или дискриминация от страна на националните органи и др.), тези юридически документи може да не са достъпни за лица, нуждаещи се от международна закрила, и поради това те не са в състояние да предоставят валидни доказателства или надеждни удостоверения за своята самоличност.

Като вземат предвид горепосочените обстоятелства и усилията на кандидата да предостави цялата информация, с която разполага, органите следва да приемат, наред с другото, следните документи като потвърждаващи доказателства:

- паспорти,
- документи за самоличност,
- карти за пребиваване,
- документи за пътуване като предоставяните от ВКБООН,
- удостоверения (религиозни или граждански) от други държави за гражданското състояние (брак, раждания, семейни книжки) на кандидата или на член на неговото семейство, в които е посочена възрастта на кандидата.

Освен тези документи, информация за възрастта на кандидата могат да съдържат източници на полезна информация, например общи бази данни (напр. Шенгенската информационна система ⁽³⁶⁾, Евродак или „Откраднати и изгубени документи за пътуване“ на Интерпол ⁽³⁷⁾).

Аналогично, твърденията или документите, които са на разположение в досието на членове на семейството или роднини на кандидата, могат да бъдат използвани за изясняване и/или потвърждаване на заявената възраст, без да е необходима допълнителна оценка. За да се избегне да бъдат застрашени детето или семейството, трябва да се полага особено внимание при събирането на този вид данни. Това важи в особена степен в контекста на международната закрила.

За подсилване на първоначалния анализ могат да се използват някои първоначални оценки, основани на външния вид, когато се извършват от персонал с опит в работата с деца. Когато се използват заедно с друга налична информация, те могат да бъдат използвани в потвърждение на резултатите от предварителната проверка.

Въпреки това, тъй като оценката се основава единствено на физически характеристики и поради това може лесно да доведе до произволни, субективни и неточни резултати, трябва да се подхожда изключително внимателно, когато се отдава тежест на такива съображения. По тази причина сам по себе си огледът на външния вид не може да се разглежда като метод за оценка на възрастта, нито може да се използва изолирано, тъй като не може да даде надеждно определение за конкретна хронологична възраст.

Външният вид може да служи за разделяне или разграничаване на явните случаи (лица с несъмнени характеристики на пълнолетен или дете), но не трябва да се използва при случаи на късен пубертет или юноши. В тези случаи се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства (за потвърждаване на заявената възраст или за насочване към подходящата оценка на възрастта), докато не бъдат постигнати крайни резултати.

МОМ и други експерти предупреждават, че животът на децата може да повлияе на тяхното развитие. Това означава, че те могат да изостават в определени аспекти и да се развиват по-бързо в други. Научните изследвания в тази област показват, че разстройствата от пост-травматичен стрес могат да доведат до преждевременно биологично остаряване с между 5 и 10 години ⁽³⁸⁾

Тъй като ограниченията в сегашните методи могат да доведат до неправилна оценка или приблизителна оценка на възрастта, трябва да предвиден механизъм за преразглеждане, за да се поправи възрастта, която е въведена неправилно в системата. След като бъде установено, че оценката за възрастта е неправилна, незабавно следва да се предприемат подходящи действия (смяна на настаняването, определяне на настойник, ако се установи, че кандидатът е дете и т.н.).

DE — Приложими насоки:

1. проверка на личните документи, търсене на допълнителна информация;
2. интервю (двама квалифицирани и опитни служители), общо впечатление за развитието, включително квалифициран визуален контрол;
3. в случай на съмнение — медицински преглед (метод с най-ниска степен на въздействие върху здравето на детето).

⁽³⁶⁾ ШИС е широкомащабна информационна система, която подпомага контрола на външните граници и сътрудничеството в областта на правоприлагането в Шенгенското пространство.

⁽³⁷⁾ SLTD е база данни, съдържаща записи за откраднати, изгубени или отнети документи за пътуване като паспорти, лични карти, пасавани на ООН или печати с визи.

⁽³⁸⁾ Ladwig, K.-H., Brockhaus, A.C., Baumert, J. и кол., „Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based KORA F4 study“, (Разстройствата от пост-травматичен стрес, а не депресията се свързват със скъсяването на левкоцитните теломери — заключения от 3 000 участници в изследване KORA F4, базирано на населението), Ouellette, M.M. (ed.), PLOS ONE, 2013 г., 8(7), e64762. Doi:10.1371/journal.pone.0064762.

NO — Във всички случаи, когато непридружено дете не е представило валиден документ за самоличност от широко известните видове, е необходимо да се проведе допълнително разследване за самоличността на кандидата, включително, наред с другото, оценка на възрастта. В основата на тази оценка е получената информация за възрастта на кандидата по време на процеса на предоставяне на убежище, т.е.:

- собствената информация на кандидата за неговата възраст;
- документи за самоличност;
- информация за самоличността му от други държави членки (ако самоличността на кандидата е била установена в други държави);
- проверка на самоличността на кандидата в неговата държава на произход;
- твърдение или коментар за възрастта на кандидата от други участници, като законен настойник, адвокат, социална служба или здравни работници;
- твърдение или коментар за възрастта на кандидата от имиграционната полиция (която извършва регистрацията на кандидатите) и от служителя по случая, който провежда интервюто за предоставяне на убежище;
- медицински изследвания на възрастта;
- медицинска оценка на възрастта;

В случаите, когато се провежда медицинско изследване на възрастта, медицинската оценка на възрастта се оценява спрямо останалата информация по случая. В насоките в областта на политиката се предоставят насоки за това как да се определи тежестта на различните елементи, разгледани по-горе.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

27 държави от ЕС+ вземат под внимание като доказателство за възрастта на кандидата предоставените документи.

В допълнение към документите, в 19 държави от ЕС+ се прави първоначална оценка, основаваща се на външния вид.

Заявената възраст е под съмнение: потенциална необходимост от оценка на възрастта

Когато има основателни съмнения относно заявената възраст от кандидата (има съмнения относно заявената възраст, наличните доказателства не я потвърждават или я опровергават), може да възникне необходимост от оценка на възрастта. В такива случаи органите трябва да изберат метода или методите, които да използват за тази цел.

В следващия раздел е направен общ преглед на използваните понастоящем методи, заедно с кратко описание на съответния процес. Методите са разделени на „медицински“ и „немедицински“, в зависимост от това дали участва клиничен специалист. Медицинските методи също се класифицират, в зависимост от това дали предполагат използване на йонизиращо лъчение.

В Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето се посочва, че определянето на едно дете като непридружено или разделено от семейството му включва оценяване на възрастта, която следва да отчита външния вид, но и психологическата зрелост.

А. Немедицински методи

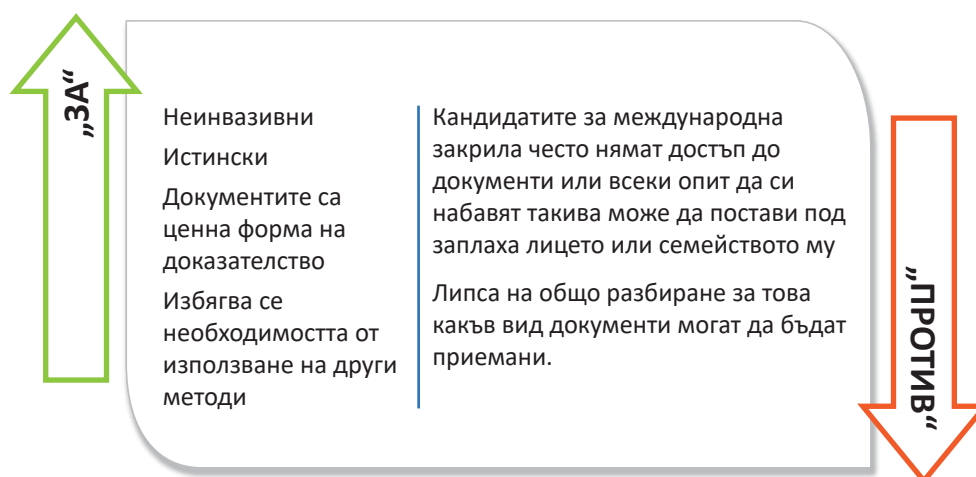
Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

Три държави от ЕС+ използват само немедицински методи за оценяване на възрастта на кандидатите.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

1. Допълнителна оценка на доказателствата

Когато първоначално събраните документи или наличната информация не включват посочване на възрастта, може да е необходима допълнителна оценка на други документи от служителите в областта на убежището или миграцията. Някои документи, дори без да съдържат възрастта, могат да предоставят известна информация за предполагаемата възраст на кандидата, т.е. училищни справки, семейни картони за ваксинации или други медицински регистри. Например, като се знае, че някои ваксинации са направени на бебе на определена възраст или в определен възрастов диапазон, и че картонът е бил издаден в определен момент, в резултат на това може да бъде направено приблизителна оценка на възрастта на притежателя.

2. Интервю за оценка на възрастта

Този метод включва събиране и анализ на сведения, дадени от лицето, чиято възраст се оспорва.

Основните разлики с методите за психосоциална оценка са контекстът и специфичният експертен опит на лицето, което извършва оценката, както и областите на изследване. Докато психологическата оценка се извършва от експерти в областта на детската психология или детското развитие, интервюто за оценка на възрастта се провежда предимно от длъжностни лица, които работят към органите в областта на убежището или миграцията, и притежават опит в интервюирането на деца в рамките на процедурата за предоставяне на убежище.

По време на интервюто за оценка на възрастта интервюиращият се опитва да възпроизведе в хронологична последователност събития от живота, от които може да бъде направено заключение или оценка за възрастта на лицето. Полезен инструмент в помощ на длъжностните лица, кандидата или членовете на семейството, за приблизително определяне на датата на раждане на детето може да бъде календар на местните събития ⁽³⁹⁾ (специално направен календар, в който са посочени

⁽³⁹⁾ Повече информация може да бъде намерена в *Насоките на Организацията за прехрана и земеделие за оценка на месеца и годината на раждане на малки деца* (2008 г.).

датите на значими събития за конкретния географски район), в съчетание с „въпроси преди и след“⁽⁴⁰⁾ с цел определяне на две известни събития, едното от които се е случило преди датата на раждане на детето, а другото — след това (тези въпроси са известни също като „сандвич въпроси“).

- За да се съберат мнения по съобразен с детето начин и да се насърчи то да предоставя информация, длъжностните лица, които работят директно с детето, следва да бъдат обучени да използват **предназначени за деца техники за интервюиране**⁽⁴¹⁾. Когато е възможно, устният преводач също следва да е запознат с начините на интервюиране на деца.
- Предоставянето на подходяща информация на кандидата преди началото на интервюто е от съществено значение за гарантиране участието на лицето, за развиване на отношение на сътрудничество и за изграждане на доверие между участниците. Интервюиращият трябва да предостави съответната информация на разбираем език (целта на интервюто, ролята на лицата, които участват и присъстват, както и причините, поради които заявената възраст е поставена под съмнение), трябва да осигури кандидатът да разбира както информацията, така и устния превод, и трябва да се увери, че потребностите на кандидата са удовлетворени във възможно най-голяма степен (пол на интервюиращия и на устния преводач, необходимия ред на провеждане на интервюто и др.). Също толкова важно е да се даде възможност на кандидата да изясни евентуалните несъответствия по време на интервюто.
- Когато се взема решение за извършване на процеса за оценка на възрастта, следва да се гарантира, че тежестта на доказване се прехвърля на органите, когато се касае за деца. Децата не могат да обяснят нещата по същия начин както възрастните и това ограничение е особено явно, когато се разговаря с деца, които имат различен културен произход и когато възрастта може да няма толкова голямо значение, както в западните култури (напр. в различните култури се използват различни календари). Освен това те могат да считат себе си за възрастни или да се считат за възрастни в техните общности.
- Интервюиращият трябва да е запознат с информацията относно държавата на произход, за да може да открива съответните проблеми по време на обсъждането⁽⁴²⁾.
- В крайна сметка, ако заключението от оценката е неблагоприятно за кандидата, причините трябва да бъдат ясно обяснени чрез използването на устен преводач и в присъствието на представител/настойник/адвокат на детето. Кандидатът следва да бъде уведомен устно и писмено за възможността и процедурата за оспорване на решението.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

17 държави от ЕС+ провеждат интервю за оценка на възрастта, за да оценят възрастта на кандидатите.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

Примери от практиката

IE — Ако дадено лице твърди, че е на възраст под 18 години, но изглежда по-възрастно, в службата за международна закрила, опитен служител (с помощта на устен преводач, ако е необходимо) провежда неофициално интервю, за да се опита да състави рационално становище дали лицето е непълнолетно и е необходимо да бъде насочено към TUSLA — Агенция за детето и семейството. Интервюто включва въпроси относно информация за ранното детство, образованието и възрастта на други членове на семейството. Ако след интервюто има някаква несигурност, се прилага

⁽⁴⁰⁾ Повече информация може да бъде намерена в *Насоките на Организацията за храна и земеделие за оценка на месеца и годината на раждане на малки деца* (2008 г.).

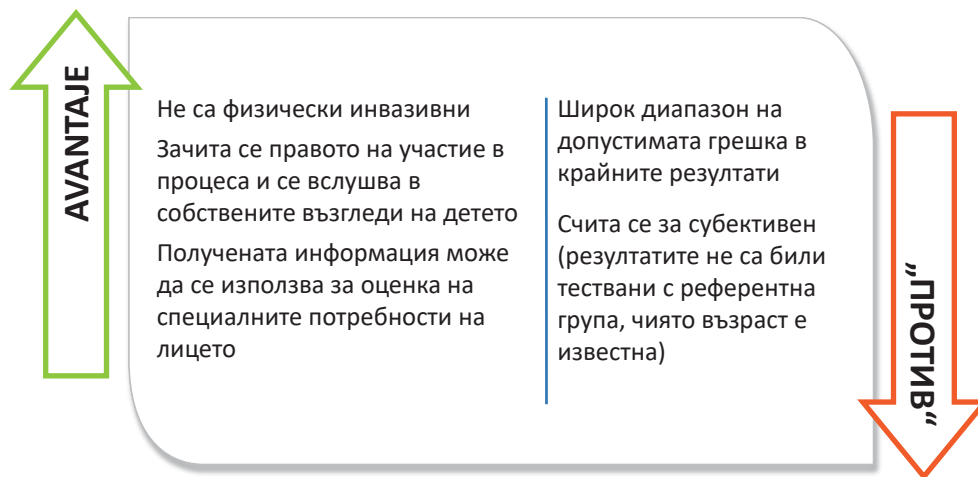
⁽⁴¹⁾ Повече информация за модула за обучение на EASO „Интервюиране на деца“ е на разположение на адрес: <https://www.easo.europa.eu/training>.

⁽⁴²⁾ EASO събира и разработва информация за държавите на произход, която е на разположение на уебсайта на EASO на адрес: <https://www.easo.europa.eu/information-analysis/country-origin-information/country-reports>, и на портала за ИДП с ограничен достъп на EASO.

принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства в полза на кандидата и се извършва насочване към TUSLA.

MT — Първата стъпка представлява интервю в рамките на 10 работни дни с групата за оценяване на възрастта. Ако възрастта остава спорна, тогава се включват и други специалисти, включително насочване към рентгенологична служба за рентгеново изследване на ръката и китката. В настоящата процедура се прилага мултидисциплинарен подход, при който се включват полицейските органи, специалистите от социални грижи и медицински специалисти. Интервюто, което е един от основните инструменти, използвани за тази оценка, може да се счита за цялостен процес поради това, че целта му е да състави възможно най-цялостен систематичен профил на ненавършили пълнолетие. Последващите резултати от методите, избрани от екипа за оценяване на възрастта, се разглеждат колективно.

3. Психосоциална оценка

Целта на този метод е да се оцени психическата, а не физическата зрелост. Техниките за оценка използват когнитивното и поведенческото оценяване и психологическа оценка на кандидата, за да се оцени неговата възраст. Следователно оценителят трябва да има специфични експертни познания по психология или за етапите на развитие на деца и младежи.

Основата на този метод е полуструктурирано интервю, в което опитен и обучен оценяващ (обикновено социален работник или психолог) изследва области от живота на лицето. По време на интервюто (или интервютата) оценяващият прави оценка на психологическата зрелост на лицето, заедно с оценка на поведението. Резултатите могат също така да отразяват някои преценки въз основа на външния вид.

За да бъде ефективен методът, е от съществено значение да има доверие между оценявания и оценяващия. Поради тази причина оценката следва да се извършва за определен период от време и да включва други специалисти, които са в контакт с оценяваното лице, например персонала по приема или учители. Някои относими указания в това отношение са дадени в съдебната практика на Върховния съд на Обединеното кралство (UK High Court of Justice) в решението по делото Merton ⁽⁴³⁾. В него се дават „насоки по отношение на изискванията за законосъобразна оценка от страна на местен орган на възрастта на младеж, търсещ убежище, който твърди, че е под 18 години“. След решението по делото Merton всички (местни) органи трябва да гарантират, че техните оценки са пълни и изчерпателни и че процесът за оценка на възрастта е ясен, прозрачен и справедлив.

⁽⁴³⁾ Дело В с/у London Borough of Merton (2003 г.) EWHC 1689 (admin), в което съдебното решение е било постановено от съдия Stanley Burnton във Висшия съд на 14 юли 2003 г.

В съответствие с решението по делото Merton оценката обикновено включва среща на живо с младежа, определяне на общия контекст на кандидата и придържане към стандартите за справедливост⁽⁴⁴⁾. Уместно е да се обърне внимание на следното.

Важно е да се внимава за „подготовката“, която искащият убежище може да е имал преди интервюто относно това как да се държи и какво да казва. След като бъде изяснена ролята на социалните служби, важно е да се работи с лицето и да се прави докладване, доколкото обстоятелствата позволяват това. Този процес понякога се нарича „съединяване“.

Някои важни аспекти, които трябва да се спазват при извършване на оценката, са посочени в съответната съдебна практика:

- когато е възможно, в процеса следва да участват двама оценяващи;
- информацията относно ролята на оценяващия/ите и на устния преводач следва да се предостави в съответствие с образователното равнище и степента на зрелост на лицето;
- следва да се обърне внимание и на степента на умора, травмиране, обърканост и безпокойство на оценяваното лице;
- по време на цялата оценка трябва да се съобразявате с етническия произход, културната среда и обичаите на оценяваното лице — в тази връзка може да помогне информацията за държавата на произход, за да се набележат съответни теми за обсъждане;
- когато се извършва оценката, оценяващият следва да задава въпроси, които позволяват свободен отговор и не са подвеждащи;
- оценяващият може да използва различни инструменти за улесняване снемането на сведения от лицето (рисушки, изразни средства).

При провеждане на интервюто, посочените по-долу особености могат да предоставят полезна информация за извършване на оценка на възрастта:

- външен вид и поведение на кандидата, наблюдения на груповата динамика (дейности с връстници);
- начин на взаимодействие с оценяващия;
- социална история и членове на семейството;
- съображения, свързани с развитието (т.е. информация за видовете дейности, които лицето е извършвало, преди да пристигне в Европа);
- образование, степен на независимост и самостоятелни грижи;
- здравна и медицинска оценка;
- житейски опит и травматични събития, които може да са оказали въздействие върху процеса на стареене.

Тази информация следва да се разглежда заедно с информацията, получена от анализа на други доказателства, и след това да бъде използвана, за да се изведе заключението от оценката. Заключението от оценката трябва да бъде представено в писмен вид и в доклада следва да бъдат включени посочените по-горе аспекти, като впоследствие се прибавят допълнителни съображения или информация. От изключително значение е да се осигурят експертни знания и опит на оценяващия/ите и на експертите по социални грижи за младежи.

Когато заключението от оценката е неблагоприятно за кандидата, причините трябва да бъдат ясно обяснени чрез използването на устен преводач и в присъствието на представител/настойник/адвокат на детето. Кандидатът следва да бъде уведомен устно и писмено за възможността и процедурата за оспорване на решението.

⁽⁴⁴⁾ Съответствието с решението по делото Merton често се използва, за да се определи дали оценката на възрастта е в съответствие със съдебната практика. Няма предписания за начина, по който местните органи са задължени да извършват оценка на възрастта; въпреки това, съдилищата са предоставили насоки на местните органи в решението по дело, свързано с съвета на Merton (B c/y London Borough of Merton (2003 г.) EW HC 1689 (admin)). Всички оценки на възрастта на местните органи трябва да съответстват на съдебната практика в решението по делото Merton и на следващата съдебна практика след постановяването на това съдебно решение.

УК — Насоки относно начина на провеждане в съответствие с общите решения. Лицата, които извършват оценка на възрастта, трябва:

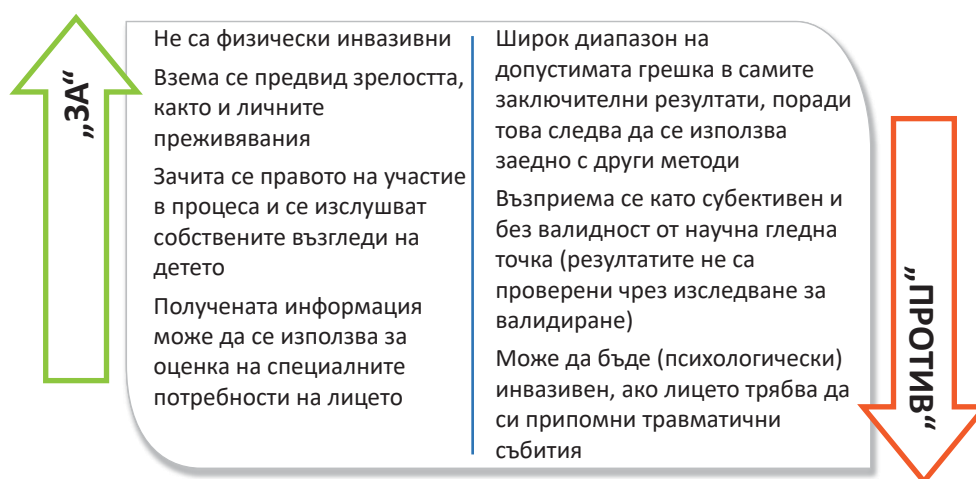
1. да обяснят на кандидата целта на интервюто, както е посочено в решението по делото Merton, точка 55;
2. да се стремят да изяснят основния контекст на кандидата, включително семейното му положение и история и образователната му степен, както и дейностите на кандидата през последните няколко години — етническата и културната информация също може да са важни — както е посочено в решението по делото Merton, точка 37;
3. да направят оценка и да зададат въпроси, с които да проверят доколко може да се вярва на кандидата, ако са налице основания за съмнение в твърденията му за възрастта, както е посочено в решението по делото Merton, точка 37;
4. да дадат възможност на кандидата да обясни евентуални несъответствия в своите сведения или по всичко, което има вероятност да доведе до неблагоприятни констатации за тяхната правдоподобност — това се прави възможно най-скоро, докато въпросите са още „пресни в съзнанието“, както е посочено в решения по дела:
  - Merton, точка 55,
  - *R (FZ) c/y London Borough of Croydon* (2011 г.) EWCA Civ 59, точка 20,
  - *R (NA) c/y London Borough of Croydon* (2009 г.) EWHC 2357 (admin), точка 52;
5. да помнят, че случаите се различават и дълбочината на разследване, която се изисква в един случай, може да не е необходима в друг, както е посочено в решението по делото Merton, точка 50.

Асоциацията на директорите на Children’s Services (Служба за закрила на деца) (ADC) в Обединеното кралство одобри следните насоки за социалните работници при извършване на оценка на възрастта.

http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf

http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc

Съкратена версия е на разположение на адрес: <http://www.makeitlooknice.co.uk/adcs/age-assessment-guidance/index.html>

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

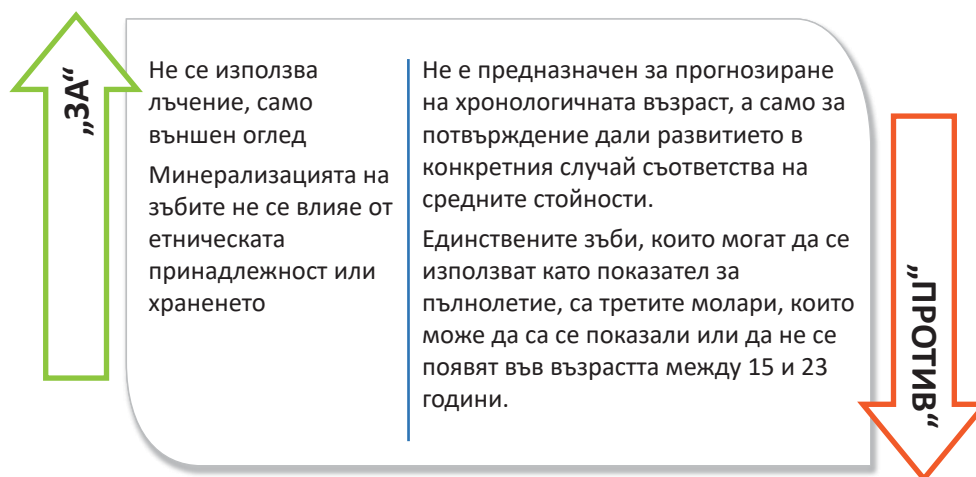
11 държави от ЕС+ понякога използват експертните знания и опит на социални работници за оценката на възрастта на кандидата. Аналогично, резултатите показват, че шест държави от ЕС+ провеждат психологически интервюта за оценяване на възрастта, както е посочено в предишната публикация (една използва този метод за жертвите на ТХ).

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

Б. Медицински методи (без лъчение)

1. Оглед на зъбите

Този метод включва визуален преглед, за да се определи зрелостта на зъбите, и не включва използването на рентгенови лъчи. Обучен стоматолог сравнява развитието на зъбите на кандидата с набор от етапи на развитие, както е определено в изготвените графики на растежа или референтни стойности, и определя диапазон на вероятната възраст. Проучванията показват тенденция за обхващане или на развитието на зъбите на децата, за възрастовия диапазон 3—16 години, или на развитието на мъдреците — при възрастовата група 15—23 години ⁽⁴⁵⁾.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

16 държави от ЕС+ използват огледа на зъбите като метод за оценяване на възрастта.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

2. Магнитно-резонансна образна диагностика

ЯМР или МР съчетава използването на мощен магнит с усъвършенствана компютърна система и радиовълни за получаване на точни и подробни изображения на органи и тъкани, кости и други вътрешни телесни структури. За разлика от рентгеновите лъчи или системите за компютърна томография (СТ/CAT) (компютърна томография, също така наричана компютърна аксиална томография), машините за магнитно-резонансна образна диагностика (ЯМР) не използват йонизиращо лъчение.

Силата на магнита при ЯМР се нарича „интензитет на полето“ и се измерва в единици, наречени „Tesla“ или „Т“. Има два вида скенери: 1 Т. и 1.5 Т. скенери (обикновено широко достъпни на по-ниска цена) и 3 Т. скенери (по-скъпи и затова не толкова разпространени). По-високият интензитет на полето означава, че скенерът има по-силен магнит и способност да произвежда по-подробни изображения за по-кратък период от време. В зависимост от редица фактори, като вида на изображенията, които трябва да се получат (напречни сечения или „разрези“ на тялото), вида на използваната технология (ЯМР с високо поле, спрямо отворена или отворена изправена система

⁽⁴⁵⁾ За повече информация: Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography* (Практики за оценка на възрастта — преглед на литературата и анотация на библиография) (2010 г.); SCEP, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe* (2012 г.), на адрес: <http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf>; *Norwegian Computing Centre, Age estimation in youths and young adults* (Норвежки компютърен център — оценка на възрастта при младежи и млади пълнолетни лица) (2012 г.); Baccetti, T., Franchi, L. и McNamara, J.A.(Jr), 'The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in Dentofacial orthopaedics' (Метод на определяне на цервикално-вертебрална зрелост (CVM) за оценка на оптималното време за лечение в лицево-челюстната ортопедия), *ScienceDirect*, (2005 г.), Vol. 11, Issue 3, стр. 119-129; Cameriere, R., Ferrante, L. и Cingolani, M., 'Age estimation in children by measurement of open apices in teeth (Оценка на възрастта при деца чрез измерване на отворения апикален край на зъбите)', *PubMed*, (2005 г.), Vol. 120, Issue 1, стр. 49—52.

за ЯМР), планирания резултат от ЯМР и това дали пациентът се движи, ЯМР сканирането може да продължи между по-малко от 10 минути и 1 час.

Според George и кол. ⁽⁴⁶⁾, степента на костно сливане изглежда в по-напреднал стадий в изображенията от рентгенови изследвания, отколкото при ЯМР. Следователно резултатите от ЯМР биха дали малко по-ниска възрастова оценка в сравнение с резултатите от обикновен радиограф. Този резултат е приемлив, тъй като не би бил в ущърб на кандидата.

Необходимо е да се извърши предварителна проверка. ЯМР може да не е подходящ за всички пациенти, например кандидати със сърдечни пейсмейкъри, татуировки и метални импланти, или при необходимост от други специални предпазни мерки, поради магнитното поле.

Тъй като кандидатите трябва да останат неподвижни върху твърда маса за дълъг период от време и машината произвежда силни ударни звуци, пациентите с клаустрофобия и децата обикновено стават тревожни, когато се подлагат на процедурата в традиционния вид скенерен канал. Този проблем може да бъде решен чрез използването на отворени скенери за ЯМР.

Ръка/китка: традиционният подход се основава на оценка на възрастта от рентгенови изображения; проведени са обаче експерименти, при които се използват алтернативни видове изображения, като ЯМР на китката (напр. при определяне на приблизителната възраст на футболисти в турнирите, в които е важна възрастта). Създадена е система от шест степени на сливане (Dvorak, 2007 г.) ⁽⁴⁷⁾. В друго изследване на футболисти, извършено от Международната футболна федерация, са били изследвани за сравнение изображенията от ЯМР и рентгенови изследвания, получени за едно и също лице в един и същ ден ⁽⁴⁸⁾.

Най-новите проучвания потвърждават стойността на това изследване и показват силна връзка между етапите на MRI и хронологичната възраст; също така се препоръчва използването на ЯМР да се съчетава с други техники, с цел повишаване на точността на резултатите ⁽⁴⁹⁾.

Тъй като социално обусловеният пол на лицето, обект на оценка, може да окаже въздействие върху допустимата грешка на метода ⁽⁵⁰⁾, полът на кандидата е фактор, който трябва да се вземе предвид при избора на метод.

Последните разработки се насочват към използването на автоматично определяне на възрастта на костите. Тези находки се основават на медицинска компютърна визуализация и машинно обучение. Новите разработки улесняват класификацията на изображенията според етапите и намаляват несъответствието между наблюденията на единствен наблюдаващ и на няколко наблюдаващи (определено в приложение 1, Терминологичен речник).

Коляно: на основата на сливане на растежната плочка при растежа на коляното.

Системата за етапите при ЯМР е разработена за коляното (Dedouit, 2012 г.) ⁽⁵¹⁾. Нейната надеждност и валидност за оценка на възрастта са оценени сред възрастовата група 10—30 години и се основава на система от пет етапа. В доклада се посочва високата корелация с възрастта и добрите стойности

⁽⁴⁶⁾ George, J., Nagendran, J. и Azmi, K., Comparison study of growth plate fusion using MRI versus plain radiographs as used in age determination for exclusion of overaged football players (Сравнително изследване на сливането на растежната плочка с използване на ЯМР спрямо обикновени радиографски снимки, използвано при определяне на възрастта за изключване на футболисти над допустимата възраст), *Br J Sports Med*, (2012 г.), Vol. 46, Issue 4, стр. 273-278, doi:10.1136/bjsm.2010.074948.

⁽⁴⁷⁾ Dvorak, J. и George, J., 'Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players' (Определяне на възрастта чрез магнитно-резонансна образна диагностика на китката при юноши футболисти — мъже), *British Journal of Sports Medicine*, (2007 г.), Vol. 41, No 1, стр. 45—52.

⁽⁴⁸⁾ Пак там

⁽⁴⁹⁾ Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F., и Saint-Martin, P., Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist and hand to forensic age assessment (Принос на магнитно-резонансната образна диагностика на китката и ръката за оценката на възрастта в съдебната медицина), *International Journal of Legal Medicine*, (2016 г.).

⁽⁵⁰⁾ Tscholl, P.M., Junge, A., Dvorak, J. и Zubler, V., 'MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions (ЯМР на китката не се препоръчва за определяне на възрастта при футболисти жени, състезаващи се в групите U-16/U-17)', *Scand J Med Sci Sports*, (2015 г.), doi:10.1111/sms.12461.

⁽⁵¹⁾ Dedouit, F. и Auriol, Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study (Оценка на възрастта чрез магнитно-резонансна образна диагностика на коляното — предварително изследване), *Forensic Science International*, (2012 г.), стр. 217—232.

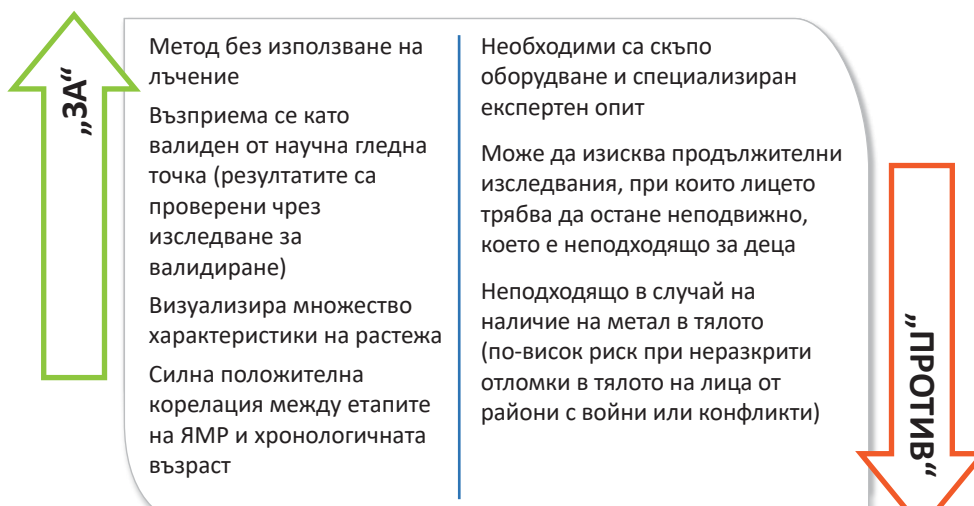
за несъответствието между наблюденията на единствен наблюдаващ и няколко наблюдаващи, но са необходими допълнителни проучвания, за да се провери подходът.

Примери от практиката

SE — Понастоящем Швеция използва в процедурата за оценяване на възрастта на непридружени деца ЯМР на коленните стави, заедно с рентгеново изследване на мъдреците. Медицинската оценка на възрастта се извършва от Шведския национален съвет по съдебна медицина и включва две различни изследвания. Първото е панорамна рентгенова снимка на мъдрец, а второто е ЯМР на коляното. И двете изследвания са предназначени за възрастовата граница от 18 години. Изображенията се анализират от двама независими стоматолози или рентгенолози, между които следва да има съгласие относно степента на зрелост в растежната зона, за да може анализът да осигури задоволителна основа за окончателна оценка на възрастта от медицинския оценител. Това е интегриран механизъм за защита и израз на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.

Преценката, че възрастта на кандидата е над 18 години, изисква също коренът на зъба да е достигнал крайната степен на зрелост, въпреки че това ниво в развитието настъпва по-скоро 1-2 години след 18-годишната възрастова граница. Когато се касае за ЯМР на коляното, се изследва същата степен на зрелост в растежната зона (1—2 години след 18-годишната възрастова граница). Това са допълнителни гаранции в отговор на необходимостта да се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, когато се налага.

Ключица: проведени са опити с помощта на четиристепенна система за класифициране на ключицата. Те показват, че оценката на приблизителната възраст е осъществима, но са необходими специфични за ЯМР референтни изследвания. Най-новите изследвания показват положителна корелация между етапите на ЯМР и хронологичната възраст⁽⁵²⁾. Наблюдението обаче ще изисква повече опитни наблюдатели, отколкото при други методи, тъй като може да е трудно да се разграничат първоначалните от последните етапи на вкостеняването.

⁽⁵²⁾ 1. Hillewig, E., Degroote, J., Van der Paelt, T., Visscher, A., Vandemaele, P., Lutin, B., D’Hooghe, L., Vandriessche, V., Piette, M. и Verstraete, K., Magnetic resonance imaging of the sternal extremity of the clavicle in forensic age estimation: towards more sound age estimates (Магнитно-резонансна образна диагностика на разширения медиален край на ключицата в съдебната медицина — към по-добра преценка на възрастта), *Int J Legal Med.*, (2013 г.), Vol. 127, Issue 3, стр. 677—689, doi:10.1007/s00414-012-0798-z.

2. Hillewig, E., De Tobel, J., Cuche, O., Vandemaele, P., Piette, M. и Verstraete, K., Magnetic resonance imaging of the medial extremity of the clavicle in forensic bone age determination: a new four-minute approach (Магнитно-резонансна образна диагностика на медиалния край на ключицата за определяне на костната възраст в съдебната медицина — нов четири-степенен подход), *Eur Radiol.*, (2011 г.), Vol. 21, Issue 4, стр. 757—767, doi:10.1007/s00330-010-1978-1.

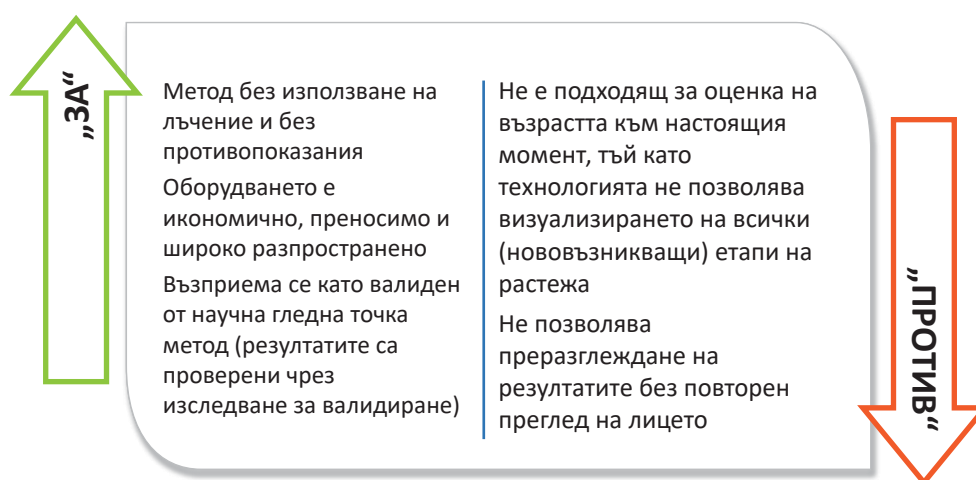

3. Ултразвук

Медицинският ултразвук (наричан още диагностична звукография или ултразвукография) е диагностична образна техника, основана на използването на ултразвук, за да се видят вътрешни структури на тялото, като сухожилия, мускули, стави, съдове и вътрешни органи.

Ултразвукът представлява звукови вълни с честоти, които са по-високи от тези, които се чуват от хората (> 20 000 Hz). Ултразвуковите изображения, известни също като сонограми, се образуват чрез изпращане на ултразвукови импулси в тъканите с помощта на сонда. Звукът се отразява от тъканта, като различните тъкани отразяват звука в различна степен. Това ехо се записва и представя като изображение на изследвания. Този метод, при който не се използва лъчение, е изпробван за оценка на възрастта върху ръката и китката⁽⁵³⁾, ключицата⁽⁵⁴⁾ и илиачния гребен⁽⁵⁵⁾.

В изследванията се стига до заключението, че оценката с ултразвук **все още не следва да се счита за валиден заместител на оценката за определяне на костната възраст**, тъй като етапите на растежа невинаги се визуализират.

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

Нито една държава от ЕС+ не съобщава за използването на ултразвук или звукография за целите на оценката на възрастта.

Допълнителна информация може да се намери в приложение 4 от настоящата публикация.

⁽⁵³⁾ Mentzel, H.J., Vilsner, C., Eulenstein, M., Schwartz, T., Vogt, S., Böttcher, J., Yaniv, I., Tsoref, L., Kauf, E. и Kaiser, W.A., Assessment of skeletal age at the wrist in children with a new ultrasound device (Изследване на скелетната възраст при китката у деца посредством нов ултразвуков уред), *Pediatr Radiol*, (2005 г.), Vol. 35, Issue 4, стр. 429—433; Khan, K.M., Miller, B.S., Hoggard, E., Somani, A. и Sarafoglou, K., Application of ultrasound for bone age estimation in clinical practice. (Прилагане на ултразвук за преценка на костната възраст в клиничната практика), *J Pediatr*, (2009 г.), Vol. 152, Issue 2, стр. 243-247, doi:10.1016/j.jpeds.2008.08.018.

⁽⁵⁴⁾ Quirnbach, F., Ramsthaler, F. и Verhoff, M.A., Evaluation of the ossification of the medial clavicular epiphysis with a digital ultrasonic system to determine the age threshold of 21 years (Оценка на вкостеняването на медиалната клавикулна епифиза с цифрова ултразвукова система за определяне на възрастовата граница от 21 години), *Int J Legal Med.*, (2009 г.), Vol. 123, Issue 3, стр. 241-245, doi: 10.1007/s00414-009-0335-x.; Schulz, R., Zwiesigk, P., Schiborr, M., Schmidt, S. и Schmeling, A., Ultrasound studies on the time course of clavicular ossification (Ултразвуково изследване на времеви диапазон на клавикулното вкостеняване), *Int J Legal Med.*, (2008 г.), Vol. 122, Issue 2, стр. 163-167, doi: 10.1007/s00414-007-0220-4.

⁽⁵⁵⁾ Schmidt, S., Schmeling, A., Zwiesigk, P., Pfeiffer, H. и Schulz, R. Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals (Сонографско изследване на апофизалното вкостеняване на илиачния гребен при съдебно-медицинската диагностика на възрастта на живи хора), *Int J Legal Med.*, (2011 г.), Vol. 125, Issue 2, стр. 271-276, doi: 10.1007/s00414-011-0554-9.

4. Оценка на физическото развитие

Оценката на физическото развитие включва сравняване по височина, тегло и кожа на лица или групи от населението спрямо набор от референтни стойности. В зависимост от практиката на държавите от ЕС+ оценката на физическото развитие може да включва общ физически преглед за описание на евентуални признаци на заболяване, което може да повлияе на степента на зрелост⁽⁵⁶⁾.

Когато включва измерване и оценка на видими признаци на полова зрялост, той се нарича също така и **оглед за полова зрялост**.

- При момчетата изследването се основава на развитието на пениса и тестисите, окосмяване в областта на половите органи и подмишниците, растеж на брадата и Адамовата ябълка.
- При момичетата изследването е насочено към развитието на гърдите, окосмяването в областта на половите органи и подмишниците, и формата на ханша. Обикновено момичетата достигат пълна полова зрялост на възраст 16 години, а момчетата — на 17 години⁽⁵⁷⁾

В зависимост от практиката и изследванията, извършвани в рамките на конкретните държави от ЕС+, освен педиатър могат да участват и други лекари, например гинеколог.

 Както е отразено в окончателните препоръки и навсякъде в насоките, EASO счита, че при никакви обстоятелства не следва да се използва метод, който изисква откриването на голи части на тялото или преглед на половите органи, като изследване за половата зрялост.

"ЗА"

<p>Използван за откриване на нарушения на растежа, което би могло да е относимо за оценката на възрастта, но не и за приблизителното определяне на хронологичната възраст</p> <p>Когато оценката се извършва от педиатри, тъй като те са специалисти в областта на физическото и психическото развитие на децата, се взема предвид физическото благосъстояние на детето</p>	<p>Физически инвазивен, може да е много обезпокоителен и травмиращ за лица с различен произход и които са били подложени на малтретиране и експлоатация по време или преди миграцията си. В случай на изследване на интимни части от тялото или полови органи, би бил в противоречие с правото на неприкосновеност на личния живот и личното достойнство, както и на физическата и психическата неприкосновеност, поради силно инвазивния характер на изследването.</p> <p>Антропометричните измервания не отчитат разликите, дължащи се на етнически произход, раса, хранителен прием и социално-икономическа среда</p> <p>Липсват протоколи: в някои случаи това може да означава оценка на половото развитие, а в други случаи — не</p> <p>Оценката на половата зрялост има голям диапазон на допустимата грешка. Сред анализираниите съдебномедицински методи, най-неточен е опитът за оценяване на възрастта въз основа на физически признаци.</p>
---	---

"ПРОТИВ"

⁽⁵⁶⁾ За допълнителна информация: Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography* (Практики за оценка на възрастта — преглед на литературата и анотация на библиография) (2011 г.); SCEPT, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe* (2012 г.); Norwegian Computing Centre, *Age estimation in youths and young adults* (Норвежки Компютърен център — оценка на възрастта при младежи и млади пълнолетни лица) (2012 г.), на разположение на адрес: http://publications.nr.no/1355995517/Age_estimation_methods-Eikvii.pdf; Професор Sir Al Aynsley-Green Kt., *The assessment of age in undocumented migrants* (Оценка на възрастта при мигранти без документи) (2011 г.).

⁽⁵⁷⁾ За допълнителна информация: SCEPT, *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe* (2012 г.); Unicef, *Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography* (Практики за оценка на възрастта — преглед на литературата и анотация на библиография); Schmeling и кол., *Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults* (Съдебно-медицинско определяне на възрастта на непридружени непълнолетни лица и млади живи пълнолетни) в *Forensic medicine — From old problems to new challenges* (Съдебна медицина — от стари проблеми към нови предизвикателства) (2011 г.); Schmeling и кол., *Age estimation of unaccompanied minors — Part 1. General considerations* (Оценка на възрастта на непридружени непълнолетни — Част 1. Общи съображения), *Forensic Science International*, (2006 г.). Специалистите от Кралският колеж по педиатрия и здраве на децата са стигнали до заключението, че „по принцип не е възможно реално да се прогнозира възрастта на дадено лице въз основа на която и да е антропометрична мярка и не трябва да се правят опити за това“ (Кралски фонд и Кралски колеж по педиатрия и здраве на децата, 1999 г.:40).

Основни констатации от практиката на държавите от ЕС+

11 държави от ЕС+ потвърждават, че използват оценка за физическото развитие за приблизителна оценка на възрастта на кандидата.

Седем държави от ЕС+ прибавят до оглед за полова зрялост, за да направят оценка на възрастта на дадено лице.

Допълнителна информация може да бъде намерена в приложение 4 от настоящата публикация.

В. Медицински методи (с използване на лъчение)**1. Рентгеново изследване**

При рентгеновото изследване, наричано също „радиография“, се проектира ограничено лъчение (наричано също „електромагнитни вълни“), за да се генерират изображения на вътрешността на тялото в различни черно-бели нюанси. Това се получава, защото различните тъкани поглъщат различни количества от лъчението. Калцият в костите поглъща най-много рентгенови лъчи, така че костите изглеждат бели. Маснатата тъкан и другите меки тъкани поглъщат по-малко и изглеждат сиви. Въздухът поглъща най-малко, затова белите дробове изглеждат черни.

Костната възраст се определя от етапа на развитие на костите. Тези изследвания дават оценка за етапите на развитие на базата на сливането/съзряването на определени кости. Основните методи на рентгеново изследване включват крайниците, ключицата, зъбите и таза. Въпреки че много държави от ЕС+ използват тези методи, те не ги прилагат по един и същи начин и често използват различни комбинации и/или различен ред. Това многообразие на практиките се дължи главно на факта, че процедурите за оценяване на възрастта до голяма степен продължават да се определят от националното законодателство, като процедурите се развиват чрез националната съдебна практика.

Рентгеновото изследване на крайници (ръка/китка)

То се състои в оценка на формата и размера на костните елементи и на степента на епифизно вкостеняване чрез рентгенови снимки на ръката. Изображението се сравнява със следното.

- (а) Радиографски атлас, който се състои от стандартни изображения за съответната възраст и пол за определяне на етапа на развитие. За този подход стандартният еталон е атласът на Greulich и Pyle. Този метод е резултат от изследване от 1935 г., чиято цел е да се направи оценка на зрелостта на костната система, а не определяне на възрастта, и при него не се вземат предвид междурасовите или социално-икономическите различия.
- (б) Отделни кости (метод само с една кост), при които се определя степента на зрелост за отделните кости и се съчетават, за да се изчисли общият етап на зрелост. За този подход основният референтен стандарт е подходът на Tanner-Whitehouse (наличен в три издания). Второто издание се основава на оценка на зрелостта на костната система и прогнозиране на височината на пълнолетно лице. Всяка от 20-те кости на ръката е поотделно сравнена с поредица от снимки на развитието на тази конкретна кост. Референтните стандарти бяха установени през 50-те и 60-те години на миналия век. Средно развитието на костите на ръката завършва на 17-годишна възраст при момчетата и 18 — при момчетата ⁽⁵⁸⁾.

⁽⁵⁸⁾ За допълнителна информация: Tanner, J.M. и кол., Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method (Надеждност и валидност на компютърно подпомаганите оценки на скелетната зрелост на Tanner-Whitehouse (CASAS): сравнение с ръчния метод), *Karger*, (1994 г.), Vol. 42, No 6; Frisch, H. и кол., Computer-aided estimation of skeletal age and comparison with bone age evaluations by the method of Greulich-Pyle and Tanner-Whitehouse (Компютърна оценка на скелетната възраст и сравнение с оценка на костната възраст по метода на Greulich-Pyle и Tanner-Whitehouse), *Pediatric Radiology*, (1996 г.), Vol. 26, Issue 3, стр. 226-231; Gertych, A. и кол., Bone age assessment of children using a digital hand atlas (Оценка на костната възраст на децата с използване на цифров атлас за ръце), *Computerised Medical Imaging and Graphics*, (2007 г.), Vol. 31, Issues 4-5, стр. 322-331

Въпреки че етническият произход не оказва голямо влияние върху степента на вкостеняване, социално-икономическият статус е ключов фактор, който влияе върху степента на осификация. Високият социално-икономически статус ускорява степента на осификация, докато ниското социално-икономическо положение забавя вкостеняването. Следователно прилагането на рентгенови стандарти за лица с по-нисък социално-икономически статус води до по-ниска оценка на възрастта на лицето. Това се счита за приемливо, тъй като няма да има неблагоприятно въздействие върху изследваното лице ⁽⁵⁹⁾.

Рентгеново изследване на ключицата

Този метод включва оценка на сливането на ключицата. За да се определи като пълнолетно дадено лице, двете части на ключицата трябва да са слети. В традиционните системи за класификация се разграничават четири етапа на развитие; сега последният етап вече се разделя на два допълнителни етапа. (Ако сливането е пълно и се вижда белег, може да се предположи по отношение на жени, че лицето е на възраст най-малко 20 години, а в случая на мъже, че лицето е на възраст най-малко 21 години.) Пълно сливане на ключицата, при което белегът вече не се вижда, за първи път се наблюдава при двата пола най-рано на възраст 26 години ⁽⁶⁰⁾.

Рентгеново изследване на зъби

Този метод включва изследване на зъбите с рентгенови лъчи, познато като ортопантограма. Развитието на скелета се измерва чрез последователните промени при никненето и структурата на зъбите по време на растежа в детска възраст. На възраст между 16 и 20 години, всички зъби са изцяло образувани, с изключение на третите молари (мъдреците). На този етап за последните е характерно голямо разнообразие от развитие на короната и корена.

Двата основни метода са следните:

- (а) Gleiser и Hunt (1955 г.) ⁽⁶¹⁾ описват развитието на зъбите в 15 етапа;
- (б) Demirjian (1973 г.) ⁽⁶²⁾ описва развитието на зъбите в осем етапа, където на всеки етап от растежа на зъбите се дава оценка в съответствие със статистически модел ⁽⁶³⁾.

По отношение на поникването и минерализацията на третите молари се установи, че черните африканци имат ускорено развитие в сравнение с европейците; от друга страна, може да се отбележи относително забавяне в развитието на азиатците. Поради тази причина, следва да се използват специфични за населението референтни изследвания, за да се оцени развитието на третите молари в практиката за определяне на възрастта ⁽⁶⁴⁾.

Въпреки голямото разнообразие, в различни изследвания се изказва твърдението, че развитието на третите молари вероятно е най-добрият начин за разграничаване на пълнолетен от дете и следва да бъде една от най-използваните процедури за определяне на възрастта на лица в късна пубертетна възраст.

⁽⁵⁹⁾ Schmeling, A., Garamendi, P.M., Prieto, J.L. и Landa, M. I., *Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults* (Съдебно-медицинско определяне на възрастта на непридружени непълнолетни лица и млади живи пълнолетни) в *Forensic medicine — From old problems to new challenges* (Съдебна медицина — от стари проблеми към нови предизвикателства), Професор Duarte Nuno Vieira (Ed.), InTech, (2011 г.).

⁽⁶⁰⁾ За допълнителна информация: Schmeling, A. и кол., *Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography* (Изследвания за времевата рамка на вкостеняване на медиалния клавикуларен епифизален хрущял в конвенционалната радиография), *International Journal of Legal Medicine*, (2004 г.), Vol. 118, Issue 1, стр. 5-8.

⁽⁶¹⁾ Gleiser, I. и Hunt, E. E. The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay (Постоянният мандибуларен първи молар: неговото калциране, поникване и разваляне), *Am. J. Phys. Anthropol.*, (1955 г.), Vol. 13, doi:10.1002/ajpa.1330130206 стр. 253-283

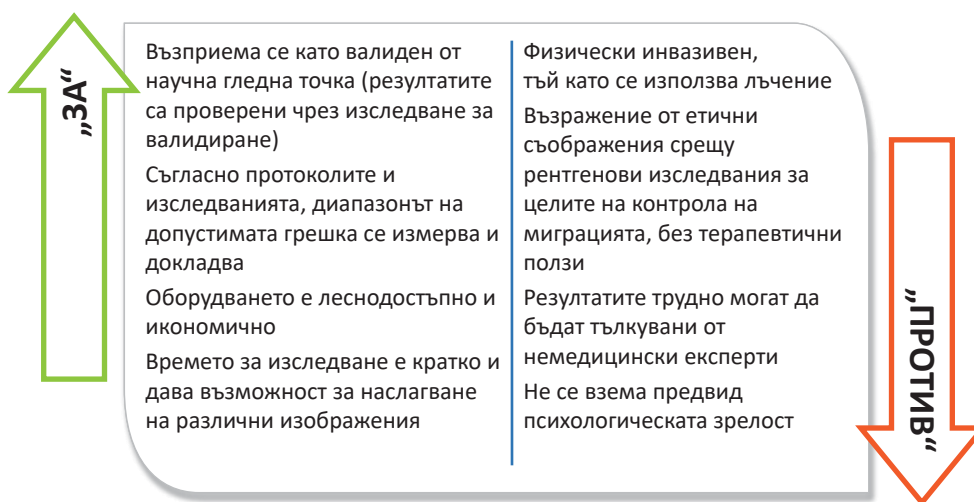
⁽⁶²⁾ Demirjian, A., Goldstein, H. и Tanner, J. M., *A new system of dental age assessment* (Нова система за стоматологична оценка на възрастта), *Human Biology*, (1973 г.), Vol. 45, No 2, стр. 211-227.

⁽⁶³⁾ За допълнителна информация: (al n.d.), *Assessment of dental maturity of Brazilian children age 6 to 14 years using Demirjian's method* (Оценка на зрелостта на зъбите на бразилски деца на възраст от 6 до 14 години с използване на метода Demirjian), *Int J Paediatr Dent*, (2002 г.), Vol. 12, No 6, стр. 423-428; Liversidge, H.M., *The assessment and interpretation of Demirjian, Goldstein and Tanner's dental maturity* (Оценка и тълкуване на зрелостта на зъбите по метода на Demirjian, Goldstein и Tanner), *Ann Hum Biol.*, (2012 г.), Vol. 39, Issue 5, стр. 412-431, doi:10.3109/03014460.2012.716080.

⁽⁶⁴⁾ Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. и Geserick, G., *Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralization* (Съдебно-медицинско определяне на възрастта в живите субекти: етническият фактор в минерализацията на мъдреците), *Int J Legal Med*, (2004 г.), Vol. 118, стр. 170-173; Olze, A., van Niekerk, P., Ishikawa, T., Zhu, B.L., Schulz, R., Maeda, H. и Schmeling, A., *Comparative study on the effect of ethnicity on wisdom tooth eruption* (Сравнително проучване за ефекта на етническия произход върху никненето на мъдреците), *Int J Legal Med*, (2007 г.), Vol. 121, стр. 445-448.

Рентгеново изследване на тазова кост

Тъй като разположението на костите се променя, когато едно лице приближава зряла възраст ⁽⁶⁵⁾, скелетната възраст може да се определи от вида на някои кости на таза.

Важни заключения от практиката на държавите от ЕС+

Сред медицинските изследвания, рентгеновото изследване на крайници е методът, който се използва най-много от държавите от ЕС+. 23 от отговорилите са потвърдили, че го използват на своя територия.

На второ място, рентгеновите изследвания на зъби също са доста често използван метод от отговорилите, като 19 са отговорили положително.

На трето място, 12 държави от ЕС+ използват рентгеново изследване на ключица.

Накрая, три държави от ЕС+ са добавили рентгеновото изследване на тазовите кости като алтернативен метод, който понякога се използва в процеса.

Примери от практиката

FI — Медицинската оценката на възрастта на кандидата се извършва от Департамента по съдебна медицина в Хелзинкия университет по искане на полицията, граничната полиция или Финландската имиграционна служба. Използваните методи са оглед на зъбите, рентгеново изследване на крайници и рентгеново изследване на зъбите. Двама експерти изготвят съвместна оценка. Поне един от експертите е служител на департамента по съдебна медицина към Университета в Хелзинки. Експерт може да бъде лицензиран практикуващ лекар или стоматолог с необходимата компетентност.

NL — Медицинската оценка на възрастта не е опит да се установи възрастта на кандидата, а има за цел единствено да направи разграничението между пълнолетие и евентуално непълнолетие. С оглед на това се извършва рентгенов анализ на ръка/китка. Ако костите на китката не са напълно слети, изследването приключва и кандидатът се счита за непълнолетен. Ако са напълно слети, се извършва допълнително (тройно) рентгеново изследване на ключицата. Двама независими рентгенолози трябва да стигнат поотделно до заключението, че има сливане на двете части

⁽⁶⁵⁾ За допълнителна информация: Schmeling, A. и кол., Age estimation of unaccompanied minors — Part 1. General considerations (Определяне на възрастта на непридружени непълнолетни лица — Част 1. Общи съображения), *Forensic Science International*, (2006 г.); Schmidt, S. и кол., Sonographic evaluation of arophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals (Сонографско изследване на апофизалното вкостеняване на илиачния гребен при съдебно-медицинската диагностика на възрастта на живи хора), *International Journal of Legal Medicine*, (2011 г.).

на ключицата. Друг експерт (съдебномедицински антрополог), след като се запознае със заключенията на двамата рентгенолози, взема решение въз основа на резултатите в тях. В случай на неокончателни резултати или разминаване между докладите на рентгенолозите, кандидатът се счита за непълнолетен. Решението може да бъде обжалвано.

Някои допълнителни съображения

ЯМР, рентгеново изследване и компютърна томография (СТ/CAT) са различни техники, използвани за визуализиране на изображения на костния растеж. Тези изображения се сравняват с референтни изследвания, за да се установи етапът от растежа, на който съответства изображението, и в крайна сметка да се определи възрастовият диапазон, свързан с този етап на растеж.

ЯМР или МР

- Съчетава използването на мощен магнит с усъвършенствана компютърна система и радиовълни за получаване на точни и подробни изображения на органи и тъкани, кости и други вътрешни структури на тялото. За получаване на изображенията в напречен разрез, ЯМР използва магнитни полета и радиочестоти.
- Подходящ е за изображения на органи, меки тъкани и вътрешни структури.
- Не се използва лъчение

Рентгеново изследване

- При рентгеновото изследване се използва ограничено количество йонизиращо лъчение, което преминава през тялото, за да се направи единично изображение на анатомията на изследваното лице.
- Обекти с висока плътност, например костите, блокират лъчението и изглеждат бели на рентгеновата снимка.
- Използва се лъчение.

СТ/CAT

- Изследване, което съчетава рентгенови лъчи с компютри с цел получаване на 360 градусови изображения в напречен разрез на тялото чрез множество рентгенови снимки, направени под различен ъгъл.
- Подходящ за изображения едновременно на кости, меки тъкани и кръвоносни съдове. Предоставя на рентгенолога информация за костни структури или наранявания. Поради лъчението, не се препоръчва използването на СТ за бременни жени или деца, освен ако не е абсолютно необходимо.

Друг важен фактор, който трябва да се вземе предвид, е най-новото развитие при използването на компютърно подпомогнато тълкуване на рентгенови изображения или на изображения с ЯМР. Предназначението на този софтуер е да се намалят разликите между наблюденията на единствен наблюдаващ и няколко наблюдаващи, (наричана „разлика между оценките“), така че едно и също изображение да се категоризира по един и същ начин, въпреки грешките между наблюденията от един наблюдаващ (когато един и същ наблюдател оценява изображението по различно време) и няколко наблюдаващи (когато различни наблюдаващи оценяват едно и също изображение).

Глава 5 Заклучителни препоръки

Със заключителните препоръки не се възнамерява да бъдат обобщени насоките относно процедурните гаранции, включени в глави 2 и 3, а да се отговори по конкретен начин на практическите предизвикателства, които поражда процесът за оценка на възрастта. С оглед на това, препоръките са групирани според темата и практическите предизвикателства, на които са предназначени да отговорят, както следва:

Основни препоръки на EASO

А.	Тема	Прилагане на практика на принципа на висшите интереси на детето
	Практическо предизвикателство	Неправилно прилагане на принципа на цялата територия на ЕС+
	Препоръки на EASO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Следва да се извършва ОцВИД, за да се гарантира, че конкретният избран процес за оценка на възрастта е съвместим с индивидуалното положение на кандидата и че очакваният резултат ще е от полза за процеса и не вреди на детето. 2. С ОцВИД следва да се провери дали са налице всички предпазни мерки са налице и дали се спазва ВИД: <ul style="list-style-type: none"> ■ квалифициран, независим представител и / или настойник, назначени да действат в името на висшите интереси на детето и да упражняват правоспособност ■ процедурите са съобразени с потребностите на детето и се извършват от квалифицирани специалисти; ■ редовно се предоставя подходяща информация съобразена с възрастта. за процеса, както и за нейните последици и правото на отказ по прост начин и по културно чувствителен начин - под надзора, може да бъде полезна културната медиация; изслушва се мнението на кандидата и се вземат под внимание в зависимост от неговата възраст и зрелост; ■ принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства се прилага преди, по време и след процеса, докато не бъдат достигнати крайни резултати; ■ информирано съгласие се получава най-малко за медицински изследвания, зачита се правото на отказ от медицински преглед и се анализират причините за отказа — по-специално се препоръчва съгласието да бъде получено (в писмен вид и всякаква друга форма на доказателство) от детето и настойника, според случая, и документирано; ■ поверителността, защитата на данните и безопасността се вземат предвид; ■ избран е най-малко инвазивният метод, за да се гарантира, че се прилага процес на най-слаба намеса, чрез постепенно прилагане; ■ избран е най-точният метод и е документирана допустимата грешка; ■ налице е ефективно правно средство за защита.

Б.	Тема	Мотиви/необходимост от оценката
	<p>Практическо предизвикателство</p> <p><i>Препоръки на EASO</i></p>	<p>Необходимостта от оценка на възрастта трябва да бъде обоснована и доказана въз основа на сериозни съмнения</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оценката на възрастта не трябва да се извършва като редовна практика. Трябва да бъдат оценени и документирани необходимостта и ползите от конкретния процес за оценяване на възрастта. 2. Преди да се извърши оценка на възрастта, трябва изчерпателно да се анализират всички източници на информация, които са на разположение. 3. Следва да бъдат разгледани всички доказателства, в съчетание с по-широк кръг от фактори (физически, психологически, фактори на развитието, на околната среда, културни фактори и пол), за да се избегне необходимостта от последваща оценка на възрастта. 4. Докато са налице съмнения за възрастта на кандидата, да се приеме, че той/тя е дете (прилага се принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства). 5. Кандидатите не следва да поемат финансовите разноски, свързани с оценката.
В	<p>Тема</p> <p>Практическо предизвикателство</p> <p><i>Препоръки на EASO</i></p>	<p>Квалифицирани специалисти</p> <p>Невинаги е налице специализация в областта на оценката на възрастта</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специалистите следва да са експерти не само в областта на разглеждания метод, но и специално в областта на прилагането му за целите на оценката на възрастта. Специалистите следва да бъдат постоянно обучавани за най-новото в областта на метода, на правата на детето и по отношение на това как да извършват изследванията по съобразен с пола и културата начин. 2. При спорни случаи проверяващите могат да отнесат случая до надзорен орган или до координационна и мултидисциплинарна експертна група. 3. Персоналът, който отговаря за определяне на възрастта, следва да бъде подходящо обучен да разбира резултатите и допустимата грешка, която се съдържа в тях.
Г.	<p>Тема</p> <p>Практическо предизвикателство</p> <p><i>Препоръки на EASO</i></p>	<p>Инвазивност</p> <p>Липса на консенсус относно степента на инвазивност на различните методи</p> <p>Някои използвани методи са инвазивни във физическо или психологическо отношение</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Преди да се вземе решение за извършване на допълнителна оценка, най-напред трябва да се анализират всички съществуващи доказателства. 2. След като се прецени, че е необходима оценка на възрастта, първо се прилагат немедицинските методи, а след това и медицинските методи, но само ако все още има съмнения. В такива случаи първо следва да се прилагат методи без лъчение и само в краен случай могат да бъдат прилагани и други методи с използване на лъчение. 3. Методите следва да се подбират според специфичните обстоятелства или потребности на конкретния случай (пол, диапазон на предполагаемата възраст) и процесът следва да бъде съобразен с етническия и културния произход на детето. 4. За целите на оценката на възрастта следва да не се използват методи, които се прилагат върху голо тяло или включват преглед, оглед или измерване на полови органи или интимни части на тялото.

Д.	Тема	Точност на методите и/или на процеса
	<p>Практическо предизвикателство</p>	<p>Нито един от методите понастоящем не може да определи точната възраст на лицето</p> <p>Документирани и тълкуване на допустимата грешка</p>
	<p>Препоръки на EASO</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Да се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства и да се счита кандидатът за дете веднага щом възникнат съмнения относно възрастта му и до получаването на крайни резултати. 2. Като част от процеса за подобряване на точността следва да бъдат проучени различни аспекти, включващи психологическото и физическото развитие, така че решението да се основава на по-широк набор от доказателства. 3. Квалифицираните и опитни специалисти следва редовно да прилагат своята компетентност и да бъдат специално обучени в областта на културното многообразие и специалните потребности на децата. 4. Когато е възможно, за трудните случаи да се сезира компетентен център с цел допълнителни консултации. 5. Да се приеме заявената възраст от кандидата, когато попада в диапазона, определен чрез оценката на възрастта. В противен случай, като резултат следва да се избере най-ниската възраст в диапазона. 6. Да се признава допустимата грешка и се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. 7. Допустимата грешка следва да бъде документирана и включена в резултатите, съобщени на решаващия орган, и разбрана от него.
Е.	Тема	Мултидисциплинарен и цялостен подход
	<p>Практическо предизвикателство</p>	<p>Не се прилага широкообхватно мултидисциплинарен и цялостен подход</p>
	<p>Препоръки на EASO</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Като част от мултидисциплинарния процес и с цел подобряване на точността, следва да бъдат анализирани различни аспекти (като се оценява както психологическото, така и физическото развитие и не се разчита единствено на медицински методи), така че решението да се основава на по-широк набор от доказателства. 2. Да се включат експерти в областта на различните аспекти на развитието и начините за оценяване на възрастта, в рамките на тяхната сфера на компетентност. 3. Решението да се основава на заключението на експертна група с мултидисциплинарна специализация, когато са приложени няколко метода. Следва да се създадат координационни механизми за практическото прилагане на мултидисциплинарен подход.
Ж.	Тема	Повторни оценки на един и същ кандидат в различни държави от ЕС+
	<p>Практическо предизвикателство</p>	<p>Оценките на възрастта, извършени в други държави от ЕС+, невинаги се признават</p>
	<p>Препоръки на EASO</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Когато са налични, резултатите от оценките на възрастта, извършени от други държави от ЕС+, следва да се признават, за да се избегнат ненужни оценки, особено в случаите по Регламента от Дъблин. 2. Информацията за оценката на възрастта, прехвърлена към друга държава от ЕС+, следва да бъде пълна, да включва препратка към приложените методи и мотивите, довели до крайния резултат.

3.	Тема	Отказ на кандидата да се подложи на процедура за оценяване на възрастта
	Практическо предизвикателство	Риск да бъде автоматично сетен за пълнолетен
	Препоръки на EASO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Следва да се проучат причините за отказа и, когато е възможно, оценката следва да бъде приспособена по такъв начин, че да може да се получи съгласие. 2. Отказът не следва автоматично да води до заключение за пълнолетие.
И.	Тема	Ефективно правно средство за защита
	Практическо предизвикателство	Резултатите от оценката на възрастта невинаги подлежат на преразглеждане по административен/съдебен ред
	Препоръки на EASO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Решението за оценка на възрастта следва да бъде взето преди решението по молбата за международна закрила, тъй като разглеждането на лицето като пълнолетно или дете може да окаже влияние върху процедурата за предоставяне на закрила. 2. Това решение следва да подлежи на преразглеждане по административен/съдебен ред.

Приложение 1 Терминологичен речник

С този речник се цели да бъде определено и/или изградено общо разбиране за най-приложимите понятия, използвани в процеса на оценка на възрастта. Освен това в него са включени понятия, които са включени в текста на ръководството, въпреки че не са разгледани подробно в публикацията (напр. за определяне на висшите интереси на детето, тежестта на доказване и др.). Предназначението на определенията събрани в речника, е да служат като източник на информация за съответните участници в сферата на оценката на възрастта, например лицата, определящи политиките в държавите от ЕС+, експертите, които извършват изследванията, длъжностните лица и групата от експерти, които оценяват резултатите, или други специалисти в практиката изобщо.

Понятие	Определение	Източник
Точност	<p>Качеството или състоянието на правилност или прецизност</p> <p>Степента, в която дадено измерване или оценка, основана на измервания, представлява действителната стойност на характеристиката, която се измерва.</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>Няма метод за оценка на възрастта, който може да осигури точни резултати за хронологичната възраст на лицето. Поради тази причина предпочитаното понятие е „оценка на възрастта“, а не „определяне на възрастта“.</p> <p>В контекста на медицинските прегледи, използвани като методи за определяне на възрастта, има някои изисквания, на които трябва да отговарят референтните изследвания, за да се считат за точни:</p> <ul style="list-style-type: none"> – подходящ размер на извадката, – проверена възраст на лицата, подложени на оценката, – равномерно разпределение на възрастта, – разделяне по пол, – данни за датата на прегледа, – ясно определяне на изследваните характеристики, – точно описание на методологията, – подробни данни за референтното население спрямо генетично-географския произход, – социално-икономически статус, здравословно състояние, – подробни данни за размера на групата, средната или медианната стойност и мярка за изменението за всяка от тях, – изследвана характеристика, 	<p>Оксфордски тълковен речник онлайн</p> <p>Медицински тълковен речник онлайн</p> <p>Schmeling и кол., 2011 г.</p>

Понятие	Определение	Източник
Възраст	<p>Продължителността от време, през което дадено лице е живяло или нещо е съществувало.</p> <p>Допълнителна информация: за целите на този инструмент възрастта е съществен елемент от идентичността на детето, тъй като Конвенцията за правата на детето определя детството въз основа на възрастта.</p> <p>Хронологичната възраст се измерва в години, месеци и дни от момента, в който лицето е родено.</p> <p>Биологичната възраст се определя от настоящото положение на лицето по отношение на потенциалната продължителност на неговия/нейния живот, което означава, че дадено лице може да е по-младо или по-възрастно отколкото показва неговата или нейната хронологична възраст.</p> <p>Социалната възраст се определя от ролите, отговорностите и навиците на дадено лице по отношение на други членове на обществото, част от което е това лице. Следователно едно лице може да е по-възрастно или по-младо в зависимост от степента, в която то проявява определеното за възрастта му поведение, което се очаква от него в конкретната му обществена или културна среда.</p> <p>Психологическата възраст се определя от поведенческата дееспособност на лицата да се приспособяват към променящите се изисквания и включва използването на адаптивните способности на паметта, ученето, интелигентността, уменията, чувствата, мотивацията и емоциите за упражняване на контрол върху поведението и самоконтрол.</p>	<p>Oxford online dictionary/age</p> <p>Settersen и кол., 1997:240</p> <p>Smith, T. и Brownlees, L., Unicef, 2011 г., стр. 7—8.</p>
Оценка на възрастта	<p>Процесът, посредством който органите се стремят да прогнозират хронологичната възраст или възрастовия диапазон на дадено лице с цел да определят дали лицето е дете или пълнолетен.</p>	<p>Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето</p> <p>Терминологичен речник на ЕММ</p>
(Минимална) Възраст за носене на наказателна отговорност	<p>Минималната възраст, под която се приема, че децата не са в състояние да нарушават наказателния закон.</p>	<p>Член 40, параграф 3 от КПД</p>
Гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства	<p>Правен принцип, който позволява на органите да приемат/считат твърденията на кандидата за материални факти в случай на несигурност, освен ако не бъде доказано противното.</p> <p>Ако съществува възможност лицето да е дете, то трябва да бъде третирано като такова.</p> <p>Ако след извършване на оценката на възрастта ДЧ все още имат съмнения относно възрастта на кандидата, те приемат, че е непълнолетно лице.</p>	<p>Определение на EASO</p> <p>Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето</p> <p>Член 25, параграф 5 от ДПУ</p>

Понятие	Определение	Източник
<p>Оценка на висшите интереси на детето (ОцВИД)</p>	<p>а) Уникална дейност, която следва да се предприема във всеки един случай, с оглед на конкретните обстоятелства около всяко дете, група деца или децата като цяло. Тези обстоятелства са свързани с индивидуалните особености на съответното дете или деца.</p> <p>б) Състои се в преценяване и претегляне на всички елементи, необходими за вземане на решение в конкретна ситуация по отношение на определено дете или група деца.</p> <p>в) Текуща процедура за взимане на решение относно това кои незабавни действия са във висшите интереси на детето напр. интервенции за закрила и грижа. Те са цялостни и се извършват от служители със съответен професионален опит.</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>Съгласно достиженията на правото на ЕС в областта на убежището, при оценката на висшите интереси на детето ДЧ обръщат специално внимание на следното:</p> <p>а) възможностите за събиране на членовете на семейството на едно място;</p> <p>б) благосъстоянието и социалното развитие на ненавършилия пълнолетие, като се обърне специално внимание на неговата лична ситуация;</p> <p>в) съображенията за безопасност и сигурност, особено когато съществува риск ненавършилият пълнолетие да е жертва на трафик на хора;</p> <p>г) мнението на ненавършилия пълнолетие в съответствие с неговата възраст и зрелост.</p> <p>Понятията за оценка на висшите интереси на детето (ОцВИД) и определяне на висшите интереси на детето (ОпВИД) могат да се разбират като част от един и същ процес, който по принцип започва да тече от момента, в който бъде открито непридружено или разделено от семейството му дете, и завършва, когато детето е получило трайно решение по случая си на разделяне от семейството и на разселване от държавата на произход или мястото на обичайно пребиваване.</p>	<p>а) и б) Общ коментар № 14 на Комитета на ООН по правата на детето, 2013 г.</p> <p>в) ВКБООН, „Здрави и невредими“</p> <p>Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето, параграф 31</p> <p>Член 3 и член 3, параграф 1 от КПД</p> <p>Съображения 9 и 22, член 2, буква й) и член 23, параграф 2 от ДУП</p> <p>Съображение 33 и член 25, параграф 6 от ДПУ</p> <p>Съображения 18, 19 и 38, член 20, параграф 5 и член 31 от ДП</p> <p>Съображение 35 от Регламент Евродак</p> <p>Съображение 13 и член 6 от Дъблинския регламент</p> <p>Член 24 от Хартата на основните права на ЕС</p>
<p>Висши интереси на детето представлява:</p>	<p>(а) тризначно понятие: материално право, основен и тълкувателен правен принцип и процедурно правило, чиято цел е да се гарантира както пълното и ефективно</p> <p>ползване с всички признати в Конвенцията за правата на детето права, така и холистичното развитие на детето;</p> <p>(б) благоденствие на детето: в широкия смисъл това включва неговите основни материални, физически, образователни и емоционални потребности, както и нуждата от обич и безопасност.</p>	<p>а) Общ коментар № 14 на Комитета на ООН по правата на детето, 2013 г.</p> <p>б) Насоки на ВКБООН за определяне на висшите интереси на детето</p>

Понятие	Определение	Източник
Определяне на висшите интереси на детето (ОпВИД)	Формалният процес със строги процедурни гаранции, предназначен за определяне на висшите интереси на детето по отношение на особено важни решения, засягащи детето, които ще имат основополагащо въздействие върху бъдещето на детето (т.е. трайни решения), включително намиране на трайно решение. Поради мащабните последици от решението за ОпВИД е необходима задълбочена информация за детето, натрупана по време на процеса на прилагане на принципа за висшите интереси на детето.	Общ коментар № 14 на Комитета на ООН по правата на детето, 2013 г. ВКБООН, „Здрави и невредими“
Тежест на доказване или задължение за обосноваване	В контекста на международната закрила понятието „тежест на доказване“ обхваща, от една страна, отговорността на кандидата да обоснове своята молба, и от друга страна, задължението за разследване, вменено на органа в областта на международната закрила. В този смисъл става дума за споделена тежест на доказване, като в основата на двата елемента лежи принципът на сътрудничество. В зависимост от индивидуалните и свързаните с контекста обстоятелства компетентните органи могат да поемат по-големи задължения за разследване. Допълнителна информация Въпреки че по молби на пълнолетни тежестта на доказване обикновено се поделя между проверяващия и кандидата, при молби на деца може да е необходимо проверяващият да поеме по-голямата тежест на доказване, особено ако съответното дете е непридружено. Ако фактите по случая не могат да бъдат установени и/или детето не е в състояние да формулира напълно своята молба, проверяващият трябва да вземе решение въз основа на всички известни обстоятелства, което може да наложи по-свободно прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. По същия начин на детето следва да се гласува доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, ако съществуват опасения относно надеждността на части от неговата молба.	Модул „Оценка на доказателства“ на EASO Съображение 25, член 12, буква а) и член 13, буква а) и член 25, параграф 5 от ДПУ и член 4, параграф 1 от ДП
Дете/ ненавършило пълнолетие лице	Е всяко човешко същество на възраст под 18 години.	Член 2, параграф 6 от ДБТХ, член 2, буква г) от ДУП член 2, буква л) от ДПУ и член 2, буква к) от ДП Член 2, буква и) от Регламента „Дъблин III“ Член 2, буква е) от FRD Въз основа на член 1 от Конвенцията на ООН за правата на детето (Комитета на ООН по правата на детето), 1989 г.
Информация за държавата на произход (ИДП)	Информация, която се използва от органите на ДЧ за анализ на социално-политическата ситуация в държавите на произход на кандидатите за международна закрила (и, при необходимост, в държавите, през които те са преминали транзитно) при индивидуалната оценка на молбата за международна закрила.	Доклад на EASO относно ИДП методология терминологичен речник на ЕММ

Понятие	Определение	Източник
Компютърна (аксиална) томография (СТ/СТА)	Процес на създаване на изображения, при който се използва специално рентгеново оборудване за създаване на подробни снимки или сканиране на области във вътрешността на тялото	Радиология — информация на адрес: www.radiologyinfo.org , обществен информационен ресурс, разработен от лекари от Обществото по радиология на Северна Америка (RSNA) и от Американския колеж по радиология (ACR)
Съгласие	Информирано, свободно и доброволно съгласие. За извършване на медицински прегледи за оценка на възрастта се изисква съгласието на детето и неговия представител или настойник, в случай на непридружени или разделени от семействата си деца.	Член 25, параграф 5 от ДПУ. Върховен комисар на ООН за бежанците (ВКБООН), <i>Практически наръчник за изпълнение на насоките на ВКБООН за ОцВИД</i> , ноември 2011 г.
Културни посредници	Специалисти със задълбочени познания за общностните традиции, които правят интервенциите по-подходящо съобразени с културата и са свързващо звено между културните и професионалните канони.	Основава се на Al-Krenawi, A. и Graham J. R., 2001 г.
Настойник	а) Настойничеството се отнася до вменияването на отговорност на пълнолетно лице или организация да гарантира за цялостното представяване на висшите интереси на детето. б) Настойникът се счита за независимо лице, което защитава висшите интереси на детето и общото му благосъстояние, като с оглед на това допълва при необходимост ограничената правосубектност на детето по същия начин, както това се прави от родителите (определение на FRA). Допълнителна информация Настойникът служи като ключова процедурна гаранция, за да се гарантира зачитането на висшите интереси на непридруженото или разделено от семейството си дете.	а) Междуведомствена работна група по въпросите на непридружени и разделени от семействата си деца, <i>Междуведомствени ръководни принципи относно непридружените и разделени от семействата си деца</i> , 2004 г. б) Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето (2005 г.). в) FRA, <i>Настойничество над деца</i> , лишени от родителски грижи, 2014 г.
Надеждност на наблюдаваното от различни наблюдатели	Отнася се до статистически измервания, които определят доколко съвпадат данните, събрани от различни наблюдатели. Допълнителна информация Важно е наблюдателите да имат колкото се може по-близки до еднаквото наблюдения — това гарантира валидността в експеримента. Ако наблюденията на наблюдателите се различават значително, тогава измерванията или методологията са неправилни и трябва да бъдат прецизирани.	Основава се на книгата на Russell K. Schutt, <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i> , (Изследване на социалния свят: процес и практика на научните изследвания), Масачузетски университет, Бостън, осмо издание, 2015 г.

Понятие	Определение	Източник
Надеждност на наблюдаването от единствен наблюдател	<p>Способността да се получават последователно едни и същи резултати, когато един и същ наблюдател прави наблюдения по различно време.</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>Така например лекар с добри умения за надеждност на наблюдаването от него като единствен наблюдател ще прочете рентгенови снимки или медицински диагностични изследвания на пациент по един и същ начин, когато ги разглежда няколко седмици по-късно.</p> <p>Надеждността на наблюдаването от единствен наблюдател се нарича също така самонадеждност или вътрешна надеждност на оценяващия.</p>	<p>Основава се на книгата на Russell K. Schutt, <i>Investigating the social world: the process and practice of research</i>, (Изследване на социалния свят: процес и практика на научните изследвания), Масачузетски университет, Бостън, осмо издание, 2015 г.</p>
Инвазивен/с намеса	<p>Понятието „инвазивен“ обикновено се използва във връзка с медицински процедури и означава въвеждането на инструменти или други предмети в тялото или телесните кухини, като предполага дори рязане на тъкани.</p> <p>Понятието „намеса“ може да се отнася до поведение, действие, състояние или разпореждане с цел намеса (раздразване на някого или причиняване на неудобство), прекъсване или смущаване на други лица, навлизане в личното им пространство или намеса в личния им живот.</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>„Инвазивност“ може да се използва като синоним на „намеса“, но и двете понятия могат да се разглеждат като взаимозаменяеми в настоящия контекст.</p> <p>Тъй като отрицателните ефекти на методите за оценяване на възрастта невинаги предполагат гореспоменатите физически ефекти, свързани с инвазивността (въвеждане на инструменти или други предмети в тялото или телесните кухини, което предполага дори рязане на тъкани), но могат да доведат до намеса в неприкосновеността на личния живот, предпочитаният термин в настоящата публикация е „инвазивност“, което се дължи на неговия по-широк спектър.</p>	<p>Определение в Оксфордски тълковен речник онлайн</p>
Медицински прегледи	<p>За целите на настоящия инструмент медицинските прегледи са изследвания, прегледи или оценки, извършени от медицински специалисти (лекари, рентгенолози, общопрактикуващи лекари или педиатри и др.).</p>	<p>Определение на EASO</p>

Понятие	Определение	Източник
Представител	<p>Лице или организация, които подпомагат и представляват непридружено дете по време на процедурата за предоставяне на убежище, с цел гарантиране на висшия му интерес, и при необходимост упражняване на правосубектността на детето</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>Представителите или юридическите представители се различават от квалифицирания адвокат или други професионални юристи, които предоставят правна помощ, говорят от името на детето и законно го представляват в писмени изявления и лично пред административни и съдебни органи в наказателни производства, процедури по предоставяне на убежище или други производства, предвидени в националното право.</p>	<p>Въз основа на член 24, параграф 1 от ДУП (преработен текст) и член 25, параграф 1 от ДПУ (преработен текст).</p> <p>FRA, Настойничество над деца, лишени от родителски грижи (2014 г.)</p>
Непридружено дете или ненавършило пълнолетие лице	<p>Дете/непълнолетно лице, което пристига на територията на държавите членки, без да е придружено от пълнолетно лице, отговорно за него съгласно правото или практиката на съответните държави членки, и докато грижата за него не бъде реално поета от такова лице/пълнолетен; това включва дете/непълнолетно лице, което е оставено непридружено след влизане на територията на държавите членки.</p>	<p>Член 2, буква д) от ДУП, член 2, буква м) от ДПУ и член 2, буква л) от ДП</p> <p>Член 2, буква й) от Регламента „Дъблин III“</p> <p>Член 2, буква е) от FRD</p> <p>Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето (2005 г.).</p> <p>ВКБООН, Здрави и невредими, стр. 22</p>
Изследване за валидиране	<p>Дейности, състоящи се от изследвания, при които се използват процеси, чрез които се установява надеждността и приложимостта на дадена процедура за конкретна цел.</p>	<p>Енциклопедия на медицинските понятия</p>
Разделени от семействата си деца	<p>Деца, които са разделени от двамата си родители или от лицето, полагало по закон/по обичай основни грижи за тях, но не непременно от други свои родственици. Следователно тук могат да се включват деца, придружавани от друг пълнолетен член на семейството.</p>	<p>Общ коментар № 6 на Комитета на ООН по правата на детето (2005 г.).</p> <p>ВКБООН, Здрави и невредими, стр. 22</p>

Понятие	Определение	Източник
Трафик на деца	<p>Трафикът на деца е набиране, превоз, прехвърляне, подслоняване или приемане на деца, включително смяна или прехвърляне на контрола над деца, с цел експлоатация.</p> <p>За разлика от експлоатацията на пълнолетни, когато обект на експлоатацията са деца, това представлява наказуемо престъпление дори и без да става под заплахата от или с използване на принуда, отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт, злоупотреба с уязвимо положение, плащания или облаги, за да се получи съгласието на дадено лице.</p> <p>Допълнителна информация</p> <p>Въпреки че контрабандата на деца притежава сходства с трафика на деца, двата вида престъпни дейности не следва да се бъркат.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Контрабандата на деца е криминализираната дейност на улесняване на незаконното влизане в държава по незаконен начин (често е свързана с плащане). Целта на трафика е експлоатация на дадено дете и се разглежда като престъпление срещу личността. • Трафикът по принцип се извършва с използване на принуда и/или измама и т.н. При контрабандата) е обратно. • Трафикът включва намерението за експлоатация на детето, жертва след пристигането му в дадена държава, докато ролята на извършващите незаконно превеждане (контрабанда) през граница обикновено приключва, когато детето стигне до държавата на своята крайна дестинация. • Трафикът може да се извършва както в рамките на националните граници, така и през тях, докато контрабандата не може да стане без движение към други държави. • При трафика на хора влизането на едно дете в дадена държава може да бъде законно или незаконно, докато за контрабанда на хора е по принцип характерно незаконното влизане. <p>Трафикът на деца не е единствено трансгранична престъпна дейност; тъй като целта на престъпната дейност е експлоатацията на деца, трафик може да се извършва дори в рамките на националните граници.</p>	<p>Член 2, параграф 5 от ДБТХ</p> <p>Наръчник VEGA на Frontex: „Деца на летищата“, 2015 г.</p>

Приложение 2 Практически инструменти за оценка на висшите интереси на детето и възрастта

Тъй като основният акцент на настоящата публикация е първостепенното съображение за висшите интереси на детето, когато се взема решение за извършване на оценка на възрастта за конкретното дете и как да се изпълни безопасно процесът, когато е необходимо, EASO разработи следните практически инструменти в подкрепа на тези, които отговарят за оценяване дали процесът зачита висшите интереси на детето.

- А. Предназначението на **формуляра за оценка на висшите интереси на детето (формуляр за ОцВИД)** е да се гарантира, че всички основни стъпки са изпълнени от отговорните органи или от страната, която е упълномощена за това от органите, и че те са надлежно взети под внимание при оценката на необходимостта от извършване на оценка на възрастта. В този смисъл формулярът за ОцВИД има за цел да служи като съпътстващ документ, за да се даде възможност на оценяващия да провери дали са взети предвид съответната информация и предпазни мерки, преди да бъде взето решение за извършване на оценката на възрастта.

Формулярът за ОцВИД е структуриран по следния начин.

- Събрана информация.
  - Предварителни условия за процеса.
  - Списък на факторите, на които трябва да се отдаде необходимата тежест, когато се взема решение дали процесът е подходящ за отделното дете или какви са необходимите корекции, които трябва да бъдат направени.
  - Резултат от ОцВИД: резултатът от оценката на висшите интереси на детето за евентуалния процес за оценка на възрастта (да бъде извършена оценка за възрастта, да не се извършва или да се изчака).
- Б. Вторият инструмент — **висшият интерес на детето при оценката на възрастта (контролен списък за ВИД)** — е предназначен да гарантира, че процедурните гаранции се спазват и са въведени навсякъде в процеса на оценката на възрастта. С оглед на това вторият контролен списък следва да се използва по време на целия процес за оценка на възрастта.
- В **контролния списък за ВИД** са включени съвкупност от предпазни мерки и съответните аспекти с цел да бъдат спазени висшият интерес и другите права на детето при оценяването на възрастта му.

Инструментите са проектирани с предположението, че оценките ще се извършват от обучени служители в областта на убежището със специфични експертни знания и опит по въпросите на децата или от друга обучена страна, определена от решаващия или друг орган и ще бъдат използвани и разглеждани в съответствие със законодателството на ЕС, международното и националното право.

Следва да се отбележи, че инструментите и насоките за ВИД, предоставени в настоящата публикация, се съсредоточават само в границите на процеса за оценка на възрастта, докато ОцВИД следва да бъде вземана предвид до намирането на трайно решение за детето. Следователно тази оценка на висшите интереси няма за цел да замести определянето на висшите интереси на детето (ОпВИД), което се изисква, когато се разглеждат трайни решения за детето.

ВАЖНИ СЪОБРАЖЕНИЯ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ВИСШИТЕ ИНТЕРЕСИ НА ДЕТЕТО (ВИД) ЗА ЦЕЛИТЕ НА ОЦЕНКАТА НА ВЪЗРАСТТА

Децата имат право да бъдат изслушвани във всички решения, които засягат техния живот. Важно е да се вземат предвид възгледите, чувствата и мислите на детето, когато се извършва ОцВИД. Настояникът/представителят има ключова роля, за да се гарантира, че детето е подходящо информирано и разбира процедурите и процесите, както и възможните резултати. Някои важни аспекти, които трябва да бъдат взети предвид, са следните:

- Информацията следва да се предоставя по опростен, директен и ясен начин. Необходимо е да се провери дали детето разбира, тъй като някои деца може да се страхуват от представители на властта и да не се осмеляват да задават въпрос или да признаят, че не разбират, поради възрастта си, културната среда или психологическо си състояние.
- Преди извършването на ОцВИД оценяващите следва **активно да се стремят да получат информация** от съответни източници за целите на оценката, по-специално от тези, които познават положението на детето (като настояника/представителя, лицето, което понастоящем се грижи за детето, социални работници в центровете за приемане, представител, членове на семейството и др.) и следователно данните за връзка със съответните страни следва да се събират според изискванията.
- Преди да бъде извършена ОцВИД, следва също така да бъде взет предвид всеки съществуващ доклад относно детето, например медицински доклади, оценки на уязвимостта или други документи, предоставени на разположение на даден етап от процеса.
- ОцВИД е индивидуална оценка и следва да се извършва отделно за всяко дете. Тя следва да се извършва в **среда, съобразена с условията на поверителност и с интересите на детето**, която спомага за изграждането на доверие у детето. Длъжностните лица и устните преводачи са задължени да спазват поверителност, като понятието за това също следва да бъде разяснено на детето и разбрано от него.
- Детето следва да се чувства спокойно. Компетентният служител и устният преводач следва да се държат възможно най-неформално и да проявяват **съпричастност**.
- Ако детето желае и ако е възможно, интервютата за ОцВИД могат да се провеждат от длъжностно лице и устен преводач от **предпочитания от детето пол**.
- Ако има вероятност детето да е преживяло травма, то може да не е склонно да изразява чувства или мнение. Следва да се търси възможност да се използват **алтернативни методи за интервюиране** от експерти в тази област и да се предоставят консултации.
- Важно е да се обясни на детето, че не всички негови желания могат да бъдат изпълнени, но ако е възможно, те ще ръководят процеса, докато окончателното решение ще зависи от обстоятелствата по случая.

А. Формуляр за оценка на висшите интереси на детето

Формуляр за ОцВИД	
ОСНОВНИ ДАННИ	
Номер на случая/досието	
Кандидат	
Настойник/представител	
Оценяващ	
Преводач	
Дата	
СЪБРАНА ИНФОРМАЦИЯ	
Събрани биологични данни (националност, етническа принадлежност, образование, език, здравен статус, семейна история)	☐
Информация за възрастта от други членове на семейството или събрана от други източници.	☐
Включени експертни доклади (медицински доклади, административни доклади и др.)	☐
Ако част от горната информация не е налична или не е събрана, следва да бъдат обяснени причините за това:	
Допълнителна или нова информация:	
ПРЕДВАРИТЕЛНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРОЦЕСА НА ОЦЕНКА НА ВЪЗРАСТТА	
Лицето е подало молба за международна закрила.	☐
Възрастта на кандидата не е установена.	☐
Всички налични доказателства са събрани и взети под внимание, включително резултатите от идентифицирането, и когато е необходимо, оценката на уязвимите места, здравните проблеми, влиянията върху оценката, психическата дееспособност/правосубектността и пригодността за оценка на възрастта.	☐
Предоставен е период на почивка и възстановяване, по-специално в случаите, когато има признаци, че кандидатът е преживял травма или предходно малтретиране.	☐
Прилага се принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.	☐
Налице са основателни съмнения относно заявената възраст от кандидата.	☐
Моля, посочете:	
Определен е квалифициран и независим представител и/или настойник, който участва в процеса.	☐
Редовно се предоставя съобразена с възрастта информация за процеса, както и за последиците от него, и за правото на отказ, на обикновен език и по съобразен от културна гледна точка начин.	☐
Възгледите на кандидата се изслушват и се вземат под внимание в зависимост от неговата възраст и зрелост.	☐
през целия процес си осигурява устен превод.	☐
Ако не е изпълнено някое от предварителните условия, обяснете защо:	
Последващи действия, ако е необходимо:	
ФАКТОРИ, КОИТО СА ОТ ЗНАЧЕНИЕ, ЗА ДА СЕ ПРЕЦЕНИ ДАЛИ ОЦЕНКАТА НА ВЪЗРАСТТА Е ВЪВ ВИСШИТЕ ИНТЕРЕСИ НА ДЕТЕТО	
Оценката на възрастта се основава на цялостен и мултидисциплинарен подход, който дава възможност за адаптиране спрямо потребностите на кандидата и конкретните обстоятелства, пола, културната среда и други уязвими места.	☐
Получено е информирано съгласие поне за медицински прегледи и то е документирано (писмено и под всякаква друга форма на доказателство от детето и настойника, според случая); или е спазено правото на отказ от медицински прегледи, като са проучени причините.	☐
Определен е най-малко инвазивният процес чрез постепенно прилагане.	☐
Взети са предвид поверителността, защитата на данните и безопасността.	☐
Служителите и експертите притежават опит в работата с деца и са подходящо обучени.	☐
Избран е най-малко инвазивният метод.	☐
Избран е най-точният метод и допустимата грешка е приемлива за този кандидат (съответен възрастов диапазон, пол и др.).	☐
Очакваният резултат е от полза за процеса и не вреди на детето.	☐
Налице е ефективно правно средство за защита.	☐

ВАРИАНТ 1	Извършването на оценка на възрастта на кандидата е в негов висш интерес.
☐	Подробна информация: (обяснение на основанията за препоръката)
ВАРИАНТ 2	Процесът на оценка на възрастта на кандидата не е в негов висш интерес.
☐	Подробна информация: (обяснение на основанията за препоръката)
ВАРИАНТ 3	Оценката на възрастта на кандидата следва да бъде временно отложена.
☐	Подробна информация: (обяснение на основанията за препоръката)
Име	
Организация	
Дата	
Подпис:	
ИЗВЪРШВАНЕТО НА ОЦЕНКАТА Е ОДОБРЕНО ОТ	
Име	
Организация	
<p>Резултатът от оценката (варианти 1, 2 или 3) следва да обуслови вземането на решение дали да бъде извършена оценка на възрастта и поради това трябва да бъде вписан в досието. След като бъде счетена за необходима (след оценяване на съмненията), оценката на възрастта трябва да се извърши в съответствие с приложимите предпазни мерки, като се вземат предвид конкретните обстоятелства на кандидата и препоръките на EASO.</p>	

Б. Контролен списък за висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта

Контролен списък за ОцВИД	
Извършването на оценка на възрастта на детето е в негов висш интерес (вариант 1 от предходния формуляр за ОцВИД).	
ГЛАСУВАНЕ НА ДОВЕРИЕ ПРИ ОТСЪСТВИЕ НА ДОСТАТЪЧНО ДОКАЗАТЕЛСТВА	
<ul style="list-style-type: none"> ■ От момента, в който има основания да се смята, че дадено лице може да е дете, кандидатът се третира като такъв по време на цялата процедура за предоставяне на закрила и по отношение на оценката на възрастта. ☐ ■ Когато резултатите от изследванията не позволяват да се направи заключение, кандидатът се счита за дете. ☐ 	
ПРЕДСТАВИТЕЛ/НАСТОЙНИК	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Преди да бъде направена оценка на възрастта е определен квалифициран и независим представител или настойник и той присъства със съгласието на кандидата и участва в процеса. ☐ ■ Ролята и отговорностите (гарантиране на „висшите интереси на кандидата“ и упражняването на правосубектност) са обяснени на представителя/настойника и кандидата и се разбират от тях. ☐ ■ Представителят/настойникът присъства по време на интервюто за ОцВИД, когато кандидатът желае. ☐ ■ Представителят/настойникът е уведомен по надлежния ред и добре разбира процеса за оценка на възрастта, а въпросите му/и са изяснени. ☐ ■ Представителят/настойникът може да прекрати оценката на възрастта, ако счете, че то е неподходящо и прекратяването е във висш интерес на кандидата. ☐ ■ Представителят/настойникът е уведомен за резултатите и разбира как те могат да бъдат оспорени. ☐ 	
АКО СЕ ПРОЯВЯТ ПРИЗНАЦИ, ЧЕ КАНДИДАТЪТ Е ПРЕЖИВЯЛ ТРАВМИ ИЛИ Е БИЛ ЖЕРТВА НА МАЛТРЕТИРАНЕ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ След като е извършена оценка на психическото и физическото състояние е счетено, че кандидатът е годен да бъде подложен на оценка на възрастта с необходимите корекции. ☐ ■ При определянето на конкретния процес спрямо възрастта се вземат под внимание следните аспекти: ☐ <ul style="list-style-type: none"> • Напълно е изключено всяко изследване, което налага показване, оглед или измерване на интимни части на тялото. • Припомнянето на минали събития или разказът за историята на живота може да не са ефективни, поради празноти в паметта, и може да са много болезнени за кандидата. • Методите за оценяване на възрастта, с които се оценява психологическото развитие, може да не са подходящи, ако не се прилагат от обучен и опитен специалист. • Методите за оценяване на възрастта, с които се оценява физическото развитие, може да са тежки или особено инвазивни за жертвите на малтретиране. ■ Налице са алтернативни методи или техники, адаптирани към специфичните потребности на кандидата. ☐ ■ Широко се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. ☐ ■ Гарантирано е време за почивка и възстановяване и то се удължава, когато е необходимо. ☐ ■ Позволява се на доверено лице да следи процеса заедно с кандидата, преди да е проверена пригодността на лицето. ☐ ■ Избрани са длъжностни лица и експерти, специално обучени за работа с особено уязвими лица. ☐ 	

Контролен списък за висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта (страница 2 от 4)	
ИНФОРМАЦИЯ	
Кандидатът и неговият представител/настойник са уведомени за следното.	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Съществуването и причините за съмненията и кой е отговорен за предоставяне на информацията по подходящ за детето начин, устно и в писмен вид, на език, който то разбира. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Възможността възрастта да бъде оценена чрез извършване на оценка на възрастта (и какво означава това на практика, включително описание на различните изследвания, били те медицински или немедицински). 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Информация за метода и процеса (какви са използваните методи, защо се предпочитат тези конкретни методи, точността и отражението на метода върху личната неприкосновеност, въздействието и потенциалните рискове за здравето, които конкретният метод може да има, и функциите на участващите специалисти). 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Правата и задълженията, произтичащи от процеса, по-специално следните: <ul style="list-style-type: none"> • Правото на отказ за подлагане на медицински преглед и последиците от това. • Възможността за оспорване на резултатите от оценката на възрастта и следващите стъпки, които трябва да бъдат предприети. • Възможните последиствия от резултата от изследването за процедурата за международна закрила. 	☐
Предоставената информация се разбира от кандидата и настойника/представителя и е документирана в досието.	☐
ВЪЗГЛЕДИТЕ НА КАНДИДАТА СЕ ИЗСЛУШВАТ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ След като бъдат обяснени по конструктивен и съпричастен начин причините, поради които заявената възраст се поставя под съмнение,: <ul style="list-style-type: none"> • в случай на евентуални несъответствия по отношение на възрастта; • в случай на нови документи или доказателства, които са от значение за оценката на възрастта; • в случай на отказ да се подложи на медицински преглед; • след приключване на оценката на възрастта и ако резултатите се различават от заявената възраст, 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ на кандидата се предоставят възможността и средствата да оспори решението и следователно да бъде изслушан. 	☐
ИНФОРМИРАНО СЪГЛАСИЕ — кандидат и/или настойник/представител	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Предвид здравето/образованието/зрелостта, кандидатът е в състояние да даде информирано съгласие. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Кандидатът участва в решението за извършване на оценка на възрастта според степента му на зрелост, включително чрез допитване до неговото мнение и/или това на настойника или представителя му. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Получено е съгласие за медицински преглед, когато това е част от оценката на възрастта. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Възможно е да не се даде съгласие, ако бъде счетено, че процесът не е във висш интерес на кандидата. 	☐
ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ОТКАЗА	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Кандидатът има възможност да откаже процеса и се проучват причините за отказа. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Отказът се подкрепя от настойника/законния представител. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ясно е определено, че решението за отхвърляне на молба за убежище/международна закрила не се основава единствено на отказа на кандидата да се подложи на оценка на възрастта. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Отказът не води до автоматично приемане, че кандидатът е пълнолетен. 	☐
ЦЯЛОСТЕН И МУЛТИДИСЦИПЛИНАРЕН ПОДХОД	
<ul style="list-style-type: none"> ■ При процеса се вземат предвид потребностите и особените обстоятелства на кандидата и когато е необходимо, се адаптира (в зависимост от възрастовия диапазон, пола, етническата принадлежност, културната среда на лицето, уязвимостта и други потребности). 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ В процеса се избягват ненужните изследвания. Ако остават съмнения, медицински методи се използват след изчерпване на другите немедицински алтернативи. 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ако е необходима оценка на възрастта, процесът съчетава методи за оценка на различни видове развитие (зрелост, психическо и физическо развитие, поведение и др.). 	☐
<ul style="list-style-type: none"> ■ Оценката се извършва от експерти с мултидисциплинарна подготовка по различни методи, ако е необходимо, и се събира информация от лицата, които общуват с кандидата. 	☐

Контролен списък за висшите интереси на детето за целите на оценката на възрастта (страница 4 от 4)	
СЛУЧАИ ПО РЕГЛАМЕНТА ОТ ДЪБЛИН	
<ul style="list-style-type: none"> ■ В случай на кандидати, чиято възраст се оспорва и за които се прилага Регламентът от Дъблин, се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. ☐ ■ В случай на прехвърляне, информацията и доказателствата, включително прилаганите методи за оценяване на възрастта, се предават на отговорната държава в съответствие с регламента за защита на данните. ☐ ■ В случаите, в които държавите са стигнали до различни заключения за възрастта, преди да се вземе крайно решение се вземат предвид всички налични доказателства. ☐ ■ Най-ниската възраст, определена въз основа на различните изследвания в различните ДЧ, се счита за възраст на лицето в съответствие със законодателството на ЕС. ☐ ■ При вземането на окончателно решение, когато оценява доказателствата, отговорната държава взема предвид: <ul style="list-style-type: none"> – използваните ресурси и методи за оценяване на възрастта, – надеждността и/или посочената допустима грешка, – квалификацията на лицата, отговорни за всяко изследване или оценка на възрастта, – всяка налична допълнителна информация във връзка с възрастта, – всички изтъкнати причини и/или обяснения във връзка с различните възрасти, – мнението на кандидата, особено ако разликите във възрастта се дължат на заявената от него възраст. 	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Ако след такава проверка все още има съмнения, кандидатът се третира като дете въз основа на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.	
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОСПОРВАНЕ	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Решението за оценка на възрастта е в писмен вид и е обяснено устно на кандидата. ☐ ■ Резултатите и установената възраст могат да бъдат преразгледани, ако се появят нови доказателства. ☐ ■ Кандидатът разполага с жалбата/прегледа по решението за оценка на възрастта и тази информация е предоставена на кандидата и на неговия представител/настойник. ☐ ■ Когато решението не потвърждава заявената възраст, на кандидата и представителя/настойника се предоставят мотивите, поясняващи решението. ☐ ■ В случай на отрицателно решение, се предоставя обяснение за начина, по който то може да бъде оспорено. ☐ ■ В случай на оспорване или обжалване кандидатът има възможност да изрази своето мнение и то да бъде взето под внимание. ☐ ■ Кандидатът се подпомага от представител в процеса на обжалване. ☐ 	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Ако не е налице някоя от горепосочените гаранции, в доклада за ОцВИ следва да бъде включена допълнителна информация, която следва да включва също така:	
<ul style="list-style-type: none"> – необходимите последващи действия (ако има такива); – наблюдения или опасения, изразени от оценяващите или от експертната група при оценяване на резултатите от изследванията; – всички други опасения или въпроси, свързани с благосъстоянието на детето; – допълнителна или нова информация. 	

Приложение 3 Правна уредба и рамка на политиката

Настоящото приложение съдържа набор от най-важните разпоредби по въпросите на децата, установени в международни и европейски правни инструменти, както и националната правна уредба и съдебната практика, посочена от националните органи в проучването, направено през 2016 г.; съдържанието обаче не следва да се счита за изчерпателно. Включени са също препратки към актове с незадължителна юридическа сила и съществени за целите на оценката на възрастта материали, както и хипервръзки, когато има такива, за да се улесни потребителят при работата с тях. И накрая, приложението включва празна секция, която трябва да бъде попълнена от потребителите на настоящия инструмент чрез вписване на съответните разпоредби и инструменти, които са разработени на национално равнище.

1. Международно законодателство

Правен инструмент	Права и гаранции	Съответен член
Конвенция на ООН за правата на детето от 20 ноември 1989 г. (КПД)	Семейство	Преамбюл
	Определение за „дете“	Член 1
	Принцип за недопускане на дискриминация	Член 2
	Висши интереси на детето	член 3, параграф 1, член 9, параграф 3, член 18, параграф 1 и член 20
	Право на живот, оцеляване и развитие	Член 6
	Регистрация, име, националност и родителски грижи	Член 7
	Запазване на самоличността и на семейните връзки	Член 8
	Право на поддържане на лични отношения и контакти	Член 9
	Възстановяване на семейни връзки	Член 10 и член 22, параграф 2
	Зачитане на възгледите на детето: правото на детето да бъде изслушано	Член 12
	Закрила от всички форми на насилие	Член 19
	Грижи и настаняване	Член 20
	Деца бежанци и издирване на семейството	Член 22
	Право на образование	Член 28
	Закрила от икономическа експлоатация	Член 32
	Забрана на изтезания; задържане само като крайна мярка	Член 37
	Войни и въоръжени конфликти	Член 38
Правосъдие по отношение на ненавършили пълнолетие лица	Член 40	
Конвенция на Организацията на обединените нации за статута на бежанците от 1951 г. и Протокола относно статута на бежанците от 1967 г.	Непридружени деца бежанци	Писмо Б, параграф 2 от заключителния акт № 2545 от Конференцията на ООН на пълномощните представители относно статута на бежанците и лицата без гражданство

2. Достижения на правото на ЕС

Правен инструмент	Права и гаранции	Съответен член
Договор за Европейския съюз Харта на основните права на Европейския съюз	Права на детето	Член 3, параграф 5
	Право на международна закрила	Член 18.
Кодекс на шенгенските граници (Регламент № 562/2006)	Права на детето	Член 24
	Процедурни мерки по отношение на непълнолетни лица, специално съобразени с децата	Член 19, параграф 1, буква е) и приложение VII
Директива за условията на приемане (Директива 2013/33/ЕС) преработен текст	Непълнолетно лице	Член 2, буква г)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква д)
	Членове на семейството	Член 2, буква в)
	Представител	Член 2, буква й)
	Висшите интереси на детето и единството на семейството	Съображение 9
	Висши интереси на детето	Съображение 22, член 2, буква й), член 11, параграф 2, членове 23 и 24
	Уязвими лица	Членове 21 и 22
	Регистрация и документи	Член 6
	Издирване на семейството	Член 24, параграф 3
	Непълнолетно лице	Член 2, буква л)
Директива за процедурите за убежище (Директива 2013/32/ЕС) преработен текст	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква м)
	Представител	Член 2, буква н) и член 25
	Висши интереси на детето	Съображение 33, член 2, буква н), член 25, параграф 1, буква а) и член 25, параграф 6
	Право на информация	Член 25, параграф 4
	оценка на възрастта	Член 25, параграф 5
	Непълнолетно лице	Член 2, буква к)
	Членове на семейството	Член 2, буква й)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква л)
	Висшите интереси на детето и единството на семейството	Съображение 18
	Висши интереси на детето	Съображения 19, 27 и 38, член 20, параграф 5 и член 31, параграфи 4—5
Директива относно определянето (Директива 2011/95/ЕС) преработен текст	Право на изслушване/ право на участие, право на информация	Членове 22 и 31
	Запазване на целостта на семейството	Член 23
	Издирване на семейството	Член 31, параграф 5

Регламент от Дъблин (Регламент (ЕС) № 604/2013) преработен текст	Непълнолетно лице	Член 2, буква и)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква й)
	Членове на семейството	Член 2, буква ж)
	Роднини	Член 2, буква з)
	Представител	Член 2, буква к)
	Висшите интереси на детето и единството на семейството	Съображение 16
	Висши интереси на детето	Съображения 13, 24 и 35, член 2, буква к), член 6, член 8 и член 20, параграф 3
	Право на информация	Съображение 4 и приложение XI към Регламент за изпълнение 118/2004
	Определяне на членовете на семейството и роднини	Съображение 35
	Издирване на семейството, определяне на	Член 6, параграф 4 и член 8 членовете на семейството и роднини
Регламент за изпълнение (ЕС) 118/2014	Обмен на информация за детето	Приложение VII към Регламент за изпълнение 118/2004
	Издирване на семейството, определяне на членовете на семейството и роднини	Член 1, параграф 7, приложение II, СПИСЪК А (И) и СПИСЪК Б (И)
	Обмен на информация за детето	Приложение VII
Регламент „Евродак“ (Регламент (ЕС) 603/2013) преработен текст	Информация за непридружени деца относно дъблинската процедура	Приложение XI
	Висши интереси на детето	Съображение 35
Директива за борба с трафика на хора (Директива 2011/36/ЕС)	Идентифициране на дете — жертва на трафик, и мерки за защита	Съображение 23
	Дете	Член 2, параграф 6
	Уязвимост	Член 2, параграф 2
	Висши интереси на детето	Съображения 8, 22 и 23, член 13 и член 16, параграф 2
	Процедурни мерки за защита в наказателно разследване	Член 15
	Защита на непридружени деца — жертви на ТХ	Член 16
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква е)
Директива относно разрешенията за пребиваване на жертви на трафик на хора (2004/81/ЕО)	Висши интереси на детето	Член 10, буква а)
	Определяне като непридружено дете	Член 10, буква в)
	Издирване на семейството	Член 10, буква в)

Директива относно събиране на семейството (2003/86/ЕО)	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква е)
	Събиране на семейството	Член 2, буква г)
	Членове на семейството	Член 4
	Висши интереси на детето	Член
	Възстановяване на семейни връзки	Член 4, параграф 10
	Уязвими лица/уязвимост	Член 3, параграф 9
Директива 2011/92/ЕС от 13 декември 2011 г. относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография, и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета	Възраст на съгласието за сексуални действия	Съображение 8 Член 2, буква б) и член 3, параграф 2

3. Национално законодателство и съдебна практика

Държава	Национално законодателство и съдебна практика	Приложима съдебна практика
<p>Австрия</p>	<p>Съгласно член 13/3 от Федералния закон за общите процедурни правила във федералната служба по миграция и убежище, Федералната служба по миграция и убежище или Федералният административен съд могат да разпоредят, в рамките на метода за многократно разглеждане (член 2/1/25 от Закона за убежището на Австрия, 2005 г.), също и радиологични изследвания, по-специално рентгенови изследвания за определяне на възрастта, ако чужденецът не успее да докаже твърденията си и въз основа на резултатите от предварителните производства за съмнения относно пълнолетието, като представят неоспорими документи или други подходящи и еквивалентни доказателства. Всеки метод на изследване трябва да се извърши с възможно най-ниска степен на интервенция. Сътрудничеството на чужденеца за извършването на радиологични изследвания не може да бъде принудително. В случай че след изследванията за определяне на възрастта продължават да съществуват основателни съмнения, в полза на чужденеца се приема, че той е непълнолетен. Тази правна разпоредба първоначално е приета през 2009 г. като член 15/1/6 от предишния Австрийския закон за убежището от 2005 г. От 2014 г. това се уредило с Федералния закон за общите процедурни правила във федералната служба по миграция и убежище.</p> <p>Член 2/1/25 от Австрийския закон за убежището от 2005 г. определя метода за многократно разглеждане като съвременен модел за определяне на възрастта въз основа на три отделни медицински изследвания (по-специално физическо, стоматологично и рентгеново). Тази правна разпоредба е приета през 2009 г.</p> <p>В член 29/6/2 от Австрийския закон за убежището от 2005 г. е постановено, че при необходимост, методът за определяне на възрастта чрез многократни изследвания (член 2/1/25 от Австрийския закон за убежището от 2005 г., член 13/3 от Федералния закон за общите процедурни правила във федералната служба по миграция и убежище) трябва да се прилага без ненужно забавяне в началото на процедурата за приемане. Тази правна разпоредба беше приета през 2015 г.</p>	<p>Върховният административен съд на Австрия е постановил, че когато няма достатъчно доказателства за доказване на твърдение за малолетна възраст на кандидата, първата инстанция трябва да постанови решение за провеждане на оценка на възрастта. Предположението за възраст, което е по преценка на длъжностното лице и се основава единствено на външния вид на кандидата, не е достатъчно (VwGH 16.4.2007, Ra 2005/01/0463)</p> <p>Върховният административен съд на Австрия е постановил, че ако резултатите от проучвателната процедура потвърждават направеното вече предположение за пълнолетие на заявителя, Федералната служба по миграция и убежище не е задължена да разпореди прилагане на метода за многократни изследвания, за да се определи възрастта на кандидата, както и че принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства не е приложим в такива случаи. (VwGH 25.2.2015, Ra 2014/20/0045)</p> <p>Върховният административен съд на Австрия е постановил, че резултатът от метода за многократни изследвания за определяне на възрастта на кандидата се разглежда като елемент от цялата процедура за определяне на обстоятелствата по случая с цел вземане на решение. Липсата на надлежно проучване или несъвършенства на обясновката, направена в решението във връзка с оценката на възрастта на кандидата, водят до незаконосъобразно решение. (VwGH 25.2.2016, Ra 2016/19/0007)</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Белгия	<p>Със Закона за настояйността от 24 декември 2002 г. е създадена служба по настояйността, чиито задължения са да отговаря за непридружени мигранти и за определянето на настоящици.</p> <p>В член 7 от закона за настояйността, е посочено:</p> <p>§ 1. Когато службата по настояйността или органите, компетентни по въпросите на убежището, достъпът до територията, пребиваването и експулсирането, имат основателни съмнения относно възрастта на съответното лице, службата по настояйността незабавно поръчва медицински преглед от лекар, за да се провери дали лицето е под 18-годишна възраст.</p> <p>Медицинският преглед се извършва под наблюдението на службата по настояйността.</p> <p>Разходите за медицинския преглед са за сметка на нареждащия орган. Ако службата по настояйността поръчва преглед по своя собствена инициатива, разходите са за сметка на тази служба.</p> <p>§ 2. Когато медицинският преглед покаже, че въпросното лице е на възраст под 18 години, се прилага член 8. Когато медицинският преглед покаже, че въпросното лице е на възраст над 18 години, се прекратява правото на упражняване на полечителство от страна на службата по настояйността. Службата по настояйността незабавно уведомява съответното лице, както и органите, компетентни в областта на убежището, достъпа до територията, пребиваването и експулсирането, и всеки друг съответен орган.</p> <p>§ 3. В случай на съмнение относно резултата от медицинския преглед се взема предвид най-ниската възраст.</p>
България	<p>ЗАКОН ЗА УБЕЖИЩЕТО И БЕЖАНЦИТЕ, в сила от 01.12.2002 г.</p> <p>Чл. 61(3) (Изм. — ДВ, бр. 101 от 2015 г.) Когато възникне основателно съмнение, че чужденецът не е малолетен или непълнолетен, интервюиращият орган назначава експертиза за установяване на възрастта му.</p>
Хърватия	<p>Закон за международната и временната закрила (ДВ, бр. 70/2015 г.)</p>
	<p>Следва също така да се отбележи, че на 18 юли 2013 г. Конституционният съд е пояснил, че определянето на възрастта с оглед на евентуалното определяне на настойник е акт на прилагане на закона за полицията и сигурността. Службата по настояйността не може по никакъв начин да определя личния статут на ненавършилия пълнолетие, нито да взема решение по спор в областта на гражданското право. Съгласно член 144 от Конституцията съдилищата имат изключителна компетентност за такива правни действия. Следователно, ако младежът желае неговото име и дата на раждане да бъдат потвърдени официално (по отношение на Службата по настояйността и миграционните органи), той или тя трябва да заведе съдебно дело пред компетентния съд съгласно член 46 от Гражданския кодекс и/или член 27 от белгийския Кодекс по международно частно право.</p>
	<p>Няма такива съдебни решения.</p>
	<p>Няма</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Кипър	<p>Задействането на процеса за оценка на възрастта се основава на следните правни разпоредби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Съгласно член 10, параграф 1, буква ж) от Кипърските закони за бежанците Службата по убежището може да използва медицински прегледи, за да определи възрастта на непридружени ненавършили пълнолетие лица, в рамките на разглеждането на молбата им за международна закрила. - В член 4, параграф 3, букви а) и б) от Резолюцията на Съвета от 26 юни 1997 г. е предвидено по отношение на непридружени ненавършили пълнолетие лица от трети държави: а) „Непридружени кандидати за международна закрила, които твърдят, че са непълнолетни, трябва да докажат възрастта си, б) Ако няма такава доказателство или ако все пак има сериозни съмнения, държавите членки могат да извършват обективна оценка на възрастта на кандидатите за международна закрила. За тази цел държавата членка може да насочи малолетното или непълнолетното лице, след одобрение от негова/нейна страна и от страна на определения му/и представител, за извършване на медицинско изследване за оценка на възрастта, проведено от специализиран медицински служител“.
Чешка република	<p>325/1999 Раздел 89 326/1999 Раздел 124 109/2002 Раздел 23</p>
Дания	<p>Съгласно датския Закон за чужденците, раздел 40 с (2) датската национална полиция и датската миграционна служба могат да изискат от непридружен чужденец, който твърди че е непълнолетен, да се подложи на медицински преглед за определяне на възрастта му.</p>
Естония	<p>Закон за съдебно-медицинските изследвания, приет на 1 януари 2002 г. Закон за предоставяне на международна закрила на чужденци, приет на 1 юли 2006 г.</p>
Финландия	<p>От 2010 г. във финландския закон за чужденците се предвижда извършване на медицинска оценка на възрастта. В раздел ба е определено, че: Може да се извърши медицинска оценка на възрастта, за да се установи възрастта на кандидат или чужденец, който кандидатства за разрешение за пребиваване, ако са налице основателни причини за съмнение относно правдоподобността на информацията, която лицето е предоставило за своята възраст. Няма текущи законодателни промени, свързани с оценката на възрастта във Финландия.</p>
	<p>Не се прилага</p>
	<p>Съдебните решения са за физически лица</p>
	<p>Не се прилага</p>
	<p>Все още няма съдебни дела, в които да се включват аспекти, свързани с оценката на възрастта.</p>
	<p>Няма такива съществени съдебни решения. Като цяло резултатите от оценките на възрастта са били потвърдени от Административния съд, но в някои отделни случаи резултатът е бил отменен.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Франция	<p>Закон от 14 март 2016 г. относно закрилата на детето. Използването на рентгенови лъчи вече е ограничено, а огледът за полово зрялост сега е забранен при оценяване на възрастта на лицата, които твърдят, че са под 18 годишни.</p>
	<p>Законът от 14 март 2016 г. допълва член 388 от Гражданския кодекс. Не е имало дела в тази област откакто е приет този нов закон.</p> <p>Последното решение по този въпрос е решението на Апелативния съд на Рен от 13 януари 2015 г. (https://www.legifrance.gouv.fr/affichJurJudi.do?oldAction=rechJurJudi&idTexte=JURITEXT000030123464&fastReqId=1477313596&fastPos=2)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Представяне на случая: Съответното лице е деклариало, че е родено на 26 октомври 1996 г. в Киншаса; следователно е непълнолетно. За обособяване на своята самоличност лицето е представило копие от акт за раждане, издаден на 9 август 2012 г. от кмета на община Vumbi (DRC). Стартирана е процедурата по настояничество и председателят на Общия съвет (отдел) е направил предложение за прекратяване на надзора. – Заключение от анализа на документите е потвърдило тяхната автентичност, но в него се припомня, че удостоверението за раждане се основава само на устна декларация от страна на родителите и следователно няма юридическа стойност. Също така документът е недостатъчен, за да се определи възрастта, поради липсата на доказателствена стойност, и не може да е основание за изразяване на съгласие с възрастта му. Направена е обаче оценка на възрастта чрез използването на рентгенови лъчи (на китка и лява ръка), клинични изследвания и анализ на растежните плочки.

Национално законодателство и съдебна практика	
<ul style="list-style-type: none"> – Във всички действия се прави позоваване на доклада от 16 януари 2007 г. на Националната медицинска академия, в който се посочва, че „изследването на възрастта на костите благодарение на рентгеново изследване на китката и лявата ръка“ — отнася се до метода на атласа на Greulich и Pyle, остава най-простият и най-надеждният метод. Той е универсално използваният метод. По-специално, досега не са били проявени расови различия. Академията е посочила, че „много рядко костното развитие и действителната възраст не съвпадат; въпреки това, когато случат е такъв, в повечето от тези случаи се стига до определяне на по-ниска от реалната възраст.“ – Всички елементи, представени за разглеждане от съда, доказват наличните доказателства и определят заключението за постигане на съгласие относно възрастта на лицето. <p>Други решения със същата аргументация:</p> <p>Апелативен съд на Рен — 28 октомври 2014 г. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029685707&fastReqId=698863264&fastPos=3.</p> <p>Апелативен съд на Рен — 28 октомври 2014 г. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029685066&fastReqId=1179022326&fastPos=4.</p> <p>Апелативен съд на Лимож — 3 март 2014 г. https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000028708995&fastReqId=1179022326&fastPos=9.</p>	<p>Следва да се отбележи, че законът от 14 март 2016 г. дава отговор на следните въпроси:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Рентгенови лъчи се използват като алтернативно средство и в случай че липсва валиден документ за самоличност, и когато заявената възраст не е сигурна. – Процедурата се прилага от съдебните органи и след дадено съгласие от лицето. – Изследването следва да се използва внимателно (при всяко съмнение следва да се гласува доверие на лицето, като се вземат предвид други медицински и социални сведения)

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>Германия</p> <p>В раздел 42е на Социалния кодекс VIII се описват правилата за определяне на възрастта в процеса, за който отговаря Службата за закрила на младежта (въведен на 1 ноември 2016 г.)</p>	<p>(a) Oberlandesgericht (Върховен областен съд) Карлсруе, решение от 26 август 2015 г. — 18 UF 92/15</p> <p>Уводни бележки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Допълнителните проучвания, произтичащи от задължението за служебно разследване, са обвързани с условието да са налице съмнения относно възрастта на лицето, което е предмет на разследването. Ако твърдението за непълнолетност е очевидно погрешно, или ако лицето не обясни обстоятелствата, за които се твърди, че доказват неговото непълнолетие с достатъчна правдоподобност, задължението за служебно разследване не изисква „безразборни“ разследвания. (Бележка 25) 2. Въпреки че съществува принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, което означава, че се приема непълнолетната възраст в полза на лицето, ако съмнението относно неговата пълнолетна възраст не могат да бъдат напълно отхвърлени, този принцип се прилага само ако съдът не може да получи достатъчна сигурност относно действителната възраст на лицето, след като е изчерпал всички възможни процедурни и допустими възможности за разследване, както показват обстоятелствата. (Бележка 33) 3. Относно обхвата на задължението на лицето да сътрудничи при определяне на неговата възраст съгласно раздел 27 от Закона за производствата по семейни дела и по дела на юрисдикция по охранително производство. (Бележка 24) 4. Относно значимостта и валидността на рентгеновото изследване на костите на ръката. (Бележка 31) (Бележка 32) <p>Други основни разпоредби</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Задължението на лицето да сътрудничи, определено в раздел 27 от Закона за производствата по семейни дела и по дела на юрисдикция по охранително производство, като цяло включва подлагане на медицински преглед за проверка на заявената възраст, доколкото това не е унищително и е в разумна степен (съгласуваност с решение на Върховен областен съд Хамбург от 25 февруари 2014 г., 1 UF 213/13). (Бележка 24) 2. Медицинският преглед, необходим за определяне на непълнолетната възраст на лицето като условие за поставянето му под попечителство съгласно раздел 42 от Социалния кодекс VII (раздел 62 (1) от Социалния кодекс I), може да се състои от рентгеново изследване. Също така е допустимо да се направи справка със съществуваща рентгенова снимка, за да се определи възрастта на лицето (съгласуваност с решение на Върховен областен съд Хамбург от 9 февруари 2011 г., 4 Bs 9/11Amt 2011, 472). (Бележка 32) 3. Не е възможно да бъде надеждно определено дали дадено лице е навършило пълнолетие, на основание единствено на рентгенологично изследване на зрелостта на костите на ръката. (Бележка 31)

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>б) Върховен административен съд Бремен, решение от 22 февруари 2016 г. — 1 В 303/15</p> <p>Основни въпроси, свързани с настоящия въпросник</p> <ul style="list-style-type: none"> • Непълнолетната възраст беше изрично определена със закон с влизането в сила на 1 ноември 2015 г. на раздел 42f от Социалния кодекс VIII. • Тя трябва да се определя след проверка на документите за самоличност (наред с останалото, снимката трябва да доказва самоличността с разумна степен на надеждност). • При липса на документи за самоличност, остава предоставената информация за лицето. • Ако тази информация буди съмнение, трябва да се извърши специализиран визуален оглед, за да се оцени и определи възрастта (външен вид, задаване на въпроси чрез устен преводач, справка с всякакви други документи, ако има такива). • Винаги се прилага принципът „на четирите очи“ от двама опитни служители от органа по въпросите на закрилата на децата и младежите. • Ако след визуалната проверка все още има някакви съмнения по отношение на информацията, представена от лицето, но като цяло може да се приеме в разумни рамки вероятността той/тя да е непълнолетен(а), изискванията за прилагане на закона относно непълнолетните лица са спазени. 	<p>Резултатът от специализирания визуален оглед може също така да сочи, че трябва да се приеме пълнолетна възраст, тъй като външният вид на лицето показва ясни признаци, че то е на такава възраст.</p> <p>Аналогично, оценката на получената по време на интервюто информация също може да доведе до такъв резултат, ако твърденията на лицето не могат да дадат решаващи и достоверни доказателства за процеса на развитие.</p> <p>Общи твърдения и несъответствия при съпоставка с външния вид могат да доведат до същия резултат (Върховен административен съд Бремен, решение от 18 ноември 2015 г. — 2 В 221/15).</p> <p>Специализираният визуален оглед, при който се вземат предвид не само външни физически характеристики, може всещност да бъде подходящ метод за оценяване и определяне на възрастта на дадено лице (Административен съд Мюнхен, решение от 23 септември 2014 г. — 12 SE 14.1833).</p> <p>Ако специализираният визуален оглед не доведе до достатъчно надежден резултат, трябва да бъде направено медицинско изследване.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
	<p>В обяснителния меморандум към раздел 42e от Социалния кодекс VIII (печатно издание на Бундестага 18/6392) са определени подробно критериите за това изследване, като е указано, че следва да бъде избран най-щадящият и най-надеждният метод, доколкото това е възможно.</p> <p>Тази поетапна процедура съответства на приложимия технически стандарт (препоръки на работната група на Федералната служба за закрила на младежта), на който се позовава обяснителният меморандум към раздел 42 от Социалния кодекс VIII.</p>
Гърция	Член 13, параграфи 4, 5, 6 и 7.
Унгария	Закон LXXX от 2007 г. относно предоставянето на убежище, Правителствено постановление 301/2007 г. (XI. 9.) за прилагането на закон LXXX от 2007 г. относно предоставянето на убежище. Закон XXIX of 2016 г. относно вештите лица.
Ирландия	<p>Закон за бежанците от 1996 г.</p> <p>В раздел 8 (5) (а) от Закона за бежанците е предвидено, че когато длъжностно лице на Комисариата или на Службата по въпросите на миграцията прецени, че ... пристигнало в държавата лице е на възраст под 18 години, то това дете трябва да бъде насочено към Агенцията за детето и семейството (TUSLA), която след това взема решение дали да подаде молба за убежище от негово име. В случай че бъде подадена молба, Агенцията за детето и семейството (TUSLA), заедно със законен представител от Службата за правна помощ за бежанците, помагат на непълнолетното лице по време на целия процес за предоставяне на убежище, включително като го придружават по време на интервюто.</p> <p>Закон за международната закрила от 2015 г. (все още не е влязъл в сила).</p> <p>В раздел 14 се предвижда, наред с другото, че когато длъжностно лице на посочените в раздел 13 органи прецени, че лице, което желае да подаде молба за международна закрила или с което се провежда предварително интервю, не е навършило 18-годишна възраст и не е придружено от пълнолетно лице, което носи отговорност за грижите и закрилата на лицето, длъжностното лице уведомява за този факт при първа възможност Агенцията за детето и семейството.</p>
	<p>Няма</p>
	<p><i>AM с/у Комисар по молбите на бежанци Кандидат/Ищец: А.М. Обвиняем/ Ответник: Комисар по молбите на бежанци, цитирано като: [2005 г.] IENCS 317</i></p> <p>Към момента на подаване на молбата за убежище кандидатът е заявил, че е непълнолетен. Комисарят по молбите на бежанци го е интервюирал, за да оцени възрастта му, и е преценил, че не е на възраст под 18 години. След това кандидатът е бил третиран по време на обработката от ... Комисаря като пълнолетен и съвременно е било взето отрицателно решение по отношение на предоставянето на убежище. Кандидатът е оспорил както оценката на възрастта, така и решението по статута му на бежанец.</p> <p>Съдът е отменил решението за оценка на възрастта на кандидата със заключението, че минималните процедурни изисквания за такава процедура включват:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. съобщаване на кандидата на обикновен език каква е целта на интервюто; 2. зачитане на правото на кандидата да бъде информиран на обикновен език за причините или основанията, поради които интервюиращият счита твърденията му за неверни, и да му бъде дадена възможност за намиране на решение по такива въпроси;

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>В раздел 15 (4) е предвидено, когато въз основа на информация, включително правна консултация, която е на разположение на Агенцията за детето и семейството, тя счете, че следва да бъде подадена молба за международна закрила от името на лице, което не е навършило 18-годишна възраст (в този подраздел се нарича „дете“), по отношение на което Агенцията предоставя грижи и закрила,... тя организира определянето на служител на Агенцията или друго лице по нейна преценка, да подаде такава молба от името на детето и да представлява и подпомага детето във връзка с разглеждането на молбата.</p> <p>В раздел 24 (1) е предвидено, че министърът или длъжностно лице в областта на международната закрила може, при условията на настоящия раздел, да организира провеждането на изследване за определяне на възрастта на кандидата при наличие на основателна причина да счита за необходимо да направи това, с цел да бъде решено дали даден кандидат, посочен в ... раздел 15 (4), не е навършил 18 години.</p> <p>В раздел 24 (2) се посочва, че „изследването съгласно подраздел (1) трябва да бъде:</p> <p>а) извършено при пълно зачитане на достойнството на кандидата,</p> <p>б) в съответствие с необходимостта от постигане на надежден резултат, най-малко инвазивното изследване, и</p> <p>в) когато изследването е медицински преглед, той трябва да е извършен от регистриран практикуващ лекар или друг подходящо квалифициран медицински специалист, както е определено“.</p> <p>В раздел 24 (7) е предвидено, че основателна причина може да възникне въз основа на „обща твърдения или други имащи отношение признаци, [че] са наличие основания за съмнение по отношение на възрастта на кандидата.“</p> <p>В раздел 24 (3) е предвидено да бъде получено съгласието за медицинския преглед или а) от кандидата, или от б) пълнолетното лице, което носи отговорност за грижите и закрилата на кандидата, или от в) служител или друго лице, определено от Агенцията за детето и семейството, което е подало молба за международна закрила от името на детето.</p>	<p>3. зачитане на правото на кандидата да бъде информиран за всички резерви, изразени от интервюиращия по отношение на документите за самоличност, и да му бъде дадена възможност за намиране на решение по въпроса;</p> <p>4. ако решението е отрицателно за заявителя, ясно и съевременно да му бъде съобщено за решението и основанията за него; и</p> <p>5. да бъде информиран за възможността и процедурата за преразглеждане, устно и в писмен вид.</p> <p>В конкретния случай съдът е определил, че тези изисквания не са изпълнени.</p> <p>Принципи: Минималните процедурни изисквания за оценка на възрастта на непълнолетни в процеса за предоставяне на убежище включват: i) съобщаване на кандидата на обикновен език каква е целта на интервюто; ii) зачитане на правото на кандидата да бъде информиран на обикновен език за причините или основанията, поради които интервюиращият счита твърденията му за неверни; и да му бъде дадена възможност за намиране на решение по такива въпроси; iii) зачитане на правото на кандидата да бъде информиран за всички резерви, изразени от интервюиращия по отношение на документите за самоличност, и да му бъде дадена възможност за намиране на решение по въпроса; iv) ако решението е отрицателно за заявителя, ясно и съевременно да му бъде съобщено за решението и основанията за него; и v) да бъде информиран за възможността и процедурата за преразглеждане, устно и в писмен вид.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
	<p>В раздел 24 (4) е предвидено детето да бъде уведомено на език, който може с основание да се предполага, че то разбира, за:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) възможността неговата възраст да бъде определена чрез изследване, б) метода или методите на изследването, в) възможните последици от резултата от изследването за процедурата за международна закрила, и г) последиците от отказ от страна на детето да се подложи на изследването. <p>Последиците от отказа за подлагане на изследването са посочени в точка 24 (5), а именно, че министърът или длъжностното лице в областта на международната закрила може да пристъпи към решаване дали кандидатът е навършил 18 години.</p> <p>В раздел 25, аналогично на раздел 24, се съдържат специфични разпоредби относно медицинския преглед по отношение на лица, чиято възраст се оспорва по време на задържането.</p> <p>В раздел 25 е предвидено, наред с другото, че за целите на буква б) от раздел 20 (7) министърът може да организира извършването на преглед за определяне на възрастта на дадено лице.</p>
<p>27.01.2014 г., Съдът на Торино: радиологичната оценка не може да изключи, че — в отделни случаи — може да се появи допустима грешка в оценката на възрастта. В случай на съмнение, приоритетно се приема непълнолетната възраст.</p> <p>http://www.questionegiustizia.it/articolo/i-metodi-di-accertamento-dell-eta-cronologica-dei_05-03-2015.php.</p>	<p>Италия</p> <p>Законодателен указ № 142/2015, чл. 17, 18 и 19 (за изпълнение на Регламент № 2013/33 на ЕС)</p> <p>Указ (в процес на разглеждане от Министерския съвет): „regolamento recante definizione dei meccanismi per la determinazione dell'età dei minori stranieri non accompagnati vittime di tratta, in attuazione dell'art. 4, comma 2, del decreto legislativo 4 marzo 2014, n. 24“.</p> <p>Art. 8, DPR 22.9.1988, n. 448 (nei processi penali, in caso di incertezza sulla minore età il giudice dispone, anche d'ufficio, una perizia) Art. 28, со. 3, D.Lgs. 286/98 (BIC) Art. 19, со. 2, lett. a), D.Lgs. 286/98 (divieto espulsione minori stranieri) Art. 19, D.Lgs. 25/2008 г. за прилагане на Директива на ЕС 2005/85 (може да се направи оценка на възрастта на всеки етап от процедурата). L'art. 4, со. 2, D.Lgs. 4.3.2014 г., № 24 за прилагане на Директива на ЕС 2011/36 (определя цялостната процедура за оценката на възрастта; в случай на съмнение се приема непълнолетна възраст).</p> <p>През 2017 г. е одобрен нов указ, съдържаш процедурата, която трябва да се прилага за оценка на възрастта на дадено непридружено непълнолетно лице, за което се предполага, че е жертва на трафик.</p> <p>https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/12/22/16G00248/sg.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>Латвия</p> <p>На 19 януари 2016 г. влезе в сила нов Закон за убежището на Латвия. Съгласно разпоредбите на Закона за убежището, Държавната гранична охрана на Латвия отговаря за приемането на молбите на търсещите убежище и за изпълнението на свързаните с това първоначални дейности, наред с другото, за определянето на самоличността на лицата, търсещи убежище.</p> <p>Част 2 от раздел 7 от Закона за убежището определя, че при установяване самоличността на лице, търсещо убежище, и определяне на неговата или нейната националност, Държавната гранична охрана има право да извършва проверка на лицето, търсещо убежище, и на неговите вещи, както и да изземва предмети и документи, ако има вероятност те да са от значение за разглеждането на молбата или могат да представляват заплаха за търсещия убежище или за лицата около него/нея.</p> <p>При определянето на изследване от медицински специалист Държавната гранична охрана уведомява незабавно непридружения непълнолетен в присъствието на представител, на език, който лицето разбира или който с основание може да се предполага, че разбира, относно възможността неговата възраст да бъде определена чрез медицинския преглед от специалист, относно самото медицинско изследване и възможните последици от резултатите от медицинския преглед върху разглеждането на молбата, както и за последиците, ако представителят на непридружения непълнолетен откаже медицинския преглед от специалист.</p> <p>Ако по време на процедурата за оценяване на възрастта не бъде определена безспорна възраст на изследваното лице, се прави заключение в полза на лицето — то се счита за непълнолетно.</p>	<p>В съответствие с раздел № 182 „Оценка на експертно становище“ от Административно-процесуалния кодекс съдът дава оценка на експертното становище в съответствие с разпоредбите на раздел 154 „Оценка на доказателствата“ от същия закон. В раздел № 154 е посочено, че съдът преценява доказателствата в съответствие със собствените си убеждения, които се основават на изчерпателни, пълни и обективно проверени доказателства, и по съвест, въз основа на законите на логиката, научни заключения и принципите на правосъдието; няма доказателства, които да имат такова предварително определено действие, че да са обвързващи за съда; в съдебното решение следва да се посочи защо на определени доказателства се отдава предпочитание спрямо други и защо някои факти са били признати за доказани, докато други са сметени за недоказани.</p> <p>Ако експертното становище не е достатъчно ясно или е непълно, съдът може да разпорежи допълнително изследване от специалист, като възложи изпълнението му на същия експерт.</p> <p>Ако експертното становище не бъде обосновано или мотивирано, или ако има противоречие между становищата на няколко експерти, съдът може да разпорежи извършването на повторно изследване от специалист, като възложи изпълнението му на друг експерт или на няколко експерти.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
	<p>Фактът, че представителят на непридружено непълнолетно лице е отказал медицинския преглед от специалист за определяне на възрастта на това лице, не може да бъде единственото основание за вземане на решение да бъде оставена без разглеждане молбата на непридружен непълнолетен или за вземане на решение за отказ да се предостави статут на бежанец или друг статут на лицето. Съгласно член 3 от Постановление № 776 на Министерския съвет на Латвия от 7 септември 2004 г., „Постановление за Държавния съдебномедицински център“, Държавната гранична охрана изпраща искане за съдебномедицинско изследване за определяне на възрастта на дадено лице до Държавния съдебномедицински център, който извършва оценка на възрастта, като използва методология, регистрирана съгласно законите и подзаконовите актове („Методология за оценка на възрастта“ № 2—20/VТМЕС-1/336, приета на 07.02.2013 г.).</p> <p>В член 11 от Вътрешните правила на Държавната гранична охрана № 1 от 16.01.2015 г., „Правилник за дейността на длъжностните лица на Държавната гранична охрана в случаите на чужденци, търсещи убежище“, е определено, че в случай че лице, търсещо убежище, е подложено на преглед за оценка на възрастта, полученото експертно становище се изпраща на съда за оценка в съответствие с член 182 от Административно-процесуалния кодекс.</p>
Литва	<p>Закон за правния статут на чужденците, член 123 и Заповедта на министъра на вътрешните работи на Република Литва за предоставяне и отнемане на убежище в Република Литва, раздел № 2 (точки 104—114)</p> <p>Не са издадени национални съдебни решения във връзка с оценка на възрастта.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Люксембург	<p>Съгласно член 12, параграф 3 от преработения закон за убежището и други форми на закрила от 5 май 2006 г. министърът може да разпореди медицински преглед за определяне на възрастта на лице, търсещо убежище. Следва да се отбележи, че определянето на възрастта влияе върху процедурата за предоставяне на международна закрила. Във връзка с това се позоваваме на член 9, параграф 2 от горепосочения закон, в който се определя, че всеки кандидат е длъжен да съобщава цялата информация, необходима за установяване на основателността на молбата, включително възрастта. В случай че кандидатът откаже медицинския преглед, не се яви на прегледа или се окаже, че е пълнолетен, той се уведомява, че тези обстоятелства ще имат отрицателно отражение върху вземането на решение по молбата за международна закрила. В този случай молбата за международна закрила може да бъде обработена посредством ускорената процедура, предвидена в член 20 от горепосочения закон. От този момент нататък кандидатът ще се счита за пълнолетен във връзка с молбата. Фактът, че не е дадено съгласие за този медицински преглед, не е пречка министърът да вземе решение по молбата за международна закрила. Това решение обаче не се основава изключително само на този отказ.</p>
Малта	<p>Законово известие № 243 от 2008 г. Законово известие № 320 от 2005 г., член 14.</p>
Нидерландия	<p>Разпоредбите са определени в указа за чужденците („Vreemdelingenbesluit“) Член 3.109d, който влезе в сила 20 юли 2015 г.</p>
	<p>Не е налично</p>
	<p>23 октомври 2003 г., ABR 200304904/1 Министърът трябва да гарантира, че оценката се извършва надеждно и внимателно, така че да е в подкрепа на заключението. От министъра се изисква да определи експерт с необходимите познания. За да се гарантира, че оценката е извършена надеждно и в пълнота, министърът трябва да получи подробен доклад, за който отговаря експертът, макар той да не желае да разкрие името си. 3 март 2004 г., ABR 200307415/1 Докладът за оценката на възрастта се счита за експертен съвет. Аргументът, че конвенционалните рентгенови лъчи не могат да се използват да бъде получено правилно изображение на ключицата, се отхвърля. Използваният в оценката изследователски метод е надежден.</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Норвегия	<p>Закон за имиграцията, раздел 88, Изследване на възрастта</p> <p>Когато се касае за искане на убежище или във връзка с разрешение за пребиваване за член на семейството, и не е възможно да се установи с достатъчна степен на сигурност дали чуждият гражданин е над или под 18-годишна възраст, от него може да бъде поискано да позволи да му бъде направено изследване с цел определяне на неговата възраст. Резултатът от изследването се оценява по отношение на останалата информация по случая.</p> <p>Ако чуждият гражданин откаже да му бъде направено изследване, той или тя трябва да бъде уведомен(а), че това може да е от значение за оценката на случая.</p> <p>Кралят може да приеме с наредби допълнителни разпоредби относно провеждането на изследвания за оценка на възрастта.</p>
Полша	<p>Закон от 13 юни 2003 г. за предоставяне на закрила на чужденци на територията на Република Полша.</p> <p>Няма текущи законодателни промени, свързани с оценката на възрастта.</p>
Португалия	<p>Закон № 27/2008 г. от 30.06 Закон за убежището — член 28 п.3 Закон № 67/98 от 26.10 Закон за защита на личните данни</p> <p>Закон № 45/2004 г. от 19 август относно създаването на правен режим за съдебната медицина</p>

Румъния	Национално законодателство и съдебна практика
<p>Закон № 122/2006 за убежището в Румъния (обнародван в ДВ бр. 428/18.05.2006 г., влязъл в сила на 16 август 2006 г.) предвижда следното:</p> <p>Член 16 „Гаранции, отнасящи се до непридружени малолетни кандидати за убежище“</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Молбата за убежище на непридружено непълнолетно лице се разглежда с предимство. 2) По време на процедурата по предоставяне на убежище Главният инспекторат по имиграцията взема мерки за определянето във възможно най-кратък срок на законен представител, който да подпомага непридруженото непълнолетно лице, търсещо убежище, по време на процедурата за предоставяне на убежище, включително по време на процедурата в първата държава по предоставяне на убежище, в сигурна трета държава, в сигурна трета европейска държава, или процедурата за определяне на компетентната държава членка, според случая. <p>(2^а) Непридруженият непълнолетен се уведомява незабавно за определеното на законен настойник. Законният настойник изпълнява своите задължения ... в съответствие с висшите интереси на детето и разполага с необходимия експертен опит за тази цел.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) Не е необходимо да се определя законен представител на непридружен непълнолетен кандидат за убежище, в случай че навършва възрастта за пълнолетие в рамките на 15 дни след подаване на молбата. 4) Главният инспекторат по имиграцията: <ol style="list-style-type: none"> а) осигурява възможност за законния представител да информира непридружения непълнолетен за значението и евентуалните последици от личното интервю и как да се подготви за него. б) предоставя процедурите за правна информация, посочени в член 17 (права на кандидатите за убежище), както и информация относно процедурите в случай на отнемане на международна закрила, както на непълнолетното лице, така и на неговия законен представител. в) уведомява законния представител и непридруженото непълнолетно лице, търсещо убежище, на език, който то разбира или който с основание може да се приеме, че разбира, относно възможността да бъде избършено съдебно-медицинско изследване за оценка на възрастта. Тази информация трябва да съдържа указания за методите на медицинското изследване, възможните последици от резултата от това изследване и последиците от евентуален отказ на лицето да се подложи на съдебно-медицинско изследване. 	<p>Не се прилага</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>4) Съдебно-медицинското изследване на възрастта се извършва при пълно зачитане на индивидуалното достойнство на непълнолетното лице, като се използват най-малко инвазивните методи, които позволяват да бъде получен надежден резултат, доколкото това е възможно.</p> <p>5) За целите на прилагането на разпоредбите в настоящия член Главният инспекторат по имиграцията си сътрудничи със структурите на органите на местната публична администрация с функции в областта на насърчаването и защитата на правата на детето, както и със съдилищата, с цел изясняване на правното положение на непълнолетното лице или в случай че му е била приложена специална мярка за защита.</p> <p>Член 41 „Установяване на възрастта на ненавършилите пълнолетие кандидати за убежище чужденци“</p> <p>1) В случай че кандидатът за убежище декларира, че е непълнолетен и няма сериозни съмнения относно неговата възраст, тя или той се счита за непълнолетно лице.</p> <p>2) Ако непридруженото непълнолетно дете не може да докаже своята възраст и съществуват сериозни съмнения относно неговото/нейното непълнолетие, структурата в рамките на Главния инспекторат по имиграцията, която е специализирана по въпроси, свързани с убежището, изисква преди вземането на решение по молбата за убежище в административната фаза да бъде извършено съдебно-медицинско изследване за оценка на възрастта на кандидата, с предварителното писмено съгласие на непълнолетното лице и неговия законен представител.</p> <p>3) В случай че кандидатът за убежище и/или законният представител откаже да извърши съдебно-медицинското изследване за оценка на възрастта и не са предоставени убедителни доказателства за неговата/нейната възраст, тя/той се счита за пълнолетен (пълнолетна).</p> <p>4) В случая, предвиден в параграф (3), се счита, че съответното лице е навършило 18 години към датата на подаване на молбата за убежище.</p> <p>5) Разпоредбите на параграф (3) не се прилагат в случаите, когато в основата на отказа за извършване на съдебно-медицинско изследване за определяне на възрастта стоят добре обосновани причини, установени след оценка от психолог в рамките на Главния инспекторат по имиграцията.</p>	

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>6) Тълкуването на резултата от съдебно-медицинския преглед за оценка на възрастта на кандидата се прави с оглед на принципа на висшите интереси на непълнолетното лице.</p> <p>7) Отказът на неприяждания непълнолетен да се подложи на съдебно-медицинско изследване за оценка на възрастта не може да представлява единствената причина за отхвърляне на молбата му/и за убежище и не пречи на компетентните органи да вземат решение по неговата/нейната молба за международна закрила.</p> <p>Член 49 „Съдебно-медицинско изследване“</p> <p>1) Когато бъде счетено, че е от значение за решението за международна закрила на кандидата и ако е налице съгласието му, той/тя се подлага на съдебно-медицинско изследване във връзка с признаци, че в миналото е бил(а) изложен(а) на преследване или на сериозен риск.</p> <p>2) Отказът на кандидата да се подложи на съдебно-медицинското изследване, предвидено в параграф (1), не е пречка Главният инспекторат по имиграцията да вземе решение по молбата за убежище.</p> <p>3) Съдебно-медицинските изследвания, предвидени в параграф (1), се извършват от съдебно-медицинските институции и резултатът от тях се предава незабавно на Главния инспекторат по имиграция. Покриването на разносните се осигурява от Министерството на вътрешните работи от бюджета, предоставен на Главния инспекторат по имиграцията за тази цел.</p> <p>4) Когато не е извършено съдебно-медицинско изследване в съответствие с параграф (1), Главният инспекторат по имиграцията уведомява писмено кандидата, че той/тя може да извърши такова изследване за своя сметка във връзка с признаци на излагането му/и в миналото на преследване или на сериозен риск.</p> <p>5) Резултатите от съдебно-медицинските изследвания, предвидени в параграфи (1) и (4), се вземат под внимание от Главния инспекторат по имиграцията наред с други елементи на молбата за международна закрила.</p> <p>Няма текущи законодателни промени, свързани с оценката на възрастта.</p>	

Национално законодателство и съдебна практика	
Словакия	<p>Закон за убежището 480/2002 сб. във вида, в който е изменен — Раздел 23/7</p> <p>Ако министерството има съмнения относно възрастта на кандидата, последният е длъжен да се подложи на медицински преглед; в случай на чужденец съгласно Раздел 16, ал. 2 е необходимо да се получи съгласието на неговия/нейния законен представител или настойник. Ако с медицинския преглед се установи, че кандидатът е пълнолетен, министерството процедурира с него/нея като с пълнолетно лице и незабавно уведомява за резултата неговия/нейния законен представител или настойник, както и компетентния съд. Ако чужденец откаже да се подложи на медицински преглед, или ако законният представител или настойник не е съгласен с този преглед, в съответствие с настоящия закон този чужденец се счита за пълнолетно лице за целите на процедурата. Ако с медицинския преглед не може да бъде установено дали той/тя е непълнолетно или пълнолетно лице, съгласно настоящия закон лицето се счита за ненавършило пълнолетие за целите на процедурата и законният представител и настойникът уведомяват незабавно кандидата за това. В рамките на инструкциите по силата на Раздел 4, параграф 2 Министерството уведомява кандидата относно възможността да бъде извършен медицински преглед за определяне на неговата/нейната възраст, за начина на неговото извършване, за последиците от прегледа за оценката на молбата за предоставяне на убежище, както и за последиците от отказ от прегледа.</p> <p>* Раздел 4/2 Преди да попълни въпросника, но не по-късно от 15 дни след започване на процедурата, упълномощеният служител на министерството дава указания на кандидата за прабата и задълженията му/и по време на процедурата за предоставяне на убежище, за възможните последиствия, ако не изпълнява или нарушава задълженията си по този закон, за възможността да бъде представяван(а) в процедурата по този закон и за достъпа до правна помощ. Министерството също така предоставя на кандидата информация за неправителствените организации, които работят в областта на грижите за кандидати и лица, получили убежище; ако е възможно, инструкциите и информацията се предоставят в писмена форма и на език, който се предполога, че кандидатът разбира.</p> <p>*Раздел 16/2 Правни действия от името на чужденец, който не е навършил пълнолетие, се извършват от негов/неин законен представител. Ако чужденец остане на територията на Република Словакия без законен представител, съдът му/и определя настойник.</p>
Словения	<p>Закон за международната закрила (ZMZ-1) — приет през 2016 г.</p>
	Не се прилага

Национално законодателство и съдебна практика	
Испания	<p>Конституция на Испания от 1978 г.</p> <p>Испански закон 2/2009 г., 11 декември за изменение на Основен закон 4/2000 г. относно правата и задълженията на чужденците в Испания и социалната интеграция.</p> <p>Кралски указ 557/2011 г., 20 април, с който се одобрява наредбата за разработване на Основен закон 4/2000 г. относно правата и задълженията на чужденците в Испания и социалната интеграция след реформата в него, въведена с Основен закон 2/2009 г.</p> <p>Испански закон относно съдебната защита на непълнолетни лица 1/1996, 15 януари, за частично изменение на Процедурния правилник за гражданското право.</p> <p>Граждански кодекс</p>
Швеция	<p>Молбите за предоставяне на убежище се оценяват съгласно Закона за чужденците от 2005 г. (SFS 2005: 716). В закона се разграничава процедурата за възрастни от тази за деца и има няколко разпоредби в полза за децата. Поради това оценката на възрастта е необходима и важна част от разглеждането на молби за убежище съгласно закона.</p> <p>На 20 юли 2016 г. влезе в сила временен закон, който замени Закона за чужденците в някои негови части за срок от 3 години, до 19 юли 2019 г. Целта на временния закон е да се ограничи възможността за получаване на разрешение за пребиваване в Швеция. По силата на закона, наред с другото, на бежанци и лица, които се нуждаят от допълнителна закрила, се издават разрешения само за временно пребиваване. Законът не се прилага за непълнолетни и семейства с деца, които са подали молба за убежище преди 24 ноември 2015 г.</p> <p>На 1 май 2017 г. влязоха в сила промени в Закона за чужденците и Наредбата за чужденците, с които се урежда оценката на възрастта в случаите, когато лицето е подало молба за убежище след 1 февруари 2017 г. Съгласно новите разпоредби Шведската агенция по миграция извършва оценка на възрастта в случаите, когато дадено лице декларира, че е на възраст под 18 години, и има основание да се поставя под съмнение това твърдение. Тази оценка на възрастта се извършва на ранен етап от процеса за предоставяне на убежище. Агенцията взема временно решение относно възрастта, което може да се обжалва, и решението е отделно от окончателното решение по разрешението за пребиваване. Също така по закон кандидатите, които не са представили достатъчно доказателства за това, че са непълнолетни, следва да получат възможност да се подложат на медицинска оценка на възрастта. Това може да се направи само ако кандидатът е дал писменото си съгласие. Медицинската оценка на възрастта се извършва преди да бъде взето временното решение. Агенцията взема крайно решение относно възрастта на кандидата във връзка с окончателното решение по делото за разрешение за пребиваване.</p>
	<p>Съдебна заповед на Окръжен съд Мадрид (раздел 22) от 2.2.2012 г. относно критериите за оценка на възрастта. В заповедта се посочва, че Комисията по настойничество над непълнолетни към регионалната администрация на Мадрид е счела за единствено доказателство медицинската оценка на възрастта, а тази оценка никога не е в подкрепа на точни заключения. Така че са необходими повече доказателства, за да се направи заключение относно възрастта на непълнолетното лице.</p>
	<p>Най-новото и значимо съдебно решение на Върховния съд по въпросите на миграцията във връзка с оценката на възрастта е решение от 11 февруари 2014 г. (MIG 2014: 1), в което съдът подчертава, че е кандидатът носи тежестта на доказване на твърдението си за своята възраст и че не съществува задължение за Агенцията по миграция да предлага медицински преглед, а нейно задължение е само да уведоми за възможността да бъде извършен такъв медицински преглед.</p> <p>Не беше намерена онлайн връзка към решението, но то може да бъде намерено на административния уебсайт на съда (само на шведски език)</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
Швейцария	<p>В случаите, когато лицето е подало молба за убежище преди 1 февруари 2017 г., не съществува специално национално законодателство, чиято цел е да урежда оценката на възрастта или кога трябва да бъде извършвана в рамките на процеса на предоставяне на убежище. По същество това е оценка на доказателствата, която следва общите принципи на правото, тежестта на доказване и др. оценка на възрастта в крайна сметка се извършва, когато агенцията взема окончателното решение относно разрешението за пребиваване, което може да се обжалва.</p> <p>Швеция прилага свободна оценка на доказателствата, което означава, че няма предварително определени правила за това каква стойност да има определен вид доказателство и не съществуват правила какъв вид доказателства могат да бъдат представени в подкрепа на възрастта (все пак те следва да бъдат в рамките на разумното). Освен това може да се отбележи, че в националното право на Швеция няма правно определение за понятието „самоличност“ (което включва възрастта на лицето). То е определено само в съдебни решения.</p>
Обединено кралство	<p>Член 7, член 8 и член 17. 3bis de la Loi fédérale sur l'asile (LAsi).</p> <p>В UK няма законодателство, което директно да предписва кога се изисква да се извършва оценка на възрастта или кога това е от значение, или начинът на извършването ѝ.</p> <p>На имиграционните служители на границата се разрешава да извършват първоначална оценка, когато за първи път попаднат на непридружен младеж, въз основа на неговите собствени твърдения, всички налични документи и личната преценка на имиграционния служител за физическия външен вид и победението на лицето. Тази оценка няма обвързващ характер, тъй като може на този етап да бъде оспорена или обжалвана от лицето. Освен това имиграционният служител може да поиска допълнително изясняване на формираното мнение за възрастта на лицето. И в двата случая, ако лицето оспори или имиграционният служител изрази опасения, че лицето е на възраст под 18 години, се прилага принципът на гласуване на добрият при отсъствие на достатъчно доказателства и лицето се третира като дете. Това означава, че то ще бъде прехвърлено в отдела на службите за деца на местен орган, от който впоследствие ще бъде изискано да извърши оценка на възрастта.</p>
Съдебна практика на Федералния административен съд (JICRA 2004/30 и JICRA 2005/16)	<p>Следните аспекти са станали предмет на съдебни решения:</p> <p>Основни изисквания преди започване на интервюто</p> <p>1) Оценката трябва да бъде извършена от двама обучени социални работници, както е посочено в решението по дела:</p> <p>AS c/y London Borough of Croydon [2011 г.] EWHC 2091, точка 19 R (FZ) c/y London Borough of Croydon [2011 г.] EWCACiv 59, точка 2 J c/y Secretary of State for the Home Department (министъра на вътрешните работи) [2001 г.] EWHC 3073 (Admin), точка 13</p> <p>2) Ако е необходимо, трябва да се осигури устен преводач, както е посочено в решението по делото R (FZ) c/y London Borough of Croydon [2011 г.] EWCACiv 59</p> <p>3) На лицето трябва да бъде предложена възможността на интервюто да присъства независим подходящ пълнолетен, както е посочено в решението по дела:</p> <p>A c/y London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 939 (Admin) R (NA) c/y London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 2357 (Admin), точка 50 R (FZ) c/y London Borough of Croydon [2011 г.] EWCACiv 59, точка 25</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
<p>Съгласно законодателството на Обединеното кралство в областта на децата детето се определя като лице на възраст под 18 години и поради това местните власти имат непреки правомощия да определят възрастта, за да се уверят, че предоставят услуги за деца на лице на възраст под 18 години. Начините, чрез които местният орган прави това, не са определени в законодателството, но се е установила практиката определянето на лицето да се извършва от двама социални работници и въз основа на тази оценка да се вземе окончателно решение. Те прилагат своите познания и опит за работа с младежи, за да стигнат до заключение. Въпреки че няма предписан начин, по който местните органи да извършват оценка на възрастта, съдилищата са определили насоки и минимални стандарти, които трябва да бъдат спазвани. Основното съдебно решение е това, в което се включва лондонската община Мертън (<i>B c/y London Borough of Merton [2003 г.] EWHC 1689 (Admin)</i>). След това дело, съдилищата допълнително са развили своето мнение и понастоящем трябва да се спазват установените кумулативни изисквания, за да се извърши законосъобразна оценка на възрастта. Това се нарича също оценка на възрастта „съгласно делото Merton“, или „съобразно със съдебната практика“.</p>	<p>4) Местните органи трябва да спазват своите собствени насоки при извършването на оценка, както е посочено в решението по дела: <i>A c/y London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 939 (Admin)</i> <i>R (NA) c/y London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 2357 (Admin)</i></p> <p>5) Ако обстоятелствата по случая са такива, че лицето се подлага на повторна оценка (напр. то се подлага на втора оценка на възрастта), за предпочитане е тези, които са извършили първата оценка, да не участват във втората, както е посочено в решението по делото <i>R (NA) c/y London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin)</i>, точки 50 и 69.</p> <p>6) Освен в явни случаи (когато е съвсем очевидно, че дадено лице е на възраст под или над 18 години и обикновено няма нужда от продължително разследване), лицата, които извършват оценка на възрастта, не могат да определят възрастта единствено въз основа на външния вид на кандидата, както е посочено в решението по дела: Мертън, точки 27, 37 и 38</p> <p><i>R (FZ) c/y London Borough of Croydon [2011 г.] EWCA Civ 59</i>, точка 3 Интервюто Лицата, които извършват оценка на възрастта, трябва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Да обяснят на кандидата целта на интервюто, както е посочено в решението по делото Merton, точка 55. 2) Да се стремят да изяснят основния контекст на кандидата, включително семейното му положение и история и образователната му степен, както и дейностите на кандидата през последните няколко години — етническата и културната информация също може да са важни — както е посочено в решението по делото Merton, точка 37. 3) Да направят оценка за правдоподобността на твърденията на кандидата и да зададат въпроси, с които да проверят доколко може да му се вярва, ако са налице основания за съмнение в твърденията му във връзка с възрастта, както е посочено в решението по делото Merton, точка 37. 4) Да дадат възможност на кандидата да обясни евентуални несъответствия в своите сведения или по всичко, което има вероятност да доведе до неблагоприятни констатации за тяхната правдоподобност — това се прави възможно най-скоро, докато въпросите са още „пресни в съзнанието“, както е посочено в решението по дела: Мертън, точка 55 <p><i>R (FZ) c/y London Borough of Croydon [2011] EWCA Civ 59</i>, точка 20</p> <p><i>R (NA) c/y London Borough of Croydon [2009] EWHC 2357 (Admin)</i>, точка 52</p>

Национално законодателство и съдебна практика	
	<p>5) Следва да се помни, че случаите са различни и нивото на разследване, което е необходимо в един случай, може да не е нужно при друг, както е посочено в решението по делото Мертън, точка 50.</p> <p>Заключение</p> <p>1) Местен орган, който извършва оценка на възрастта, може да вземе предвид информацията, получена от Министерството на вътрешните работи, но трябва да вземе самостоятелно решение и поради тази причина трябва да разполага с подходяща информация, както е посочено в решението по делото Мертън, точка 39.</p> <p>2) Не е необходим медицински протокол и местните органи не са задължени да възлагат изготвянето на такъв. Ако бъдат представени от кандидата, медицинските протоколи от педиатри нямат по-голяма тежест от надлежно съставените доклади от опитни социални работници, но местният орган или министърът на вътрешните работи не могат и да не ги вземат под внимание — те трябва да бъдат взети предвид, ако са представени —, както е посочено в решенията по дела:</p> <p>Мертън, точки 50 и 51</p> <p>A с/у London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 939 (Admin), точки 33, 34 и 47.</p> <p>3) Заключениета и основанията трябва да бъдат придружени от всички документи, представени от кандидата, както е посочено в решението по делото R (NA) с/у London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 2357 (Admin), точки 61—64.</p> <p>4) Трябва да се посочат подходящи основания за решение, че кандидат, който твърди че е дете, не е дете (въпреки че не е необходимо те да са дълги или подробни) — както е посочено в решенията по дела:</p> <p>Мертън, точки 45 и 48</p> <p>A с/у London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 939 (Admin)</p> <p>5) Докладът от интервюто трябва да бъде изготвен съвременно и бележките трябва да бъдат точни и последователни, както е посочено в решението по дело R (NA) с/у London Borough of Croydon [2009 г.] EWHC 2357 (Admin), точки 50 и 60 — констатацията е, че период от 2 месеца между интервюто и написването на доклада е в противоречие на текущата практика.</p> <p>6) Липсата на часа на започване и завършване на интервюто в документа за оценка или въпросът за почивките по време на работа не опорочават процеса, независимо че е желателно да има такава информация — както е посочено в решението по делото ZS (Afghanistan) с/у Secretary of State for the Home Department (министър на вътрешните работи) [2015 г.] EWCA Civ 1137, точка 36.</p>

3. а) Национални насоки за оценка на възрастта

Държава	
АТ	
ВЕ	<p>Когато непридружавано непълнолетно лице се яви пред имиграционната служба, за да кандидатства за убежище, се попълва формулярът за идентификация и се регистрира информацията за самоличността на лицето, например дата и място на раждане.</p> <p>Ако службата по настойничеството, имиграционната служба или службата на Главния комисар за бежанците и лицата без гражданство имат съмнения относно това дали въпросното лице е непълнолетно, може да бъде наредено да се извърши медицинско определяне на възрастта за сметка на органа, който я е изискал. В случай на съмнение, например във връзка с външния вид на непълнолетното лице, поведението или начина на говорене, или когато не са представени документи за самоличност или не може да бъде потвърдена тяхната автентичност, може да се извърши оценка на възрастта. Прегледът се обяснява на непълнолетното лице с помощта на устен преводач и то получава разяснения за това на собствения си език.</p> <p>Оценката на възрастта се извършва чрез медицински преглед. Медицинският преглед се състои в т.нар. тройно изследване:</p> <ul style="list-style-type: none"> – клиничен преглед при стоматолог, радиологично изследване на зъбите (първо изследване), ръката и китката на недоминантна ръка, и на медиалните краища на двете кости на ключицата (две допълнителни изследвания, които се извършват след първото изследване). Белгия е избрала съчетанието от тези три изследвания с цел повишаване на валидността и надеждността (¹). В случай че трите изследвания дадат различни резултати, се приема най-ниската възраст. Освен това, за да се определи дали лицето е действително на възраст под или над 18 години, се прилага възрастта, определена в даденото изследване, минус стандартно отклонение 1 (²). В член 7 от Закона за настойничеството е определено, че когато има съмнение относно резултата от медицинския преглед, трябва да се вземе под внимание най-ниската възраст. – Въз основа на информацията, събрана по време на различните медицински прегледи, лекарят изготвя доклад, който се изпраща на службата по настойничеството, която взема решението. Решението се изпраща на въпросното лице и на имиграционната служба. – За оценките на възрастта в различните области на медицината се препоръчват специалисти като проф. д-р G. Willemts (KU Льовен, Медицински факултет, Катедра по здравни науки в областта на устната кухина, Център по съдебно-медицинска одонтология), който е извършил обширни изследвания в областта на оценката на възрастта на зъбите и е международно признат експерт в тази област. Тази практика е съобразена и с препоръките на AGFAD (проучвателна група по съдебно-медицинско определяне на възрастта към германската асоциация по съдебна медицина). Тази проучвателна група, съставена от лекари по съдебна медицина, стоматолози, рентгенолози и антрополози, публикува насоки по този въпрос и препоръчва използването на следните методи: <ul style="list-style-type: none"> • оглед на външния вид, по време на който се снемат антропометрични данни (височина и тегло, вид на тялото), признаци на полово съзряване и възможни нарушения в развитието; рентгенова снимка на лявата ръка; • стоматологичен преглед, при който се проверява стоматологичният статус и се оценява панорамната рентгенова снимка на зъбите; ако рентгеновата снимка показва, че костите на ръката са напълно развити, се препоръчва рентгенова снимка или компютърна томография (СТ) на ключицата, за да се определи дали лицето е навършило 21 години. • Тези методи следва да се съчетаят, за да се повиши точността на диагнозата и да се установят евентуални нарушения в развитието. Освен това в насоките се определят условията, на които трябва да отговарят сравнителните изследвания, за да бъдат използвани за приблизителна оценка на възрастта. • Всички болници, до които службата по настойничеството подава нареждане за извършване на изследване, спазват насоките на тази проучвателна група, когато правят оценки на възрастта.

(¹) ЕММ, ТОЧКА ЗА КОНТАКТ ЗА БЕЛГИЯ, Непридружени непълнолетни лица в Белгия, ред за приемане, връщане и интеграция, стр. 26.

(²) ECRE/ВСНУ-СВАР, Национален доклад на AIDC за Белгия, 2013 г., стр. 43.

	<p>Общата забележка е, че медицинските прегледи не позволяват точно определяне на възрастта. В действителност всички експерти като проф. д-р G. Willems признават, че изследванията на костите и зъбите винаги са основани на познанията предположения и не позволяват точно определяне на възрастта. Те подчертават, че резултатът е приблизителна оценка на възрастта и че винаги трябва да се взема предвид една допустима грешката от приблизително 1—2 години. Този метод дава възможност на службата по настойничество да определи по надежден начин дали трябва да бъде назначен настойник, особено когато младежът не може да представи валидни документи или просто не знае своята дата на раждане (според УНИЦЕФ, в развиващите се страни само половината от родените деца на възраст под 5 години са регистрирани. В Африка на юг от Сахара 64 % от ражданията не се регистрират, а в Южна Азия дори 65 % от ражданията не са регистрирани).</p> <p>Ако се счита, че лицето е на възраст над 18 години, възрастта му се определя от имиграционната служба. Използва се „кривата на Gauss“, при която се приема средната възраст, предвид малката вероятност лицето да е в периферията на кривата (напр. лекарят е посочил в своя доклад, че кандидатът е на възраст 20,6 години с допустима грешка от 2 години; тогава 20,6 е най-вероятната възраст).</p> <p>Вероятността лицето да е на възраст под 18,6 или над 22,6 години е много малка). Ако съгласно доклада на лекаря е възможно възрастта да съвпада със заявената от непридруженото непълнолетно лице, се приема датата на раждане, посочена от кандидата. Ако кандидатът за убежище твърди, че е на възраст 15 години, но изследванията за определяне на възрастта показват, че възрастта е между 16,6 и 18,6 години, се счита, че лицето е на 16,6 години. В този случай службата по настойничество приема възрастта от 16,6 години, за да определи датата на раждане и датата, от която настойничеството да бъде прекратено.</p> <p>След като службата по настойничество е взела решение по оценката на възрастта, CGRS и имиграционната служба трябва да се съобразят с него и да поправят регистрираната възраст в досието за предоставяне на убежище и във всички други досиета. Използва се означението „известен също като“, за да се отбележи заявената възраст при регистрацията.</p> <p>Настойникът и/или непълнолетното лице могат да представят допълнителни доказателства за възрастта (напр. официален акт за раждане, получен чрез посолството на държавата на произход в Белгия или в съседните държави), а настойникът може да изложи мнението си за възрастта на непълнолетното лице. Ако непълнолетното лице и/или настойникът му не са съгласни с решението на службата по настойничество, те могат да подадат жалба до Държавния съвет с помощта на адвокат.</p>
BG	Да. В Закона за убежището и бежанците съществува член, който предвижда извършването на оценка на възрастта.
CH	-
CY	Да, процесът на оценка на възрастта на непридружени непълнолетни лица в рамките на процедурата за предоставяне на убежище
CZ	-

(1) EMN, BELGIAN CONTACT POINT, Unaccompanied minors in Belgium, Reception, Return and Integration Arrangements, S. 26.

(2) ECRE/BCHV-CBAR, AIDA National Country Report Belgium, 2013, S. 43.

DE	<p>Федералните провинции (<i>Länder</i>) са отговорни за определяне на възрастта на непридружените непълнолетни лица, което се извършва в момента на тяхното „поемане за полагане на грижи“ (<i>Inobhutnahme</i>), веднага щом влязат в контакт с германски орган. Тяхното съответно решение е в основата също и на процедурата за предоставяне на убежище.</p> <p>В преамбюла на закона, с който се промени социалният кодекс през 2015 г., се прави позоваване на препоръките на работната група на Федералната служба за закрила на младежта (<i>Bundesarbeitsgemeinschaft der Landesjugendämter</i>) http://www.bagjjae.de/downloads/118_handlungsempfehlungen-umf_2014.pdf.</p> <p>Следователно раздел 42f от социалния кодекс осигурява основата за процеса на определяне на възрастта, с който се въвежда постепенна процедура:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проверка на личните документи, търсене на допълнителна информация 2. Интервю (двама квалифицирани и опитни служители), общо впечатление за развитието, включително квалифициран визуален контрол. 3. В случай на съмнение — медицински преглед (метод с най-ниска степен на въздействие върху здравето на детето). <p>Работната група на Федералната служба за закрила на младежта съветва да се правят справки относно процеса на определяне на възрастта с препоръките на групата по съдено-медицинска диагностика на възрастта (<i>Arbeitsgemeinschaft für Forensische Altersdiagnostik, AGFAD</i>).</p>
DK	-
EE	-
EL	Протокол относно непридружените непълнолетни лица
ES	-
FI	<p>Във финландския закон за чужденците е определено, че извършването на изследване изисква лицето, което ще бъде подложено на него, да даде информираното си съгласие в писмена форма по своя собствена воля. Изисква се също така и писменото съгласие на неговия или нейния родител или настойник, или друг законен представител. Преди да се вземе съгласието им, кандидатът и неговият родител, настойник или друг законен представител, получават информация относно значението на оценката на възрастта, използваните методи на изследването, потенциалните последици за здравето и последици от извършването на изследването или от отказа на лицето да се подложи на изследване.</p> <p>На език, който може с основание да се очаква, че то разбира. Медицинска оценка на възрастта с цел да се установи възрастта се извършва от Университета в Хелзинки, катедра по съдебна медицина, по искане на полицията, граничната охрана или финландската имиграционна служба.</p> <p>Двама експерти изготвят съвместна оценка. Поне един от експертите е служител на катедрата по съдебна медицина към Университета в Хелзинки. Експерт може да бъде лицензиран практикуващ лекар или стоматолог с необходимата компетентност.</p>
FR	С цел да се приложи член L. 221-2-2 от Кодекса за социалните дейности и семействата, в постановлението от 24 юни 2016 г. са обяснени условията на приемане и оценката на възрастта на лицата, които заявяват, че са непълнолетни, и които временно или окончателно са лишени от закрилата на своето семейство.
HR	-
HU	-
IE	Не. Като общо правило, когато Агенцията за детето и семейството (TUSLA) е изготвила професионално становище, че насочено към нея лице е непълнолетно или пълнолетно лице, ORAC приема становището ѝ. Резултатът от оценката на TUSLA трябва да бъде съобщен на ORAC в писмен вид под формата на подробен доклад. Този доклад трябва да бъде включен в досието на кандидата. Копие от доклада се съдържа в досието за сезиране. ORAC утвърждава доклада, като посочва, че ORAC приема професионалното становище на HSE.

IT	Не, но има някои регионални насоки. Вж. напр. <i>varie\ minori\ protolo_identificazione_mnsa.pdf</i>
LT	Няма официална политика или насоки на национално равнище по отношение на оценката на възрастта.
LU	-
LV	Законът за убежището (раздел 27) предвижда непридружените непълнолетни лица да бъдат подложени на медицински преглед с цел да се определи възрастта на лицето.
MT	-
NL	Насоките за оценка на възрастта в процедурата за предоставяне на убежище са допълнително уточнени в член С1/2.2. от Насоките за прилагане на Закона за чужденците („ <i>Vreemdelingencirculaire</i> “).
NO	Насоки в областта на политиката: PN 2012-011 С насоките в областта на политиката се предоставят насоки за разглеждане на молбите за убежище, подадени от непридружени непълнолетни лица. Една от основните теми в насоките е оценка на възрастта и определяне на възрастта.
PL	Службата за чужденците и гранична охрана имат общи вътрешни насоки в кои случаи следва да се извършва оценка на възрастта и каква информация за оценката следва да се предостави на кандидата.
PT	-
RO	Не се прилага
SE	Да. Понастоящем политиката за оценка на възрастта в рамките на Агенцията по миграцията е в процес на преразглеждане, но насоките от септември 2015 г. все още са в сила (SR 35/2015 г.). Политиката в SR 35/2015 г. беше разработена предимно въз основа на решението на Върховния съд по миграцията, което беше посочено в отговора на въпрос 2, но и поради критиките на шведския парламентарен омбудсман през 2012 г. (решение № 4107—2011 г.) и 2015 г. (решение № 6942—2013 г.), в конкретни случаи свързани с оценката на възрастта, извършена от агенцията. Решенията могат да бъдат намерени на уебсайта http://www.jo.se/en/ .
SI	Не разполагаме с официална политика или насоки на национално равнище за оценката на възрастта. Процедурата относно оценката на възрастта е в съответствие със Закона за международната закрила и е само за оценка на възрастта на непридружени непълнолетни лица.
SK	Медицинската оценка на възрастта се извършва чрез рентгенови снимки на ръцете и лакътната става от катедра „Радиология“. След това се отбелязва в медицинските доклади дали при наблюдението на костите на рентгеновото изображение развитие и растежът им съответстват на тези при лица на възраст над 18 години. Медицинските оценки на възрастта се извършват по искане на полицията, лицето, което взема решението, и настояника.

UK	<p>Министерството на външните работи е издало насоки за своя персонал, https://www.gov.uk/government/publications/assessing-age-instruction. Понастоящем тези насоки са в процес на преразглеждане.</p> <p>Сдружението на директорите на службите за закрила на детето (ADCS) в Обединеното кралство е одобрило следните насоки за социалните работници при извършване на оценка на възрастта: https://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc and https://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf.</p> <p>Освен това бяха изготвени и следните насоки за социалните работници, които извършват оценка на възрастта. Те се наричат насоки „Hillingdon и Croydon“ въз основа на опита на местните органи с голям брой непридружени деца мигранти.</p>
-----------	---

*Други национални правни инструменти**Национална съдебна практика**Национални насоки***4. Приложима съдебна практика ⁽⁶⁶⁾**

Дело ECLI:EU:C:2013:367 C-648/11 — МА и други — висшите интереси на детето	МА и други
<i>Tarakhel c/у Швейцария</i> , Молба № 29217/12, Съвет на Европа: Европейски съд по правата на човека, 4 ноември 2014 г.	<i>Tarakhel c/у Швейцария</i>
<i>Abdullahi Elmi u Aweys Abubakar c/у Малта</i> , Молби № 25794/13 и 28151/13 Съвет на Европа: Европейски съд по правата на човека, в сила от 22 ноември 2016 г.	<i>Abdullahi Elmi u Aweys Abubakar c/у Малта</i>
В последно време в Обединеното кралство, Върховният съд и Апелативният съд са констатирани, че политиката на Обединеното кралство да извършва оценка на възрастта на непридружени непълнолетни лица въз основа на външен вид/поведение е незаконосъобразна, особено когато оценката може да доведе до задържане.	AA v Secretary of State for the Home Department R (on the application of AA (Sudan)) v Secretary of State for the Home Department Court confirms Government's age policy is unlawful

5. Инструменти с незадължителна юридическа сила

Комитет на ООН по правата на детето (КПД), Общ коментар № 14 от 2013 г. относно правото на детето на защита на висшите му интереси като първостепенно съображение, (член 3, параграф1), 29 Май 2013 г., CRC/C/GC/14.
Комитет на ООН по правата на детето (КПД) Общ коментар № 6 (2005 г.):Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън държавата им на произход, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6.
Комитет на ООН по правата на детето, (КПД), Общ коментар № 12 (2009 г.) Правото на детето на изслушване, 1 юли 2009 г., CRC/C/GC/12.
СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА: Закрилата на децата мигранти {SWD (2017) 129 final}, където EASO изрично се призовава да актуализира насоките си за оценка на възрастта
Планът за действие на Съвета на Европа относно защитата на децата бежанци и мигранти (2017—2019 г.) План за действие за начините на защита на децата мигранти, на адрес: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168071484e .

⁽⁶⁶⁾ Предвид динамичния и бързо развиващия се характер на съдебната практика в тази област, хипервръзките към следните бази данни биха могли да бъдат полезни за информиране относно последните съдебни констатации по темата: Европейска база данни за правото в областта на убежището (EDAL), Refworld и британският и ирландският институт за правна информация <http://www.bailii.org>

Приложение 4 Обзор на методите и процедурните гаранции, използвани в процесите за оценка на възрастта ⁽⁶⁷⁾

⁽⁶⁷⁾ Таблиците, включени в настоящото приложение, са кратко извлечение от констатациите от въпросника, разпратен на ДЧ от EASO в периода между 2016 г. и 2017 г., с цел да се очертаят особеностите и приликите на практиката в тази област.

1. Обзор на практиките и процедурните гаранции, използвани в процесите за оценка на възрастта ⁽⁶⁸⁾

Държава от ЕС+	НЕМЕДИЦИНСКИ МЕТОДИ				МЕДИЦИНСКИ МЕТОДИ							Рентгеново изследване на зъбите	Рентгеново изследване на ключицата	Рентгеново изследване на зъби	Друго
	Представени документи	Оценки въз основа на външния вид ⁽⁶⁹⁾	Интервю за оценка на възрастта	Оценка от социалната служба	Психологически интервюта	Оглед на зъбите	Физическо развитие	Оглед за определяне на пола зрялост ⁽⁶⁹⁾	Рентгеново изследване на крайници (ръка/кивка)	Рентгеново изследване на ключицата					
Австрия	✓	✓	✓			✓	✓					✓	✓	✓	
Белгия	✓		✓	✓									✓	✓	
България	✓	✓													
Хърватия	✓	✓			✓									✓	
Кипър	✓		✓											✓	
Чешка република	✓														
Дания	✓		✓											✓	
Естония	✓	✓	✓	✓	✓									✓	
Финландия	✓													✓	
Франция	✓		✓			✓								✓	
Германия	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓**						
Гърция	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	***
Унгария	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	✓
Ирландия	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	
Италия	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓*						✓	
Латвия	✓		✓	✓	✓	✓								✓	
Литва	✓													✓	
Люксембург	✓													✓	***
Малта	✓					✓									
Нидерландия	✓	✓				✓								✓	
Норвегия	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓				✓	
Полша	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓				✓	
Португалия	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	****
Румъния	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	
Словакия	✓	✓ ⁽⁷⁰⁾	✓	✓	✓	✓ ⁽⁷¹⁾								✓	
Словения	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	
Испания	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	*****
Швеция	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	
Швейцария	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓				✓	
Обединено кралство	✓	✓	✓	✓	✓	✓								✓	
	27	19	17	11	6	16	11	7	23	12	19	4			

(*) За жертвите на трафик на хора или уязвимите лица

(**) Визуална оценка

(***) Рентгеново изследване на тазовите кости

(****) Четвърто ребро (RT)

(*****) ЯМР на коляното (SE)

⁽⁶⁸⁾ Таблици в настоящото приложение са кратко извлечение от констатациите от въпросника, разпратен на ДЧ от EASO в периода между 2016 г. и 2017 г., с цел да се актуализира информацията, събрана през 2013 г.

⁽⁶⁹⁾ Моля да се има предвид, че „прецесни въз основа на външния вид“ и „оглед за определяне на пола зрялост“ са включени, тъй като ги има в анализа в предишната публикация, въпреки че EASO вече не ги разглежда като методи за оценяване на възрастта.

⁽⁷⁰⁾ Първоначалната преценка за възрастта е само насока, ако е определено от тази оценка, че дадено лице е непълнолетно. Ако лицето твърди, че е непълнолетно и има съмнения, че е непълнолетно, винаги се извършва медицинско изследване. Ето защо при тази първоначална оценка се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.

⁽⁷¹⁾ В SK се провеждат само консултации със социалните работници.

Обзор на процедурните гаранции, използвани в процесите за оценка на възрастта (I)

Държава от ЕС+	Гарантиране на висшите интереси на детето по време на процеса за оценка на възрастта	Прави се опит да се прилагат други подходи, преди да се прибегне към оценка на възрастта	Независимо лице подпомага кандидата по време на процеса	Мнението на кандидата се изслушва и се взема предвид в съответствие със зрелостта му	Кандидатът се уведомява за причините, метода, последните и резултатите от всички видове оценки	Кандидатът се уведомява само за медицинските оценки	Изисква се информирано съгласие на кандидата, независимо от прилагания метод на оценка на възрастта	Изисква се съгласие на представителя на кандидата във всички случаи
Австрия	Да	Да	Да	Чрез законен представител	Не	Да	Не	Не
Белгия	Да*	Да	Само в сложни случаи**	Да	Да	Не	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Не
България	Да**	Да	Да**	Чрез законен представител	Не	Да	Да	Да
Хърватия	Не е посочено	Да	Да**	Да**	Да	Не	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Кипър	Да**	Да	Да**	Да	Да	Не	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Чешка република	*	Не е посочено	Да	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Не е посочено
Дания	Да**	Да	Да	Да	Не	Да	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Не е посочено
Естония	*	Не е посочено	Да	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Финландия	Не е посочено	Да	Да**	Не е посочено	Да, информационна страница	Не	Да	Да
Франция	Не е посочено	Да	Не	Да	Да	Не	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Не е посочено
Германия	Не е посочено	Да	Да**	Да	Да	Не	Да	Не е посочено
Гърция	*	Да	Да	Не е посочено	Да	Не	Да	Не е посочено
Унгария	Не е посочено	Да	Да**	Не е посочено	Да	Не	Да	Само за кандидати на възраст под 14 години
Ирландия	**	Да	Да**	Да	Да	Не, използват се само немедицински методи	Не, използват се само немедицински методи	Не, използват се само немедицински методи
Италия	*	Да	Да	Да	Да	Не	Да	Да
Латвия	*	Не е посочено	Да	Не	Не	Да	Не	Не
Литва	Да**	Да	Да**	Да**	Не	Да	Да	Да
Люксембург	Не е посочено	Не е посочено	Да	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено
Малта	*	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Да	Не е посочено
Нидерландия	Да**	Да	Независим персонал	Да	Да, брошура за международната закрила включва и информация за оценката на възрастта	Не	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта

Норвегия	*	Да	Да**	Да	Не	Да	Да	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Полша	Не е посочено	Да	Да**	Да	Не	Да	Да	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Португалия	Не е посочено	Не е посочено	Да	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Да	Не е посочено
Румъния	Да	Да	По време на съдебно-медицинските изследвания	Да	Не	Да	Да	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Само за медицински методи за оценяване на възрастта
Словакия	Да**	По време на оценката	Да** (71)	Да	Да	Да	Да	Не	Да (писменото съгласие на настойника или на представителя)
Словения	Да**	Да	Да**	Да	Да	Да**	Да**	Да	Да
Испания	Да*	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Да	Не е посочено
Швеция	Да	По време на оценката	Да	Да	Да	Да	Да	Само за медицински методи за оценяване на възрастта	Не е посочено
Швейцария	Да	Да	Само за случаи по регламента от Дъблин	Само в случай на отрицателна оценка за непълнолетие	Не	Не	Не	Не е посочено	Не е посочено
Обединено кралство	Да	Да	Да**	Да	Да	Да	Да	Не, тъй като се използват само немедицински методи	Не

(*) До излизане на резултата кандидатът се третира като дете

(**) Настояник или представител или службите за закрила на детето гарантират висшите му интереси

Държава от ЕС+	По време на процеса се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.	Кандидатът може да откаже оценката на възрастта, независимо от използвания метод.	Отказът от оценка на възрастта не води до автоматична оценка за пълнолетие	Отказът от оценка на възрастта не се взема предвид при вземането на решение по молбата за международна закрила.	Кандидатът се уведомява за резултатите на език, който разбира	Неокончателни резултати от процедурата за оценка на възрастта се отчитат в полза на кандидата	Налице са достатъчни правни средства за защита, с които разполага кандидатът срещу решение за оценка на възрастта
Австрия	Да, ако не позволява да се даде заключение резултати	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен, а се проучват основания	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Да, като част от решението за международна закрила
Белгия	Да	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Отказът не се взема предвид	Да (от социалните асистенти)	Да	Да
България	Да	само медицински	Не се приема автоматично за пълнолетен	Отказът не се взема предвид	Да	Не	Не е посочено
Хърватия	Да, ако не позволява да се даде заключение резултати	Да	Само в случай на неоснователен отказ	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Да, едновременно с решението за международна закрила
Кипър	Да	Да	Не е посочено	Отказът не се взема под внимание, освен ако непълнолетие на лицето няма отношение към молбата за международна закрила	Да	Не е посочено	Не
Чешка република	Да	Да	Приема се автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Да	Не е посочено	Не е посочено
Дания	Не е посочено	само медицински	Не се приема автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Само ако резултатите сочат по-голяма възраст	Да	Да
Естония	Да	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Не е посочено	Не е посочено
Финландия	Не	Да	Само в случай на неоснователен отказ	Отказът не се взема предвид	Да	Не (няма да се взема предвид)	Да, едновременно с решението за международна закрила
Франция	Да	само медицински	Не се приема автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Да	Да	Да
Германия	Да	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Отказът не се взема предвид	Да	Да	Да, едновременно с решението за международна закрила
Гърция	Да	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Да	Да	Не е посочено
Унгария	Да	Да	Приема се автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Не е посочено	Да	Да, като част от решението за международна закрила
Ирландия	Да	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Да

Държава от ЕС+	По време на процеса се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.	Кандидатът може да откаже оценката на възрастта, независимо от използвания метод	Отказът от оценка на възрастта не води до автоматична оценка за пълнолетие	Отказът от оценка на възрастта при вземането на решение по молбата за международна закрила.	Кандидатът се уведомява за резултатите на език, който разбира	Неокончателни резултати от процедурата за оценка на възрастта се отчитат в полза на кандидата	Налице са достатъчни правни средства за защита, с които разполага кандидатът срещу решение за оценка на възрастта
Италия	Да (2 години допустима грешка в полза на кандидата)	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Отказът не се взема предвид	Да (чрез културни посредници и устни преводачи)	Да (2 години допустима грешка в полза на кандидата)	Да
Латвия	Да	Не е посочено	Не е посочено	би могло да се отрази, но всички обстоятелства се вземат предвид и оценяват поотделно	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено
Литва	Да, ако не позволява да се даде заключение резултати	само медицински	Само в случай на неоснователен отказ	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Да, като част от решението за международна закрила
Люксембург	Да	Не	Приема се автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено
Малта	Да	Да	Не се приема автоматично за пълнолетен	Не е посочено	Да	Да	Да, уведомява се за правото си на обжалване
Нидерландия	Не е посочено	Да	Приема се автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Не	Да, като част от решението за международна закрила
Норвегия	Не е посочено	само медицински	Не се приема автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Не	Да, като част от решението за международна закрила
Полша	Да, ако резултатите не позволяват да се даде заключение	само медицински	Приема се автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху правдоподобността	Не е посочено	Да	Не е посочено
Португалия	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено
Румъния	Не	Да	Само в случай на неосновани причини за отказ	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Не е посочено
Словакия	Да	Да, но води автоматично до считането му за пълнолетен	Приема се автоматично за пълнолетен	Отказът не се взема предвид	Да	Да	Не

Държава от ЕС+	По време на процеса се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.	Кандидатът може да откаже оценката на възрастта, независимо от използвания метод.	Отказът от оценка на възрастта не води до автоматична оценка за пълнолетие	Отказът от оценка на възрастта не се взема предвид при вземането на решение по молбата за международна закрила.	Кандидатът се уведомява за резултатите на език, който разбира	Неокончателни резултати от оценката на възрастта се отчитат в полза на кандидата	Налице са достатъчни правни средства за защита, с които разполага кандидатът срещу решение за оценка на възрастта
Словения	Да, ако резултатите не позволяват да се даде заключение	Да	Само в случай на необосновани причини за отказ	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Не е посочено
Испания	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено	Не е посочено
Швеция	Да	само медицински	Само в случай на необосновани причини за отказ	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Не	Да (може да бъде издадено временно решение за възрастта и оспорено по време на процедурата за предоставяне на убежище)
Швейцария	Да	Не е посочено	Не се приема автоматично за пълнолетен	Да, оказва влияние върху молбата за международна закрила	Да	Да	Да, като част от решението за международна закрила
Обединено кралство	Да	Да, но това предполага съгласие с определената възраст	Отказът предполага съгласие с определената възраст	Отказът не се взема предвид	Да	Не	Да

Обобщение на основните констатации

1. Висшите интереси на детето са гарантирани по време на процеса за оценка на възрастта
  - Гаранциите са осигурени в правната уредба: **AT, CH, RO, SE, UK.**
  - Гаранциите се осигуряват като лицето се третира като дете по време на процеса: **BE, CZ, EE, EL, IT, LV, MT, NO, ES.**
  - Гаранциите се осигуряват, като се гарантира присъствието на представителя или на настойника: **BG, CY, DK, IE, LT, NL, SK, SI.**
2. Прилагат се други подходи за получаване на информация за възрастта на кандидата, преди да се прибегне до процедурите за оценка на възрастта
  - 21 държави от EU+ обикновено се опитват да получат информация, преди да вземат решение за провеждане на оценка на възрастта: **AT, BE, BG, HR, CH, CY, DK, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, LT, NL, NO, PL, RO, SI, UK.**
  - 2 държави от EU+ се опитват да получат информация по време на оценката на възрастта: **SK, SE.**
3. Кандидатът се подпомага от независимо лице по време на процеса
  - 22 държави от EU+ допускат независимо лице по време на оценката на възрастта: **AT, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, DE, EL, IE, IT, LV, LT, LU, NO, PL, PT, SK, SI, SE, UK.**
  - Сред тях 13 държави от EU+ (**BG, HR, CY, FI, DE, HU, IE, LT, NO, PL, SK, SI, UK**) потвърждават, че това лице е настойникът или представителят.
  - В **Белгия** настойникът присъства само в сложни случаи.
  - В **Нидерландия** детето се подпомага от служители на органите в областта на миграцията/убежището, които не са независими.
  - В **Швейцария** независимо лице присъства само за случаите по регламента от Дъблин.
  - В **Румъния** независимо лице присъства само по време на съдебно-медицинските изследвания.
  - В **Словакия** независимо лице присъства само със съгласието на настойника (или законния представител).
  - Във **Франция** кандидатът получава подкрепа от отдела по въпросите на убежището.
4. Мнението на кандидата се изслушва и се взема предвид в съответствие със зрелостта му/й
  - 14 държави от ЕС+ събират информация за мнението на кандидата и го вземат предвид: **BE, CY, DK, FR, DE, IE, IT, NL, NO, PL, RO, SK, SE, UK.**
  - 5 държави от ЕС+ го получават чрез представителя или настойника: **AT, BG, HR, LT, SI.**
  - **Швейцария** го взема предвид само в случай на отрицателни резултати (пълнолетен).
5. Кандидатът е уведомяван за основанията за извършване на оценка на възрастта, за разглеждания метод, за последиците и за възможните резултати за процедурата за предоставяне на убежище, както и за последиците от отказа от подлагане на такава оценка
  - В 15 държави от ЕС+ кандидатът се уведомява за основанията за оценката, използвания метод, последиците от резултатите от такава оценка за процедурата за предоставяне на убежище и за последиците от отказа от подлагане на такава оценка по отношение на всички методи: **BE, HR, CY, FI, FR, DE, EL, HU, IE, IT, NL, SK, SI, SE, UK.**
  - 9 държави от ЕС+ уведомяват кандидата само по отношение на медицинските методи: **AT, BG, DK, LV, LT, NO, PL, RO.**
  - В **Швейцария** това става само в случай на отрицателна оценка за непълнолетие.

6. Изисква се информираното съгласие на кандидата и/или на представителя за оценката на възрастта, независимо от прилагания метод за оценка
  - 11 държави от ЕС+ изискват съгласието на кандидата за всички методи: **BG, FI, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PT, SI, ES.**
  - 12 държави от ЕС+ изискват съгласието на кандидата само за медицинските методи: **BE, HR, CY, CZ, DK, EE, FR, NL, NO, PL, RO, SE.**
  - 4 не изискват съгласие: **AT, LV, IE, UK** (**IE** и **UK** не го изискват, тъй като не използват медицински методи).
  - **Словакия** не изисква съгласието на кандидата, но изисква съгласието на представителя или настойника.
  - 6 държави от ЕС+ изискват съгласието на представителя във всички случаи: **BG, FI, IT, LT, SI, SK.**
  - 7 държави от ЕС+ изискват съгласието на представителя само за медицинските изследвания: **HR, CY, EE, NL, NO, PL, RO.**
  - **Унгария** изисква съгласието на представителя, ако кандидатът изглежда на възраст под 14 години
  - 5 държави от ЕС+ (**AT, BE, IE, LV, UK**) не изискват съгласието на представителя изобщо. **IE** и **UK** не го изискват, тъй като не използват медицински методи.

7. По време на процеса за оценка на възрастта се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства
  - 17 държави от ЕС+ прилагат принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства: **BE, BG, CY, CZ, EE, FR, DE, EL, IE, IT** (с допустима грешка от 2 години) **LV, LU, MT, SK, SE, CH, UK.**
  - Във **Франция** и **Румъния** принципът не се прилага.

8. Кандидатът има възможност да откаже оценката на възрастта, независимо от използвания метод
  - 15 държави от ЕС+ признават правото на кандидата да откаже оценката на възрастта, независимо от метода: **AT, BE, HR, CY, CZ, EE, FI, DE, EL, HU, IT, MT, NL, RO, SI.**
  - 7 държави от ЕС+ признават възможността за отказ само от медицински прегледи: **BG, DK, FR, LT, NO, PL, SE.**
  - В **Обединеното кралство** отказът предполага съгласие с предполагаемата възраст.
  - **Люксембург** не признава възможността за отказ на кандидата да се подложи на процеса.

9. Отказът от оценка на възрастта не води до автоматична оценка за пълнолетие
  - 12 държави от ЕС+ не считат автоматично кандидата за пълнолетен в случай на отказ: **AT, BE, BG, DK, EE, FR, DE, EL, IT, MT, NO, CH.**
  - 6 държави от ЕС+ считат кандидата за пълнолетен, ако няма основание за отказа или допълнителни доказателства за непълнолетието; **HR, FI, LT, RO, SI, SE.**
  - В **UK** отказът предполага, че кандидатът е съгласен с предполагаемата възраст.
  - 6 държави от ЕС+ автоматично считат кандидата за пълнолетно лице, ако откаже да се подложи на оценка на възрастта: **CZ, HU, LU, NL, PL, SK.**

10. Отказът от оценка на възрастта не се взема предвид при вземането на решение по молбата за международна закрила
  - 7 държави от ЕС+ не вземат предвид отказа при вземането на решение във връзка с молбата за международна закрила: **BE, BG, CY** (с пояснението, че освен когато непълнолетието има отношение към молбата), **FI, DE, IT, SK, UK**.
  - 14 държави от ЕС+ вземат предвид отказа при разглеждането на молбата: **AT, HR, EE, HU, LV, LT, LU, NL, NO, PL, RO, SI, SE, CH**.
11. Кандидатът се уведомява за резултатите на език, който разбира или който се очаква, че разбира
  - 23 държави от ЕС+ осигуряват информацията на кандидата на език, който той разбира или който се предполага, че разбира: **AT, BE, BG, HR, CY, CZ, EE, FI, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, NL, NO, RO, SK, SI, SE, CH, UK**.
  - **Дания** уведомява за резултатите, само когато оценката е показала, че кандидатът е по-възрастен от заявеното.
12. Неокончателни резултати от процедурата за оценяване на възрастта се отчитат в полза на кандидата
  - § 16 държави от ЕС+ прилагат принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства в случай на резултати, които не позволяват да се направи заключение: **AT, BE, HR, DK, FR, DE, EL, HU, IT, LT, MT, PL, RO, SK, SI, CH**.
  - § 6 държави от ЕС+ не прилагат принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства: **BG, FI, NL, NO, SE, UK**.
13. Налице са достатъчни правни средства за защита, с които разполага кандидатът срещу решение за оценка на възрастта
  - 8 държави от ЕС+ предлагат възможността за отделно оспорване на решението за оценката на възрастта: **BE, DK, FR, IE, IT, MT, SE, UK**. Необходима е повече информация от: **BG, CZ, EE, EL, ES, LV, LU, PL, PT, RO, SI**.
  - 9 държави от ЕС+ предлагат възможност за оспорване на решението за оценката на възрастта като част от решението относно международната закрила или едновременно с него: **AT, HR, FI, DE, HU, LT, NL, NO, CH**.
  - 2 държави от ЕС+ не предлагат на кандидата правни средства за защита срещу оценката на възрастта: **CY, SK**.

Приложение 5 Библиография

- Brisith Association of Social Workers, *BASW position statement*, 2015 г. ADCS, *Age assessment joint working guidance*, 2015 г.
- al, Eid RMR et. n.d., *Assessment of dental maturity of Brazilian children aged 6 to 14 years using Demirjian's method*
- Al-Krenawi, A. and Graham, J. R., 'The cultural mediator: bridging the gap between a non-Western community and professional social work practice', *British Journal of Social Work*, 2001 г.
- Busler, D., 'Psychosocial age assessments in the UK', *Forced Migration Review*, 2016 г..
- FRA, „Настойничеството над деца, лишени от родителски грижи“, 2014 г.
- Dedouit, F., Auriol, J., Rousseau, H., Rougé, D., Crubézy, E. and Telmon, N., 'Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study', *Forensic Science International*, 2012 г., стр. 217—232.
- Demirjian, A., Goldstein, H. and Tanner, J. M., 'A new system of dental age assessment', *Human biology*, 1973 г., стр. 211.
- Dvorak, J., George, J., Junge, A. and Hodler, J., 'Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players', *British Journal of Sports Medicine*, 2007 г., стр. 45—52.
- Dyball, K., Mcphie, G. and Tudor, C., *Age assessment practice guidance: an age assessment pathway for social workers in Scotland*, 2012 г.
- European Council on Refugees and Exiles, *Right to justice: quality legal assistance for unaccompanied children — Comparative report*, ECRE, 2014 г.
- Food and Agriculture Organisation of the United Nations, *Guidelines for estimating the month and the year of birth of young children*, 2008 г.
- Frontex, *VEGA handbook: children at airports*, 2015.
- Gertych, A., Zhang, A., Sayre, J., Pospiech-Kurkowska, S. and Huang, H. K., 'Bone age assessment of children using a digital hand atlas — Computerised medical imaging and graphics', *The Official Journal of the Computerized Medical Imaging Society*, 2007 г., стр. 322—331.
- Gleiser, I. and Hunt, E. E., 'The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay', *Am. J. Phys. Anthropol.*, 1955 г., Vol. 13, стр. 253—283, doi:10.1002/ajpa.1330130206.
- Greulich, W. W. and Pyle, S. I., *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, second edition, Stanford University Press, Stanford, 1959 г.
- Inter-Agency Working Group on Unaccompanied and Separated Children, *Inter-agency guiding principles on unaccompanied and separated children*, 2004 г.
- Kt, Professor Sir Al Aynsley-Green, *The assessment of age in undocumented migrants*, Aynsley-Green consulting, 2011 г.
- Ladwig, K-H., Brockhaus, A. C., Baumert, J., et al., *Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based, KORA F4 Study*, Ouellette MM, ed. PLoS ONE, 2013 г.
- Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. and Geserick, G., 'Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralisation', *International Journal of Legal Medicine*, 2004 г., стр. 170—173.

- Ritz-Timme, S., Cattaneo, C., Collins, M. J., et al., 'Age estimation: the state of the art in relation to the specific demands of forensic practise', *International Journal of Legal Medicine*, 2000 г., стр. 29—136.
- Cameriere, R., De Luca, S., Cingolani, M. and Ferrante, L., *Are the common age estimation procedures useful for assessing age of unaccompanied children and adolescents?*, 2017 г.
- Schutt, R. K., *Investigating the social world: the process and practice of research*, University of Massachusetts Boston, eighth edition, 2015 г.
- Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F. and Saint-Martin, P., 'Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist', *International Journal of Legal Medicine*, 2016 г.
- Schmeling, A. et al., 'Age estimation of unaccompanied minors', *Forensic Science International*, Part 1. General considerations, 2006 г.
- Schmeling, A. et al., 'Studies on the time-frame for ossification of the medical clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography', *International Journal of Legal Medicine*, 2004 г., Vol. 118, No 1, стр. 5—8.
- Schmeling, A., Dettmeyer, R., Rudolf, E., Vieth, V. and Geserick, G., 'Forensic age estimation: methods, certainty, and the law', *Dtsch Arztebl Int*, 2016 г., стр. 44—50.
- Schmeling, A., Garamendi, P. M., Prieto, J. L. and Landa, M. I., '[Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults](#)', *Forensic medicine — From old problems to new challenges*, 2011 г., edited by Prof. Duarte Nuno Vieira, InTech, ISBN: 978-953-307-262-3.
- Schmeling, A., Grundmann, C., Fuhrmann, A., Kaatsch, H.-J., Knell, B., Ramsthaler, F., Reisinger, W., Riepert, T., Ritz-Timme, S., Rösing, F. W., Röttscher, K. and Geserick, G., 'Criteria for age estimation in living individuals', *International Journal of Legal Medicine*, 2008 г., стр. 457—460.
- Schmidt, S. et al., 'Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals', *International Journal of Legal Medicine*, 2011 г.
- Separated children in Europe programme, 'Review of current laws, policies and practices relating to age', from a thematic working group, 2011 г.
- Separated children in Europe programme, *Statement of good practice*, SCEP, 2009 г.
- Settersten, R. A., Mayer, J. and Ulrich, K., '[The measurement of age, age structuring, and the life course](#)', *Annual Review of Sociology*, Annual Reviews Stable, Vol. 23, 1997 г., стр. 233—261.
- Smith, T. and Brownlees, L., '[Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography](#)', *Child protection section UNICEF*, 2011 г.
- Solari, A. C. and Abramovitch, K., 'The accuracy and precision of third molar development as an indicator of chronological age in Hispanics', *Journal of Forensic Science*, Vol. 47, No 3, 2002 г., стр. 531—535.
- Tanner, J. M., Oshman, D., Lindgren, G., Grunbaum, J. A., Elsouki, R. and Labarthe, D., 'Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method', *Journal Hormone Research in Paediatrics*, 1994 г., стр. 288—294.
- Thevissen, P. W., Kvaal, S. I., Dierickx, K. and Willems, G., 'Ethics in age estimation of unaccompanied minors', *Journal of Forensic Odontostomatology*, 2012 г., стр. 85—102.
- Tscholl, P. M., Junge, A., Dvorak, J. and Zubler, V., 'MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions', *Scandinavian Journal of Medicine and Science Sports*, 2016 г., стр. 324—328.
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Child protection issue brief: birth registration*, UNHCR, 2013 г.

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Field handbook for the implementation of UNHCR BID guidelines*, 2011 г.

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Guidelines on international protection No 8: child asylum claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2009 г..

ВКБООН и УНИЦЕФ, *Здрави и невредими: какво могат да направят държавите, за да гарантират зачитането на най-добрия интерес на непридружените и разделените от семейството си деца в Европа*, UNHCR/UNICEF, 2014 г.

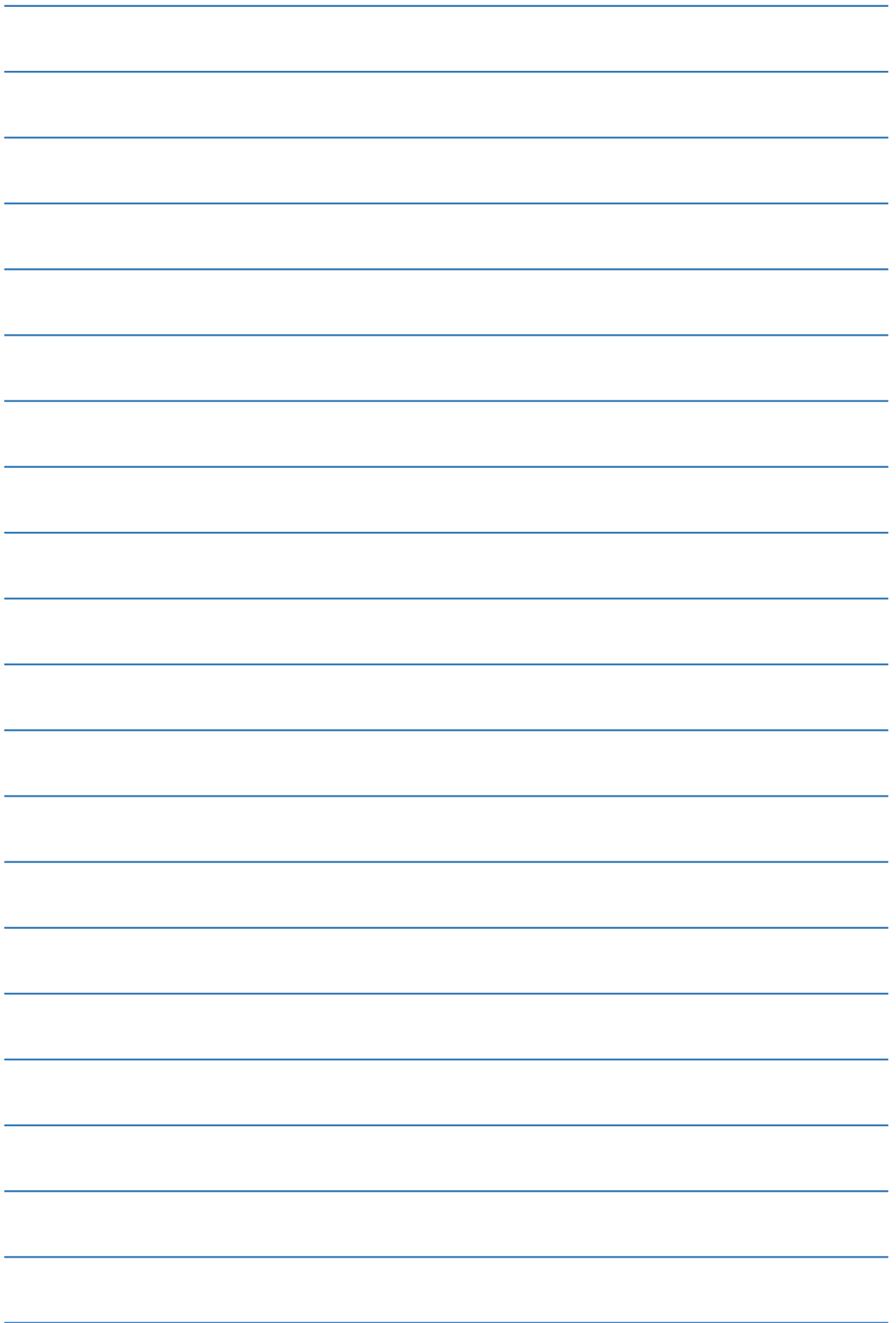
UNHCR, *The heart of the matter: assessing credibility when children apply for asylum in the European Union*, UNHCR, 2014 г.

UNHCR, *Guidelines on determining the best interests of the child*, 2008 г.

UNHCR, *Note on burden and standard of proof in refugee claims*, 1998 г.

За контакт с представители на ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици информационни центрове „Europe Direct“. Адресът на най-близкия до Вас център ще намерите на уебсайта https://europa.eu/european-union/contact_bg

По телефона или по електронна поща

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз. Можете да се свържете с тази служба:

- чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори може да таксуват обаждането),
- или стационарен телефонен номер +32 22999696, или
- по електронна поща чрез формуляра на разположение на адрес https://europa.eu/european-union/contact_bg.

За да намерите информация за ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Europa на адрес https://europa.eu/european-union/index_bg.

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес <https://publications.europa.eu/bg/publications>. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (вж. https://europa.eu/european-union/contact_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1952 г. насам на всички официални езици, посетете уебсайта EUR-Lex на адрес <http://eur-lex.europa.eu>.

Свободно достъпни данни от ЕС

Порталът на ЕС за свободно достъпни данни (<http://data.europa.eu/euodp/bg>) предоставя достъп до набори от данни от ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели.

Служба за публикации
на Европейския съюз